

PATVIRTINTA

Klaipėdos lopšelio-darželio „Želmenėlis“ direktoriaus
2025 m. liepos 23 d. įsakymu Nr. V-44

PRITARTA

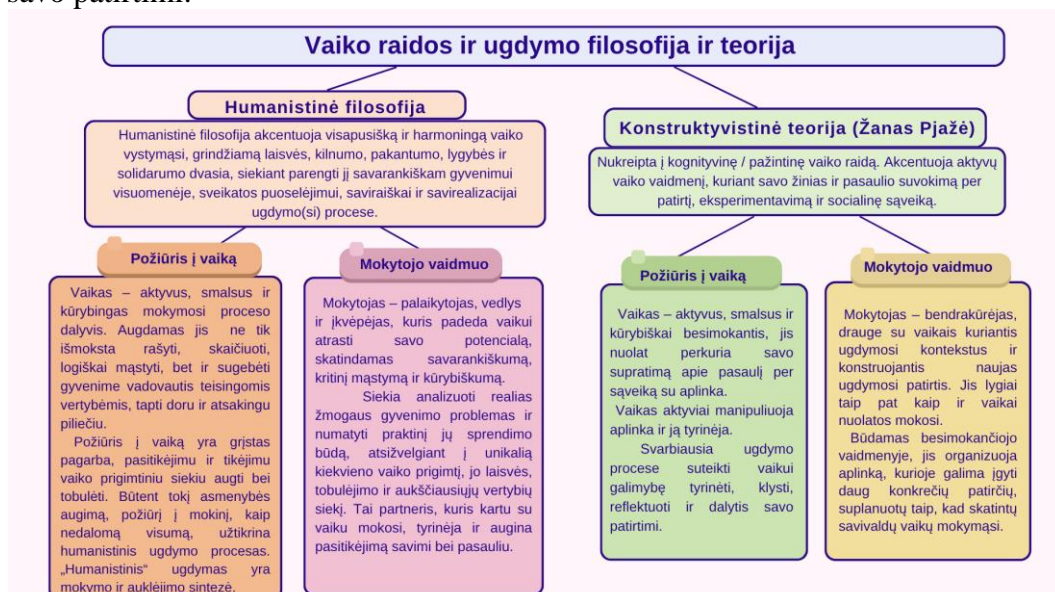
Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos
Švietimo ir sveikatos departamento
Švietimo skyriaus vedėjo
2025 m. liepos 18 d. d. įsakymu Nr. ŠV1-153

KLAIPĖDOS LOPŠELIO-DARŽELIO „ŽELMENĖLIS“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Klaipėdos lopšelis-darželis „Želmenėlis“ (toliau – Įstaiga) yra neformaliojo švietimo mokykla, savivaldybės institucija, priskiriama ikimokyklinio ugdymo mokyklų tipui. Adresas: Baltijos pr. 77, 94122 Klaipėda. Tel. +370 46 34 57 31, el. pašto adresas darzeliszelmenelis@gmail.com, interneto svetainės adresas <https://klaipedoszelmenelis.lt>.

2. Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si). Vaikas yra unikali, aktyvi, kūrybinga asmenybė, kurios individualūs poreikiai, gebėjimai ir interesai yra suprantami ir pripažįstami. Įstaigos ikimokyklinio ugdymo programos (toliau – Programa) turinys orientuotas į darnų asmenybės vystymąsi. Gerbdami vaiko pasirinkimą, tenkindami pagrindinius vaikų saugumo, meilės, pažinimo, žaidimo, bendravimo, savigarbos, saviraiškos poreikius, pedagogai personalizuoja, diferencijuoja, individualizuoja ugdymą, kūrybiškai integruoja sveikos gyvensenos idėjas. Mokytojai skatina ir palaiko vaikų iniciatyvas, parinkdami jiems aktualų turinį ir veiklas, taikydami efektyvias pedagogines strategijas bei metodus remdamiesi konstruktyvizmo (Žanas Pjažė) teorija bei humanistine filosofija (žr. 1 pav.). Ugdymo(si) procese mokytojai užtikrina tinkamą pastoliavimą, kartu su vaiku kurdami palaikančius ugdymo(si) kontekstus, kuriuose žingsnis po žingsnio vaikas gilina žinias bei įgūdžius, tyrinėja, klysta, reflektuoja ir dalinasi savo patirtimi.

1 pav. Vaiko raidos ir ugdymo filosofija ir teorija

3. Vaikų ugdymasis sąlygojamas pamatinėmis vertybėmis:

3.1. vaiko orumas – kiekvieno vaiko nelygstamos vertės, autentiškumo, unikalumo pripažinimas ir puoselėjimas;

3.2. vaiko gerovė – vaikų gerovės pirmumo pripažinimas, puoselėjant vaiko saugumą, sveikatą, darną su savimi ir kultūrine, socialine bei fizine aplinka;

3.3. saviraiškos laisvė – kiekvieno vaiko kūrybinio potencialo ir laisvės išreikšti save pripažinimas, palaikymas ir skatinimas;

3.4. lygiavertis dalyvavimas – lygiavertėmis sąveikomis grindžiamo ugdymo(si) vertės pripažinimas, pašalinant ugdymosi kliūtis, sudarant maksimalias sąlygas kiekvienam vaikui dalyvauti bendrame ugdymosi procese;

3.5. lygiateisiškumas ir teisingumas – vienodų teisių augti ir ugdytis visiems pripažinimas, užtikrinant galimybes kiekvienam vaikui optimaliai vystyti ir reikšti savo potencines galias nepriklausomai nuo priežasčių, susijusių su lytimi, sveikata, socialine ir kultūrine padėtimi. Minimizuojamos atskirties ir diskriminavimo galybės, atstovaujama vaikų teisėms Įstaigoje ir už jos ribų;

3.6. pagarba, tolerancija ir atvirumas įvairovei – atviros, pagarba, empatija ir tolerancija grindžiamos ugdymo(si) aplinkos kūrimas, pripažįstant įvairovę kaip vertybę ir sudarant sąlygas visiems vaikams sėkmingai dalyvauti, natūraliai priimant prigimtinius ir kultūrinius skirtumus;

3.7. bendruomeniškumas, demokratija ir pilietiškumas – pagarba asmeniui grindžiamos demokratinės aplinkos kūrimas, priklausymo bendruomenei jausmo puoselėjimas, atsakomybės už save ir kitus ugdymasis;

3.8. kultūrinis tapatumas – pagarbos savo šalies kultūrai, gimtajai kalbai, etninei kultūrai, tautos istorijai, puoselėjimas, padedant vaikui išreikšti save kaip savo šalies kultūros dalyvį ir kūrėją ir pozityviai priimti kitų kultūrų savitumą.

4. Vaikai ir jų poreikiai. Programa sukuria prielaidas užtikrinti pagrindinių, kiekvienam vaikui aktualių poreikių tenkinimą ir turtinimą:

4.1. žaidimo poreikis – turėti laisvę, pakankamai laiko, erdvės, žaidimo partnerių ir galimybę per bendrus žaidimus kurti vaikų kultūrą. Pripažįstama žaidimo, kaip savarankiškos vaikų veiklos, nelygstama vertė. Nuolat stebėdami ir tinkamoje situacijoje jautriai įsitraukdami į žaidimus, suaugusieji padeda vaikams augintis žaidimo gebėjimus;

4.2. saugumo poreikis – jaustis saugiam, gerbiamam, matomam, girdimam, tinkamai globojamam, sulaukti paramos ir pagalbos, kai jos reikia. Ugdant vaikus, rūpinamasi ne tik užtikrinti jų saugumą, bet ir juos pačius pagal jų galias įtraukti į rūpinimąsi savo bei kitų saugumu;

4.3. draugysčių poreikis – jaustis primamam, jausti bendrumą, lygiavertiškumą su kitais, kitų paramą, artimumą, turėti vieną ar keletą artimesnių draugų. Sukuriama ugdymo(si) aplinka, skatinanti vaikus tyrinėti ir atrasti, kaip būti, gyventi ir veikti drauge;

4.4. komunikavimo poreikis – dalintis su kitais emocijomis, mintimis, idėjomis žodžiu ir nežodinėmis priemonėmis (mimika, judesiu, piešiniu, muzikos kūrinium ir pan.). Vaikams sudaromos sąlygos išbandyti įvairias komunikavimo su vaikais ir suaugusiais priemonės ir atrasti pagarbaus, veiksmingo bendravimo būdus;

4.5. pažinimo džiaugsmo poreikis – smalsauti, tyrinėti, klausinėti, aiškinti(s), kurti ir išbandyti, džiaugiantis naujais atradimais ir gebėjimu pažinti. Taikydami ugdymo(si) procese įgytas patirtis, vaikai kuria ir perkuria savo teorijas apie pasaulį;

4.6. kūrybinės saviraiškos poreikis – tyrinėti ir atrasti unikalias savo kūrybines galias per įvairias veiklas. Kuriamos ir spontaniškų, ir kryptingų veiklų galybės, palankios atsiskleisti vaikų interesams, gabumams ir auginti savitą raiškos stilių;

4.7. Programa taip pat sukuria prielaidas atliepti ir tenkinti unikalius kiekvieno vaiko poreikius, tarp jų ir specialiuosius ugdymosi poreikius.

5. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai. Bendradarbiavimas su ugdymo įstaiga yra vienas iš pagrindinių tėvų lūkesčių, todėl ypatingas dėmesys skiriamas tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikių atliepimui, institucinio ikimokyklinio ugdymo prieinamumui. Efektyviai komunikacijai užtikrinti taikomi veiksmingi informavimo būdai, leidžiantys nuosekliai įtraukti tėvus į ugdymo procesą, bendruomenės veiklą: interneto svetainė <https://klaipedoszelmenelis.lt>, elektroninis dienynas www.musudarzelis.lt, individualūs susitikimai, tėvų susirinkimai, atvirų durų dienos, konsultacijos su specialistais, informaciniai leidiniai ir internetinės platformos. Tėvai tikisi saugios, vaikų sveikatą ir emocinę gerovę palaikančios aplinkos, kurioje ugdomi reikšmingi asmens brandai ir socializacijai gebėjimai ir galios. Ugdymo įstaiga siekia užtikrinti visapusišką vaikų gerovę, sudarydama saugią ir palankią ugdymosi aplinką, kurioje puoselėjama emocinė bei fizinė sveikata. Siekiama, kad ugdymo turinys atitiktų šeimos puoselėjamas vertybes, skatintų jų tęstinumą ir atlieptų individualius lūkesčius. Mokytojai ir kiti specialistai teikia metodinę pagalbą šeimai, organizuoja švietėjiškas veiklas bei užtikrina aktualios informacijos sklaidą per įvairias komunikacijos priemones.

6. Regiono ypatumai. Klaipėdos kraštas išskirtinis dėl strategiškai patogios geografinės padėties ir istorinio paveldo. Baltijos jūra, Kuršių marios ir Kuršių nerijos pusiasalis – saviti kraštovaizdžio elementai. Klaipėda – tai trečias pagal dydį Lietuvos miestas, Vakarų Lietuvos kultūros ir jūrų transporto centras. Ugdant meilę gimtajam miestui, siekiama vaikus supažindinti su svarbiausiais Klaipėdos kultūros ir istorijos objektais bei tradiciniais renginiais: Dramos ir Muzikiniu teatru, Laikrodžių ir Mažosios Lietuvos muziejais, miesto simboliu tapusiu burlaiviu Meridianu, tradicine Jūros švente. Puoselėjant ugdytinių pagarbą gyvybei ir aplinkai, lankomasi Smiltynės pušnyuose, Lietuvos jūrų muziejuje, Skulptūrų parke, Klaipėdos universiteto botanikos sode, Sakurų parke. Kuriant pagarbą ir pasitikėjimą grįstą bendradarbiavimą su socialiniais partneriais – Klaipėdos lopšeliais-darželiais „Šermukšnėlė“, „Čiauškutė“, „Žuvėdra“, Regos ugdymo centru, Martyno Mažvydo progimnazija, „Gilijos“ pradinė mokykla, Klaipėdos m. savivaldybės Imanuelio Kanto viešosios bibliotekos Pempininkų padalinio vaikų centru „Gerviukas“, organizuojamos kūrybinių darbų parodos, bendri metodiniai, sveikatingumo, sporto, kultūriniai renginiai, skatinantys vaikų galių augimą.

7. Įstaigos savitumas. Įstaiga yra bendro tipo ikimokyklinio ugdymo mokykla, teikianti ankstyvojo, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugas vaikams nuo vienerių metų iki mokyklos. Ugdymo modelis – 10,5 valandos. Iš to paties amžiaus vaikų komplektuojamos bendrojo tipo grupės, kuriose ugdomi ir kitataučių, ir socialinės atskirties bei atotolio šeimose augantys vaikai, ir specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai. Teikiama specialiojo pedagogo (logopedo) pagalba. Įstaiga siekia skatinti vaiko norą mokytis visą gyvenimą, formuoti sveikos gyvensenos įpročius nuo ankstyvo amžiaus bei ugdyti piliečius, gebančius aktyviai veikti ir prisitaikyti prie nuolat kintančios visuomenės. Įstaigoje įgyvendinamos 4 neformaliojo vaikų švietimo programos (toliau – NVŠP): Pažinimo ir tyrinėjimų programa, Inžinerinių ir informacinių technologijų programa, Fizinio aktyvumo skatinimo programa, Sveikatos stiprinimo programa. NVŠP įgyvendinimui sukurtos palankios materialinės ugdymo(si) sąlygos: įrengta edukacinė erdvė „Mažoji laboratorija“, sporto salė su sveikatos stiprinimui ir palaikymui tinkamomis priemonėmis bei inventoriu. Įstaigos kieme įrengtos edukacinės erdvės patirtiniam ugdymui organizuoti, taikant lauko pedagogikos elementus (lauko virtuvėlė – žaidimams, eksperimentams ir bandymams; alpinariumas – augalų sodinimui, priežiūrai bei stebėjimui; orų bei vabzdžių stebėjimo erdvės); erdvės, skatinančios vaikų fizinį aktyvumą (stacionari krepšinio aikštelė, mobilios futbolo, regbio, tinklinio bei žolės riedulio aikštelės; ėjimo ir bėgimo užduočių takai; aktyvaus judėjimo žaidimų aikštelės, skirtos laipiojimui, čiuožimui, supimuisi, pusiausvyros išlaikymui, kliūčių įveikimui). Įstaigos bendruomenė dalyvauja Lietuvos sveikatą stiprinančių mokyklų tinklo projekte „Sveika ir aktyvi mokykla“ ir įgyvendina sveikatos stiprinimo programą. Dalyvaujama Lietuvos masinio futbolo asociacijos projekte „Futboliukas“ bei Lietuvos tautinio olimpinio komiteto projekte „Lietuvos mažųjų žaidynės“. Įgyvendinamos socialinio ir emocinio ugdymo programos.

8. Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas įgyvendinti Programą. Mokytojai – kompetentingi, aukštos kvalifikacijos specialistai, nuolat tobulinantys savo žinias, analizuojantys profesinę veiklą bei pasirenkę pokyčiams, vadovaujasi demokratišku darbo stiliumi, taiko Universalaus dizaino mokymuisi (toliau – UDM) elementus. Įstaigos aplinkoje pedagogai kuria ir pritaiko vaikų emocinį ir fizinį saugumą užtikrinančius ugdymo(si) kontekstus, kurių bendrakūrėjai yra vaikai. Siekiant padėti vaikui įveikti iškilusius sunkumus, taikomos pastoliavimo strategijos, teikiama kryptinga pagalba, sudaromos palankios sąlygos savarankiškai atrasti sprendimus ir stiprinti pasitikėjimą savimi. Mokymasis – prioritetinga Įstaigos kultūros vertybė. Mokytojai nuolat ieško naujovių ir jas įgyvendina, skleidžia savo gerąją darbo patirtį mieste ir respublikoje, dalyvauja šalies ir tarptautiniuose projektuose. Kūrybinės darbo grupės – sveikos gyvensenos skatinimo, projektų rengimo bei vystymo, lauko pedagogikos bei STEAM metodų taikymo, renginių bei teatrinių žaidimų organizavimo – prisideda prie ugdymo turinio tobulinimo ir kaitos, stiprinamos bendruomenės įsitraukimą bei augimą.

9. Programa atnaujinta vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. rugsėjo 4 d. įsakymu Nr. V-1142 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų gairių patvirtinimo“ bei teisiniais dokumentais, reglamentuojančiais ikimokyklinio ugdymo(si) veiklą.

II SKYRIUS

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

10. Programa atnaujinta, vadovaujantis svarbiausiais ikimokyklinio ugdymo principais, užtikrinančiais ugdymo(si) kryptingumą, integralumą, veiksmingas ugdomasias sąveikas ir ugdymo(si) kokybę:

10.1. vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas. Ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida – fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninės raiškos;

10.2. ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas. Ikimokyklinio ugdymo(si) procesui būdinga ugdymo(si) ir priežiūros vienovė. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį. Ilgalaikis, nuolatinis, saugus vaiko emocinis ryšys su mokytoju sukuria prielaidas visavertei vaiko raidai ir ugdymui(si);

10.3. žaismės principas. Žaismingumas yra viso ikimokyklinio vaikų ugdymo(si) pagrindinis bruožas, neatsiejama tyrinėjimo, eksperimentavimo, fantazavimo, kūrybos dalis, o žaidimas – svarbiausia savarankiška vaiko veikla;

10.4. integralumo principas. Siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, vidinės turinio sąsajos kiekvienoje ugdymo(si) srityje, vaikų veiklos integralumas;

10.5. įtraukties principas. Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę;

10.6. lėtojo ugdymo(si), užtikrinančio gilų įsitraukimą, principas. Vaikai giliai išgyvena ir pajaučia kiekvieną čia ir dabar momentą, kai skiriama pakankamai laiko kasdienei rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui;

10.7. vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas. Aplinkos, sąveikos, bendros prasmės kuriamos, įsiklausant ir atliepant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus.

10.8. sociokultūrinio kryptingumo principas. Ugdymas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei.

10.9. kontekstualumo principas. Vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atviruose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo;

10.10. reflektyvaus ugdymo(si) principas. Mokytojas drauge su vaiku emocijomis ir veiksmis atspindi vaiko veikimo patirtis. Su vaikais drauge pagal jų gebėjimus apmąstomos vaikų emocijos, veiklos ir jų rezultatai, numatomas tolesnis veikimas. Mokytojai apsveria autentiškas vaikų patirtis, veiklos kokybę ir savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymui(si);

10.11. šeimos ir mokyklos partnerystės principas. Mokykla ir šeima (globėjai) bendradarbiauja, rengiant Programą, užtikrinant ugdymo(si) tęstinumą ir dermę, kuriant susitelkusią, kartu besimokančią bendruomenę. Tėvai ir mokyklos darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaikų interesų.

III SKYRIUS

TIKSLAS, UŽDAVINIAI, UGDYMO(SI) REZULTATAI

11. Ikimokyklinio ugdymo tikslas – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti rūpinimosi savimi ir kitais, pasitikėjimo, lankstaus mąstymo, komunikavimo, kultūrinio ir socialinio jautrumo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis.

12. Uždaviniai:

12.1. plėtojant ir puoselėjant fizinės ir dvasinės vaiko galias, kuriant saugią ir sveiką aplinką, turtinant fizinio aktyvumo patirtį mokykloje ir šeimoje, saugoti, stiprinti vaiko sveikatą, lavinti savireguliacijos procesus;

12.2. kuriant lanksčius edukacinius kontekstus, ugdyti vaiko gebėjimą žaisti ir veikti drauge, skatinti gražius tarpusavio santykius, padėti įgyti kasdienių sunkumų įveikimo patirtį, skatinti pasitikėjimą savimi;

12.3. pripažįstant žaidimą kaip neatsiejamą ugdymo dalį, derinant kryptingą mokytojo ir spontanišką vaiko veiklą, taikant patirtinio mokymo(si) metodus, skatinti kultūrinio ir socialinio jautrumo pradmenis;

12.4. taikant veiksmingo bendravimo būdus bei išbandant įvairias komunikavimo priemones, ugdyti vaiko gebėjimą suvokti gimtosios kalbos prasmę, jos grožį, įvairovę, išreiškiant save kaip unikalią asmenybę;

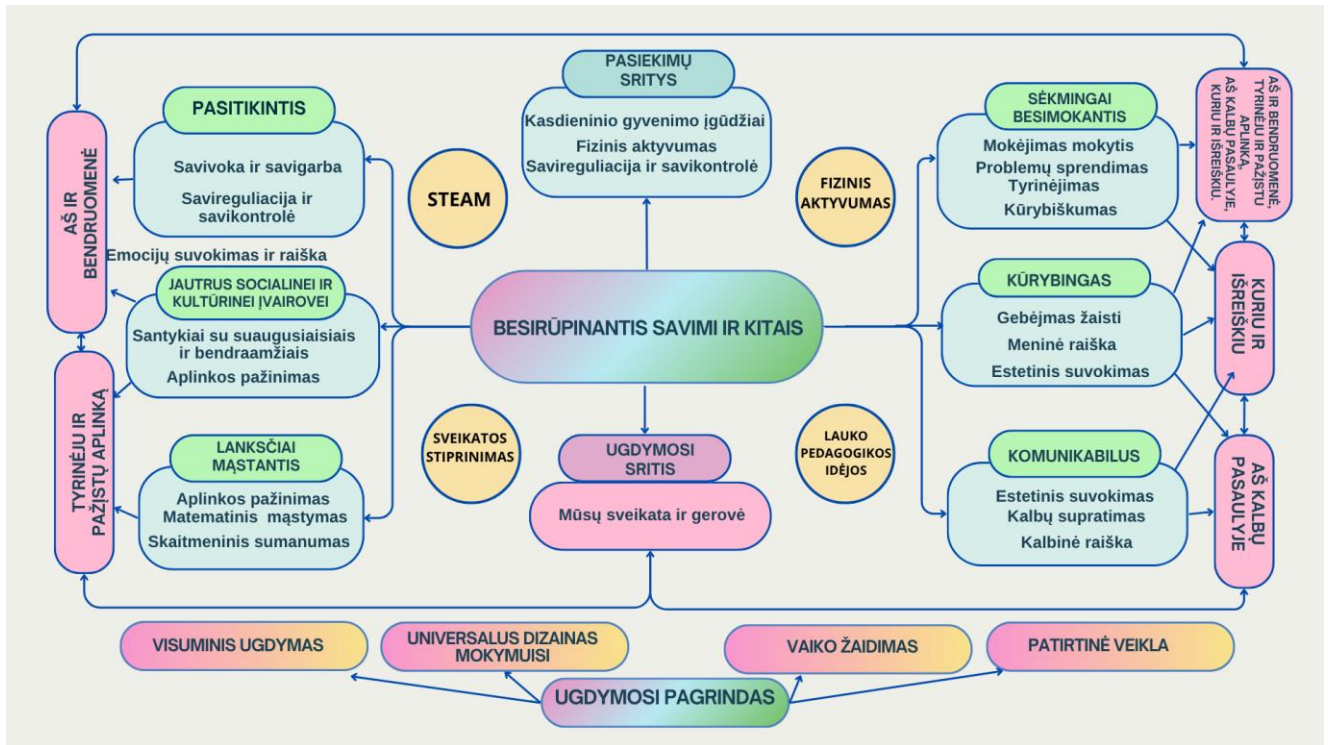
12.5. konstruojant ugdymosi procese įgytas patirtis, plėtojant mokytojo ir vaiko sąveiką, žadinti poreikį domėtis supančia aplinka, eksperimentuoti ir tyrinėti įvairius daiktus ir reiškinius, suvokti jų tarpusavio ryšius, ugdyti pojūčius, lavinti suvokimą, mąstymą, skaitmeninį sumanumą;

12.6. atsižvelgiant į kiekvieno vaiko prigimtines galias ir individualius poreikius, plėtojant pedagogines strategijas, skatinti vaiko saviraišką ir kūrybiškumą, lavinti estetinį suvokimą, kurti aplinkas vaikams tyrinėti, eksperimentuoti ir išreikšti save per meną, kūrybą ir žaidimus;

12.7. kuriant ir plėtojant abipusę pagarbą, pasitikėjimą, lygiavertę dialoginę partnerystę grįstą šeimos ir mokyklos bendradarbiavimą, ugdyti sėkmingai besimokantį vaiką.

13. Ikimokyklinio ugdymo rezultatai yra vaikų raidos ir ugdymosi procese nuosekliai įgyjami bei plėtojami jų pasiekimai: vertybinės nuostatos, žinios bei supratimas ir gebėjimai. Ugdymosi pasiekimai suskirstyti į 18 pasiekimų sričių, kurių visuma laiduoja optimalią visų vaiko potencinių galių ūgtį. Programoje vaikų ugdymo(si) rezultatus nusako šios pasiekimų sritys: kasdienio gyvenimo įgūdžiai; fizinis aktyvumas; emocijų suvokimas ir raiška; savireguliacija ir savikontrolė; savivoka ir savigarbą; santykiai su suaugusiaisiais ir bendraamžiais; aplinkos pažinimas; matematinis mąstymas; skaitmeninis sumanumas; kalbų supratimas; kalbinė raiška; estetinis suvokimas; meninė raiška; kūrybiškumas; tyrinėjimas; problemų sprendimas; gebėjimas žaisti; mokėjimas mokytis.

14. Konceptualus modelis (žr. 2 pav.). Įstaigos Programos pagrindą sudaro visuminis ugdymas, universalus dizainas mokymuisi, vaiko žaidimas ir kita patirtinė veikla. Vadovaujantis Įstaigos vertybėmis, požiūriu į vaiką, tėvų (globėjų) lūkesčiais bei ugdymo uždaviniais, mokymo(si) procese kryptingai auginamos septynios vaiko galios, kurių pagrindinė – besirūpinantis savimi ir kitais vaikas. Ugdymo turinys struktūruojamas pagal penkias ugdymo sritis, kurios glaudžiai siejasi su 18 pasiekimų sričių. Svarbiausi akcentai: sveikatos stiprinimas, fizinis aktyvumas, STEAM veiklos, lauko pedagogika.

2 pav. Konceptualus Programos modelis

IV SKYRIUS UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS

15. Ugdymo turinio įgyvendinimo aspektai:

15.1. Auginama vaiko galia – besirūpinantis savimi ir kitais	
<p>Pasiekimų sritis – Kasdienio gyvenimo įgūdžiai. Vertybinė nuostata. Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam. Esminiai gebėjimai. Esant galimybei, renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinius saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis. Pasiekimų srities dėmenys: vaiko asmeniniai valgymo ir mitybos įgūdžiai; kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiai; saugaus elgesio įgūdžiai.</p>	
Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1–3 metai	
<p>1-asis žingsnis. Ragauja įvairaus skonio ir konsistencijos maistą. Siekia savarankiškai valgyti, gerti iš puodelio. Balsu, kūno kalba parodo, kad jam šlapia, nepatogu. 2-asis žingsnis. Valgo įvairių maistą, skirtingais būdais paruoštas daržoves (virtas, žalias), vaisius; maistą ima pirštais ir šaukštu, geria savarankiškai. Kūno ženklais parodo ar pasako, kad nori į tualetą. Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį; bando pats nusivilkti striukę, nusimauti kelnes. 3-iasis žingsnis. Suaugusiojo padedamas ruošia maistą: tepa, laužo, mirko. Pradeda tinkamai naudotis stalo įrankiais. Suaugusiojo padedamas naudojasi tualetu, prausiasi ir šluostosi veidą, apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Padeda į vietą vieną kitą daiktą. Pradeda laikytis susitarimų ir saugiai elgtis lauko aikštelėse.</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Mūsų sveikata ir gerovė. Su sveikatai palankiu maistu susipažįsta, valgydamas drauge su kitais, girdėdamas suaugusiųjų aiškinimus, žiūrindamas knygas, korteles, piešinius. Pats valgo šaukšteliu, geria iš puoduko, naudojami servetėlė, padėkoja pavalgęs. Stebi ir išbando estetiškai patiektą, skleidžiantį šviežią kvapą maistą, jį skanauja. Improvizuoja, žaidžia režisūrinius maisto gaminimo žaidimus. Skatinamas, drąsinamas, prausia veidą, rankas ir nusišluosto, susišukuoja plaukus, nusirengia ir bando tvarkingai sudėti drabužius. Mokosi laikytis tvarkos: rūšiuoja daiktus, tvarko žaislus, padedamas suaugusiųjų, arba savarankiškai pažaidęs padeda žaislus į vietą.</p>
4–6 metai	
<p>4-asis žingsnis. Įvardija kelis maisto produktus, kuriuos valgyti sveika, ir kelis, kuriuos vartoti reikėtų saikingai. Plauna vaisius, daržoves ir pasako, kodėl; pjausto, gamina užkandžius, salotas. Suaugusiojo padedamas serviruoja stalą, stengiasi laikytis elgesio prie stalo taisyklių. Dažniausiai savarankiškai naudojasi tualetu. Savarankiškai ar priminus plauna rankas, prausiasi veidą, čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. Šiek tiek</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Mūsų sveikata ir gerovė. Klausosi skaitomų kūrinių apie sveiko maisto naudą, tyrinėja sveiko maisto piramidę, dėlioja korteles su sveiko maisto produktais, aiškinasi, kuris maistas palankus sveikatai, o kuris – ne. Žaisdamas imituoja maisto gaminimo procesus, pats kuria receptus, plauna, sveria, dalina, pjausto, skanauja, gėrisi estetiniu įspūdžiu. Iš skaitomų tekstų, komentarų sužino, kodėl negalima valgyti įtartainai kvepiančio,</p>

padedamas savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Sutvarko žaislus, su kuriais žaidė. Pažįsta šviesoforo spalvas, žino, ką jos reiškia; pasako, kad kelią (gatvę) pereiti reikia kartu su suaugusiuoju. Stebint suaugusiajam, saugiai naudojasi veiklai skirtais aštriais daiktais (žirkklėmis, pieštukais, mentelėmis). Žino, į ką kreiptis pagalbos, ištikus nelaimei.

5-asis žingsnis. Aiškinasi, kodėl svarbu valgyti įvairų, sveikatai naudingą maistą, iš kur ir kaip jis atsiranda ant mūsų stalo. Savarankiškai serviuoja stalą, valgo tvarkingai, dažniausiai tinkamai naudojasi stalo įrankiais, susitvarko pavalgę. Dažniausiai savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi veidą; čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. Savarankiškai ar suaugusiojo padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus, susišukuoja. Susitvarko žaislus ir veiklos vietą. Saugaus eismo žaidimų metu ar išvykose siekia laikytis eismo ženklų ir taisyklių. Pakomentuoja kelias saugaus elgesio gatvėje ir gamtoje taisykles. Supranta, kodėl nesaugu eiti, važiuoti su nepažįstamu žmogumi ar ką nors iš jo paimti. Atpažįsta tinkamus ir netinkamus prisilietimus, suabejojęs apie tai pasako suaugusiajam, kuriuo pasitiki. Žaisdamas, ką nors veikdamas, stengiasi saugoti save ir kitus. Paaiškina, į ką kreiptis, iškilus pavojui namuose, pasimetus parduotuvėje, pasiklydus.

6-asis žingsnis. Išvardija, ko reikia valgyti daugiau, o ko mažiau, kad augtų sveikas, esant galimybei, pirmenybę teikia sveikatai palankiems maisto produktams. Valgo savarankiškai, tvarkingai. Taisyklingai plaunasi rankas. Atsižvelgdamas į tai, ar jam šilta, ar šalta, nusirengia ar apsirengia drabužius. Rūpinasi savo asmeniniais ir bendrais daiktais grupėje: padeda į vietą, saugo, sutvarko. Savarankiškai ar priminus laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių grupėje, kieme, išvykose. Paaiškina saugaus elgesio su nepažįstamais žmonėmis, buitinais prietaisais, aštriais daiktais ir sveikatai pavojingomis medžiagomis taisykles, įvardija aplinkoje esančias nesaugias vietas. Paaiškina, kad jo kūnas priklauso tik jam, sako „stop“, „ne“, reaguodamas į jo privatumą pažeidžiantį elgesį. Paaiškina, kokių profesijų žmonės gali padėti ištikus nelaimei. Žino pagalbos telefono numerį.

kito žmogaus nebaigto valgyti, gyvūno aplaižyto maisto. Išsiaiškina, kad vandenį vartoti sveika. Pratinasi savarankiškai atsigerti vandens. Mokosi elgesio taisyklių prie stalo: prieš valgį nusiplauti rankas, valgyti neskubant, gerai sukramtant maistą, jį skanaujant, padėkojant. Dengia stalą, siekdamas estetinio išpūdzio. Žaidžia vaidmenų žaidimus, improvizuoja: maitina lėles, serviuoja ir puošia stalą, kuria lankymosi kavinėje siužetus. Domisi, diskutuoja, kiek daug darbo reikia, kad maisto produktai atsirastų ant mūsų stalo, mokosi branginti ir tausoti maistą, jo nešvaistyti. Diskutuoja apie švaros ir tvarkos ryšį su sveikata. Savarankiškai naudojasi asmens higienos priemonėmis, tualetu. Diskutuoja apie bakterijas ir virusus, jų sukeliamas ligas, aiškinasi, kodėl svarbu plauti rankas prieš valgį, pažaidus, susitepus, pasinaudojus tualetu, ir pratinasi tai daryti. Diskutuodamas apie savo aprangą, pastebi, kas tvarkinga – netvarkinga, patinka – nepatinka. Pastebi ne vietoje padėtus daiktus ir imasi iniciatyvos juos tvarkyti, pamato grupėje ar lauko aplinkoje numestą šiukšlę, mokosi šiukšles rūšiuoti. Kalbasi, diskutuoja, žiūrinėja paveikslėlius, išsiaiškina, su kuriais žmonėmis bendrauti yra saugu (tėvai, globėjai, mokytojai), į kuriuos žmones galima kreiptis pagalbos pasiklydus, ištikus nelaimei, patekus į bėdą (policininkai, gaisrininkai, medikai, pardavėjai). Mokosi tvirtai pasakyti „ne“ netinkamam nepažįstamo žmogaus kalbinimui, prisilietimui, pasitraukti iš situacijų, kuriose pasijunta nesaugiai, pranešti apie tai suaugusiajam, kuriuo pasitiki. Kalba, domisi bei pastebi gatvėje esančius pavojus. Grupėje ir lauke žaisdamas mokosi elgtis saugiai. Varto knygas, diskutuoja bei supranta šviesoforo spalvų, kelio ženklų reikšmes. Išbando specialias saugumo priemones (atšvaitus, saugos diržus, šalms, liemenes). Klausosi pasakojimų, pasakų, žiūri edukacinius filmus ir išsiaiškina, kokie daiktai ir prietaisai yra pavojingi sveikatai ir saugumui, kokie pavojai slypi virtuvėje (elektros prietaisai, aštrūs daiktai), vonioje (skalbimo, valymo priemonės), svetainėje, tėvų miegamajame (praviras langas, vaistai, dūžtantys daiktai). Kasdienių veiklų metu mokosi saugiai žaisti, laikytis susitarimų, saugaus elgesio taisyklių. Aiškinasi, kokių profesijų žmonės gali padėti ištikus nelaimei.

15.2. Auginama vaiko galia – besirūpinantis savimi ir kitais	
<p>Pasiekimų sritis – Fizinis aktyvumas.</p> <p>Vertybinių nuostata. Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gauda ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tikslingai atlieka kasdienes veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.</p> <p>Pasiekimų srities dėmenys: stambiosios motorikos įgūdžiai ir fizinės vaiko savybės; smulkiosios motorikos įgūdžiai, rankų ir akių koordinacija.</p>	
Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1–3 metai	
<p>1-asis žingsnis. Sėdi, šliaužia, ropoja pirmyn ir atgal, ko nors įsitvėręs, pats atsistoja, stovi, eina laikydamasis ar savarankiškai. Tikslingai siekia daikto, jį pačiumpa ir laiko saujoje, dviem pirštais – nykščiu ir smiliumi – suima smulkų daiktą, perima daiktą iš vienos rankos į kitą, deda vieną ant kito. Rankos judesius seka akimis.</p> <p>2-asis žingsnis. Pralenda pro kliūtis keturpėscias. Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, į šoną ir atgal, bėga tiesiomis kojomis, lipa laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu. Ridena, sviedžia kamuolį, gauda jį, apglėbdamas rankomis. Pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, paima daiktą iš viršaus, apimdamas jį pirštais, uždeda, įdeda ir išima daiktą, atsuka detales, ploja rankomis.</p> <p>3-iasis žingsnis. Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tikslingai skirtingu ritmu eina, apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija. Bėga, keisdamas kryptį, greitį, neprarasdamas pusiausvyros. Laikydamasis lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu. Nušoka nuo laiptelio, atsispirdamas abiem kojomis, 1–2 kartus pašoka nuo žemės, peršoka liniją. Meta ir gauda kamuolį abiem rankomis, spiria kamuolį stovėdamas. Derina akies ir rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius: veria ant virvutės dideles sagas, užsega lipdukais batus, ridena kamuolį abiem rankomis arba pakaitomis dešine ir kaire ranka.</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Mūsų sveikata ir gerovė.</p> <p>Kalbinamas, žaidinamas įvairiais patraukliais žaislais ir daiktais vartosi, ropoja, sėdasi, prisitraukia, atsistoja, siekia daiktų. Bėga, keisdamas kryptį, greitį, neprarasdamas pusiausvyros. Tikslingai siekia daikto, jį pačiumpa ir laiko saujoje, dviem pirštais – nykščiu ir smiliumi – suima smulkų daiktą, perima daiktą iš vienos rankos į kitą, deda vieną ant kito, ridena, sviedžia kamuolį, gauda jį, apglėbdamas rankomis. Mokytojo žaidinamas, drauge su juo žaidžia pirštukų žaidimus, ploja, ką nors spaudo, užsuka, atsuka, darinėja. Padrąsintas, laikydamasis lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu. Nušoka nuo laiptelio, atsispirdamas abiem kojomis, 1–2 kartus pašoka nuo žemės, peršoka liniją. Veria ant virvutės dideles sagas, užsega lipdukais batus, ridena kamuolį abiem rankomis arba pakaitomis dešine ir kaire ranka. Tyrinėja savo judėjimo ir poilsio ritmą, paveikslėliais dėliodamas savo veiklą eilę ir žymėdamas, ar tai buvo aktyvi, ar rami veikla.</p>
4–6 metai	
<p>4-asis žingsnis. Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, pastovi ant vienos kojos (4–5 sekundes). Eina ant pirštų galų, eina siaura (5</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Mūsų sveikata ir gerovė.</p> <p>Juda spontaniškai, atlieka veiksmus su skirtingo dydžio, svorio ar</p>

<p>cm) linija, nesilaikydamas lipa laiptais aukštyn ir žemyn. Bėga, didindamas ir mažindamas tempą, šokinėja abiem ir ant vienos kojos. Mina ir vairuoja triratuką, balansinį dviratį. Žaisdamas judriuosius žaidimus, bando derinti judesius poroje ir grupėje. Dažniausiai taisyklingai laiko rašiklį, gana tiksliai atlieka judesius plaštaka ir pirštais bei ranka. Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. Atkerpa žirkėmis popieriaus juostelę, atsega ir užsega sagas, atitraukia ir užtraukia užtrauktuką, įpila vandens į piltuvėlį.</p> <p>5-asis žingsnis. Eina pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius. Bėgioja vingiais, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. Šokinėja nuo vienos kojos ant kitos, šokinėja, judėdamas pirmyn. Lipa kopėtėlėmis. Meta kamuolį iš įvairių padėčių, pagauna jį, sulenkdamas rankas per alkūnes. Spiria kamuolį iš įvairių padėčių į taikinį. Stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai. Bando atpažinti ženklus, kurie rodo, kad jo kūnui reikia poilsio ar judėjimo. Pieštuką ir žirkles laiko taisyklingai. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius su smulkiais daiktais. Pastato aukštą statinį, išlaikantį pusiausvyrą.</p> <p>6-asis žingsnis. Išvermingas, bėga ilgesnius atstumus. Bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu. Šoka į tolį, į aukštį. Žaisdamas laisvai koordinuotai juda, orientuojasi erdvėje. Dažniausiai vaikščioja, stovi, sėdi taisyklingai. Atpažįsta akivaizdžius ženklus, kurie rodo, kad jo kūnui reikia poilsio ar judėjimo. Veiksmus su smulkiais daiktais atlieka vikriai, tiksliai ir kruopščiai. Tiksliai valdo pieštuką ir žirkles, ką nors piešdamas, kirpdamas. Kuria įvairias konstrukcijas, sudėtingus statinius.</p>	<p>formos priemonėmis, žaidžia įvairius imitacinius, judriuosius žaidimus grupėje ir lauke, lavindamas pagrindinius judesius: šliaužimą, ropojimą, ėjimą, bėgimą, šuoliukus, laipiojimą, pralindimą, metimą, pusiausvyrą Išbando įvairius veiksmus rankomis, kojomis (šliaužia, pralenda pro kliūtį, laipioja kopėtėlėmis, mėto kamuolį į taikinį), mokosi išlaikyti kūną statinėje būsenoje, įgyja drąsos ir pasitikėjimo savimi. Atlieka fizinius pratimus plokščiapėdystės, taisyklingos laikysenos profilaktikai. Nevaržomai judėdamas, lavina pagrindines fizines ypatybes: vikrumą, lankstumą, pusiausvyrą, koordinaciją, jėgą. Veikdamas pratinasi judėti, saugodamas save ir kitą. Žaidžia komandinius žaidimus, stengiasi laikytis taisyklių, derinti judesius, judėjimo būdus, sutelkti ir perkelti dėmesį į regimus ir girdimus signalus. Mokosi laimėti ir pralaimėti, su varžovais elgtis garbingai. Domisi pagrindiniais grūdinimosi elementais, diskutuoja apie grūdinimosi poveikį sveikatai. Sportuoja pasivaikščiojimo metu ne tik šiltu, bet ir šaltu oru. Rengiasi lengvai, kad drabužiai leistų laisvai judėti, bėgioti, atlikti įvairius judesius. Pirštu ar pieštuku vedžioja labirintą; žaidžia pirštukų žaidimus su pupomis, grikiais, kitomis kruopomis; žnyplėmis, pincetu perdeda įvairaus dydžio karoliukus iš vieno indo į kitą. Pieštuku, teptuku piešia, braižo nesudėtingas figūras; lipdo iš plastilino, tešlos, modelino; kerpa žirkėmis; klijuoja ant popieriaus paveikslėlius; glamžo popierių ir formuoja įvairaus dydžio gumuliukus, išveria batų raištelius ir iš naujo suveria, atsega ir užsega sagas, paprašytas surenka pagaliukus po vieną ir įdeda į dėžutę, kaišioja pagaliukus. Konstruoja įvairius statinius. Apsirengia ir nusirengia, (už)riša kilpas, pina kasą iš siūlų, veja virveles, dėžutes apsaugo skalbinių segtukais, įsisupa sūpynėse ir supasi. Mokosi atpažinti, kada aktyviai judančiam kūnui reikia poilsio (kvėpuoja atvira burna, smarkiai plaka širdis), kada nejudrioje būsenoje esančiam kūnui reikia judėjimo (sunku ramiai išsėdėti, sutelkti dėmesį į veiklą).</p>
<p>Ugdymosi kontekstai: universalus dizaino, žaismės, judraus patirtinio ugdymosi, kultūrinių dialogų, kalbų įvairovės, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, realių ir virtualių aplinkų, kūrybinių dialogų.</p> <p>Pedagogo vaidmuo: inicijuoja, demonstruoja, stebi, skatina, drąsina, padeda, kalbina, atkreipia dėmesį į vaiko sėkmę, saugų elgesį, rodo pavyzdį, lanksčiai keičia savo vaidmenis, tapdamas vaiko padėjėju, tyrinėtoju, kūrėju, besimokančiuoju ekspertu.</p> <p>Strategijos: sveikatos stiprinimo, ugdymo(si) kontekstų kūrimo, spontaniško vaikų ugdymosi skatinimo, žaidimo, organizuoto ugdymo(si),</p>	

<p>individualizuoto ugdymosi, situacijų modeliavimo („čia ir dabar“), ugdymo(si) priemonių tikslingo naudojimo(si), vizualinio struktūravimo. Metodai, būdai: stebėjimas, pokalbis, diskusija, STEAM veikla, tyrinėjimas, vaidmenų ir vaizduotės žaidimai, žaidimai su taisyklėmis, kūrybinė veikla, meninė raiška, metodinės rekomendacijos „Žaismė ir atradimai“, kūrybiškumo ugdymo metodai („minčių lietus“, „smegenų šturmas“, interviu, blyksnis, „žinau, noriu žinoti, sužinojau“, estafetės, varžytuvės, sportinės pramogos, viktorinos, inscenizacijos, improvizacijos, projektas, informacinės ir komunikacinės technologijos (toliau – IKT).</p>	
<p>15.3. Auginamos vaiko galios – besirūpinantis savimi ir kitais, pasitikintis</p>	
<p>Pasiekimų sritis – Savireguliacija ir savikontrolė. Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. Esminiai gebėjimai. Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais, elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti. Pasiekimų srities dėmenys: gebėjimas nusiraminti, atsipalaiduoti; savo dėmesio, jausmų raiškos ir elgesio valdymas; gebėjimas laikytis susitarimų, taisyklių.</p>	
<p>Pasiekimų žingsniai</p>	<p>Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)</p>
<p>1–3 metai</p>	
<p>1-asis žingsnis. Gerai jaučiasi įprastoje saugioje aplinkoje. Nusiramina prigludžiamas, kalbinamas, nešiojamas, klausydamas raminančio dainavimo. Trumpam sutelkia dėmesį į suaugusįjį, prie kurio yra prisirišęs, tapatinasi su jo veido išraiška, balso intonacijomis. 2-asis žingsnis. Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs, pavargęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas, migdomas. Pats ieško nusiramimo: apsikabina minkštą žaislą, kviečia jam artimą suaugusįjį, ropščiasi ant kelių. Pradedą valdyti savo dėmesį, emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. 3-iasis žingsnis. Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos, ieško suaugusiojo pagalbos. Žaisdamas kalba su savimi, kad sutelktų dėmesį, kontroliuotų veiksmus. Padedamas suaugusiojo, įprastose kasdienėse situacijose valdo savo emocijų raišką ir elgesį. Pradedą laikytis jam suprantamų suaugusiojo prašymų ir bendrų susitarimų.</p>	<p>Ugdymo(si) sritys – Mūsų sveikata ir gerovė, Aš ir bendruomenė. Ieško emocinio supratimo (lipa ant kelių, prašosi paimamas ant rankų) ir bendraamžių palaikymo. Reiškia savo emocijas, pasitenkinimą, palankumą kitam: šypsosi, juokiasi, glosto, apkabina, bučiuoja, vadina vardu. Žaidžia emocinius (klykavimo, mylavimo) žaidimus. Gina save protestuodamas: garsiai verkia, bėga šalin, prieštarauja („ne, nenoriu“). Padedamas suaugusiojo, sekdamas jo pavyzdžiu, bendraudamas su kitais vaikais, įvaldo paprastus emocijų reguliavimo būdus: parodyti, atskleisti, išreikšti emocijas, kreiptis pagalbos, pasiguosti, leisti apkabinamam, nuraminamam, nukreipti dėmesį nuo stiprias emocijas sukėlusio įvykio ar objekto, pasitraukti iš įtampą keliančios situacijos. Bendraudamas su kitais, mokosi tinkamai elgtis, pritaiko išmokus būdus, kuriuos patyrė, suprato, perėmė iš suaugusiojo. Pajunta laiko tėkmę sąsajoje su savo veikla ir gyvenimo ritmu. Mokosi suprasti paveikslėliais sudėliotą savo grupės dienotvarkę, stebėti ir pasitikrinti, kas šią dieną jau įvyko, kas dar įvyks. Bando atpažinti kūno siunčiamus signalus: gerą nuotaiką, žvalumą, energingumą, dėmesingumą, nuovargį, mieguistumą, irzlumą, negalėjimą susikaupti.</p>
<p>4–6 metai</p>	
<p>4-asis žingsnis. Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino,</p>	<p>Ugdymo(si) sritys – Mūsų sveikata ir gerovė, Aš ir bendruomenė.</p>

<p>supykde, nuvyly, kai jaučia suaugusiojo palaikymą ir girdi komentarus. Trumpam tikslingai sutelkia dėmesį ir pastangas, siekdamas įgyvendinti ketinimą. Įprastose kasdienėse situacijose pradeda susilaikyti nuo impulsyvių veiksmų, galinčių išprovokuoti nesutarimus, pakenkti kitiems. Paklaustas pasako galimas istorijų, pasakų ir kitų veikėjų netinkamo elgesio pasekmes. Primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu, laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių.</p> <p>5-asis žingsnis. Nusiramina, atsipalaiduoja, išėjęs iš įtampą keliančios situacijos, pabuvęs vienas, klausydamasis ramios muzikos, žaisdamas ar kalbėdamasis su kitais. Žaisdamas ir atlikdamas sudominusią veiklą, geba sutelkti dėmesį ir pastangas, išvermę, slopinti impulsyvius veiksmus. Ramioje situacijoje konfliktą sprendžia žodžiais, o ne veiksmais, siūlo kelis sprendimo būdus, numatydamas jų pasekmes. Nesunkiai laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių, supranta lūkesčius savo elgesiui grupėje ir kitoje aplinkoje (per išvykas), pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles.</p> <p>6-asis žingsnis. Pats taiko įvairius nusiramino, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems. Siekdamas tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose, jas ignoruodamas; vienas ir kartu su kitais ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.</p>	<p>Valdo savo emocijų raišką, jų intensyvumą, išbando skirtingus per įvairias veiklas sužinotus būdus (susikaupti iki trijų, penkių; pasitraukti į ramybės erdvę; pasiklausyti ramios muzikos; pasikalbėti ir išsiaiškinti), padedančius nusiraminti, valdyti impulsus, taikiai išlieti emocijas, sutelkti pastangas tinkamam poelgiui. Pasikeitus dienos ritmui, įvykus netikėtam įvykiui, sulaukęs netikėto kito vaiko reagavimo, mokosi valdyti pokyčių situacijoje kilusias neigiamas emocijas, kad pasijustų gerai (įžvelgti gerą pokyčių pusę, susitarti). Aptaria priimtina elgesį grupėje ir stengiasi laikytis bendrų susitarimų, kuria grupės taisykles. Įvardina sudėtingus jausmus: džiaugsmą, liūdesį, pyktį, kaltę. Klausosi kūrinių, terapinių pasakų ir kalba apie tinkamas išeitis konfliktinėse situacijose. Natūraliai savo aplinkoje stebi ir tikslingai pasiūlytose veiklose tyrinėja bei išbando įvairius dėmesio, impulsų ir elgesio aktyvinamosios kontrolės (savęs motyvavimas atlikti tai, ko daryti nesinori) valdymo būdus. Mokosi atsipalaidavimo, kvėpavimo pratimų, išbando įvairius kūno aktyvumo ir emocijų reguliavimo būdus. Atsipalaiduoja ir nurimsta ramybės erdvėje: klausosi muzikos, varto knygas, piešia, lipdo, žaidžia stalo bei savireguliaciją plėtojančius žaidimus (sustingti, nekalbėti, nesusijuokti). Kartu su kitais įsitraukia į išvermės, tikslumo, kliūčių įveikos reikalaujančias veiklas, laikosi kartu su kitais sukurtų grupės taisyklių ir tvarkos. Žaidžia vaikų vaidmenų žaidimus, įvykus konfliktinei situacijai, kartu ieško išeities. Sau kelia paprastus asmeninius ar veiklos tikslus ir jų siekia, susidūręs su kliūtimis, keičia veikimo ar elgesio būdus, atkakliai stengiasi jas įveikti, kreipiasi pagalbos ir ją priima. Mokosi stabtelėti ir apmąstyti savo veiklą ar elgesį, kad pasirinktų tinkamiausius būdus. Stebėdamas suaugusiųjų ir bendraamžių elgesį, žiūrėdamas filmukus, klausydamas skaitomų knygų, aiškinasi, koks elgesys yra tinkamas ar netinkamas, kas yra teisinga ar neteisinga.</p>
---	--

15.4. Auginama vaiko galia – pasitikintis

Pasiekimų sritis – Savivoka ir savigarba.

Vertybė nuostata. Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus.

Esminiai gebėjimai. Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas / mergaitė, supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei,

<p>Įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę. Pasiekimų srities dėmenys: savo kūno pažinimas; asmeninio tapatumo jausmas ir teigiamas savęs vertinimas; bendrystės su šeima ir grupe jausmas; kalbinio, tautinio ir pilietinio tapatumo jausmas.</p>	
Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1–3 metai	
<p>1-asis žingsnis. Pradedama jausti savo kūną – apžiūrinėja, tyrinėja savo rankas, kojas, stebi jų judesius. Šypsodamasis, guguodamas, gestikuliuodamas reaguoja į savo vardą. Reaguoja į artimų žmonių rodomą dėmesį ir akių kontaktą, veido išraišką, balsu, gestais palaiko su jais ryšį. Teigiamai reaguoja į artimoje aplinkoje įprastus žaidimus, daineles gimtąja ir kitomis kalbomis.</p> <p>2-asis žingsnis. Atpažįsta save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, paprašytas parodo ar pavadina kelias kūno dalis. Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti. Išreiškia savo norus, turi mėgstamus žaislus, drabužius, veiklas. Rodo prierašumą prie tėvų, pasitikėjimą juo besirūpinančiais suaugusiaisiais grupėje. Domisi kitais vaikais. Trumpam sutelkia dėmesį ir įsitraukia į etnokultūrinius žaidimus, kalendorines šventes, renginius, klausosi tautosakos kūrinų.</p> <p>3-iasis žingsnis. Eksperimentuoja kūno judesiais ir pojūčiais, pavadina 5–6 kūno ir veido dalis, parodo ar pasako, kiek jam metų. Pasako savo vardą ir kas jis yra – berniukas ar mergaitė. Apie save kalba pirmuoju asmeniu, pasako, ką daro, ką turi. Siekia savarankiškumo: „aš pats“. Patogiai jaučiasi įprastoje grupės aplinkoje su pažįstamais suaugusiaisiais ir vaikais. Domisi kitų vaikų žaidimais ir grupės veiklomis. Suaugusiojo skatinamas domisi supančios kultūrinės aplinkos simboliais. Teigiamai reaguoja į kita kalba kalbančius vaikus, suaugusiuosius.</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Aš ir bendruomenė. Savo kūno ribas jaučia suaugusiojo glaudžiamas, žaidinamas, rengiamas, kalbinamas. Išorinį kūno vaizdą ir kūno dalis tyrinėja per judrias veiklas, pajausdamas, patirdamas, ką kuri kūno dalis daro, kaip juda. Stebi save, savo kūno dalis veidrodyje, nuotraukose, vandens paviršiuje, ant blizgių daiktų paviršių. Suvokia save kaip berniuką, mergaitę. Supranta save kaip unikalų asmenį: žaidžia vardų žaidimus, pasakoja apie save, piešia save, savo stiprybes. Siekia veikti pagal savo sprendimus, ketinimus, savarankiškai tenkinti poreikius („aš pats“). Kasdienėse veiklose pajaučia savo augimą: matuojasi išaugtus drabužius ar batus, matuojasi ūgio matuokliu, žiūrinėja anksčiau darytas savo nuotraukas. Žaidinamas, matydamas save veidrodyje, nuotraukose tyrinėja „aš – ne aš“ ribas. Kasdienėje rutinoje ir veiklose, atsirinkdamas savo drabužius ar žaislus, aiškinasi mano – tavo santykį, ko nors turėjimą (ką turiu aš – ką turi tu). Natūraliai per užmegztus emocinius ryšius jaučia savo šeimą, grupės vaikus, mokytoją kaip bendruomenę. Kartu su mokytoju ir tėvais kuria šeimos ir grupės medį, dalyvauja šeimos dienose grupėje, žaidžia savo šeimos ir kitų šeimų pasiūlytus žaidimus. Trumpam sutelkia dėmesį ir įsitraukia į etnokultūrinius žaidimus, kalendorines šventes, renginius, klausosi tautosakos kūrinų.</p>
4–6 metai	
<p>4-asis žingsnis. Pavaizduoja ar pakomentuoja kai kurias fizines savo kūno savybes: akių, plaukų spalvą, pėdos dydį. Pastebi vieną kitą savo ir kitų vaikų išvaizdos panašumą ar skirtumą. Pradedama domėtis, kas yra kūno viduje. Supranta ir pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats, ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Jaučiasi patenkintas savimi.</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Aš ir bendruomenė. Tyrinėja judėjimo ir atramos, virškinimo, kvėpavimo, kraujotakos sistemas, vartydamas enciklopedijas vaikams, žiūrėdamas informacinius filmukus, taikydamas vaikams skirtas papildytosios realybės technologijas, atlikdamas eksperimentus, kurdamas</p>

Piešia ar kitaip vaizduoja savo šeimą, kalba apie jos narius, save supranta kaip šeimos narį. Įsitraukia į bendrus žaidimus ir grupės veiklas, prisideda prie jų plėtojimo. Supranta, kai kiti vaikai ar suaugusieji šneka kita kalba nei jis. Dalinasi savo artimosios kultūrinės aplinkos buities, veiklų ir renginių patirtimi su kitais vaikais ir mokytojais, domisi kitų kultūrų simboliais. Mėgaujasi atsakomybe už nedidelių užduočių atlikimą, reiškia nuomonę jam aktualiais klausimais.

5-asis žingsnis. Tyrinėja, ką gali ir ko negali kūnas, pradeda jausti asmeninę ir bendrą erdvę. Aiškinasi, kam reikalingos, ką daro vidinės kūno sistemos (atramos ir judėjimo, virškinimo, kvėpavimo ar kt.). Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, pasako, kuo bus ar norėtų būti suaugęs. Jaučiasi esąs šeimos narys: kalba apie šeimą, išvardija jos narius, pasako savo pavardę. Jaučiasi esąs vaikų grupės narys: kalba apie grupės draugus, pasakoja apie grupės gyvenimą. Pasako, kokia yra jo gimtoji kalba, aiškina, ką žino ir supranta apie savo šalies kalbą, kultūrą, samprotauja, kuo ji skiriasi nuo kitų jam žinomų šalių kalbos ir kultūros. Vaizduoja ir naudoja savo šalies simbolius.

6-asis žingsnis Išbando naujus būdus tyrinėti savo kūno augimą. Dalinasi stebiniausiais apie vidinių kūno sistemų veiklos išorinius ženklus (iškvepiamas oras, širdies plakimas ir kt.). Teigiamai vertina savo savybes ir gebėjimus, žaisdamas tyrinėja galimus socialinius savo vaidmenis. Dalyvauja šeimos, grupės ir mokyklos bendruomenės veiklose. Prisideda prie šeimoje, grupėje ar mokykloje priimamų sprendimų. Pasako savo tautybę, šalį, kurioje gyvena, žino savo namų adresą. Tyrinėja savo šalies ir kitų jam įdomių šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą, supranta, kad visi žmonės yra lygūs, pasako keletą šalių panašumų ir skirtumų. Domisi ir dažniausiai laikosi šeimos, grupės, mokyklos, vietinės bendruomenės vertybių ir jam suprantamų pareigų bei teisių.

modelius, kurie iš nematomo padaro matomu. Susipažįsta su savo asmeninės erdvės ribomis, mokosi tinkamai reaguoti į asmeninės erdvės ribų pažeidimą. Aiškina, kuo ypatingas kūnas, ką jis gali, ko negali. Dalyvauja tyrinėjimų veiklose: „Kas aš esu?“ „Žmonių panašumai ir skirtumai“, „Mano ir kitų pomėgiai“, „Mano ir kitų jausmai“. Mokosi naujų dalykų, drąsiai imasi naujų sumanymų ir lyderystės (vadovauja žaidimui, padeda mažiau gebančiam). Įžvelgia pokyčius, apibūdina savo kūno augimą ir naujai įgytus gebėjimus, savo asmenines savybes, stiprybes, sau priimtinausius mokymosi būdus, stiprina pasitikėjimą savimi ir savo gebėjimais, kuria savo augimo laiko juostą. Stengiasi pozityviai reaguoti į savo klaidas, dalinasi pareigomis ir atsakomybėmis. Varto knygas, enciklopedijas vaikams, žiūri informacinius filmukus, pasakoja apie žmogaus gyvenimo ciklą, piešia ir samprotauja, kaip atrodys užaugęs, kokią profesiją norėtų įgyti ateityje. Piešia save ir kitus, matuoja ūgį, įvardina akių, plaukų spalvą, kalba apie savo norus, pomėgius, gebėjimus, šeimą, žaidžia ar kuria su kitais draugais bendrus darbus, švenčia šventes, tyrinėja, kuo jis yra panašus į kitus ir kuo skiriasi nuo kitų vaikų ir suaugusiųjų. Aiškinasi savo aplinkos žmonių bendruomenių gyvenimo būdo panašumus ir skirtumus: mano šeima – kitos šeimos, Įstaigos bendruomenė – kitų įstaigų bendruomenės, mano tauta – kitos tautos; mano šalis – kitos šalys, žemyno, kuriame gyvenu, žmonės – kitų žemynų žmonės. Piešia, komentuoja ir pristato draugams savo šeimą, Tėvynę, tautinę tapatybę. Pasakoja apie šeimą, išvardina savo šeimos narių vardus, jų darbus ir pareigas, nusako, kai kurias šeimos narių savybes (aukštas, žemas ir pan.), kuria savo asmeninę gyvenimo ir augimo istoriją, konstruoja šeimos istorijos pasakojimą, bando sudaryti šeimos medį. Pažįsta ir išreiškia pagarbą pagrindiniams savo šalies simboliams (vėliava, herbas, himnas), iš įvairių medžiagų konstruoja savo regiono ar šalies mėgstamiausių vietų modelius. Domisi gimtąja kalba, etnine kultūra, dalyvauja etnokultūrinuose, pilietiniuose renginiuose ir edukacinėse programose. Tyrinėja grupę lankančių, iš kitų kraštų atvykusių vaikų šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą (tradicijas, maistą, aprangą ir pan.). Supranta laiko tėkmę bei asmeninius ir bendruomenės pokyčius: aiškinasi, tyrinėja savo bei

	supančių žmonių gyvenimą čia ir dabar, netolimoje ir tolimoje praeityje, stebėdamas foto nuotraukas, filmuotus vaizdus.
15.5. Auginama vaiko galia – pasitikintis	
<p>Pasiekimų sritis – Emocijų suvokimas ir raiška: Vertybinė nuostata. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. Esminiai gebėjimai. Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus. Pasiekimų srities dėmenys: savo jausmų raiška, suvokimas ir pavadinimas; kitų žmonių jausmų atpažinimas ir tinkamas reagavimas į juos; savo ir kitų žmonių jausmų apmąstymas.</p>	
Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1–3 metai	
<p>1-asis žingsnis. Mimika, kūno judesiais ir garsais išreiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį. Patiria išsiskyrimo su tėvais nerimą ir džiaugsmą, jiems sugrįžus. Išreiškia nerimą, pamatęs nepažįstamą žmogų. Atspindi suaugusiojo ar kito vaiko emocijų raišką (šypsosi, jei juokiasi kitas; nusimena, jei kitas verkia).</p> <p>2-asis žingsnis. Džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu intensyvumu; būdinga greita nuotaikų kaita. Reaguoja į kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas.</p> <p>3-iasis žingsnis. Pradedą atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų ir jausmų raiškos būdus, pradeda vartoti emocijų pavadinimus. Domisi kito vaiko ar suaugusiojo įvairių emocijų ir jausmų raiška, pastebi aiškiai reiškiamas emocijas, į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs).</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Aš ir bendruomenė. Kasdienėse grupės veiklose, sąveikose su mokytoju ir kitais vaikais kilusias savo emocijas (džiaugsmą, liūdesį, pyktį, nuostabą, baimę) išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza. Mokosi emocijas atpažinti ir įvardyti, nuotaikoms žymėti naudoja emocijų veidelius, spalvas, nuotraukas, „emocijų termometrus“. Ieško emocinio supratimo (lipa ant kelių, prašosi paimamas ant rankų) ir palaikymo. Atpažįsta kito emocijas iš veido išraiškos, balso, jeigu dažnai žaidžia, klausosi muzikos, juda greta ir kartu per kasdienes ugdomąsias veiklas. Žaidžia emocinius (klykavimo, mylavimo) žaidimus. Gina save protestuodamas: garsiai verkia, bėga šalin, prieštarauja („ne, nenoriu“). Savo poreikius valgyti, žaisti, miegoti mokosi parodyti veido mimika, garsais, gestais, galvos linktelėjimu išreiškdamas sutikimą ar papurtydami galvą į šonus („ne“). Reiškia savo emocijas, pasitenkinimą, palankumą kitam: šypsosi, juokiasi, glosto, apkabina, bučiuoja, vadina vardu.</p>
4–6 metai	
<p>4-asis žingsnis. Pradedą suprasti, kad skirtingose situacijose (per gimimo dieną, susipykus su draugu) jaučia skirtingas emocijas, jas pavadina, išreiškia mimika, balsu, judesiu, vaizdu. Atpažįsta kitų emocijas ir jausmus pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus, jas atliepia, imituoja vaidmenų žaidimuose. Pradedą suprasti, kad jo ir kitų emocijos toje pačioje situacijoje gali skirtis (jam linksma, o kitam tuo pat metu liūdna).</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Aš ir bendruomenė. Patiria, išreiškia, aiškinasi, diskutuoja ir vis geriau atpažįsta bei įvardija įvairias savo ir kitų emocijas, jas sukėlusias situacijas bei priežastis: žaidžia vaidmenų ir naratyvinius žaidimus; tyrinėja ir žymi, kaip jaučiasi; klausosi skaitomų istorijų; žiūri filmukus apie jausmus ir jų išraišką. Apibūdina, vertina, diskutuoja apie kitų elgesį. Reiškia savo emocijas, atsiliepia į kitų kvietimą bendrauti (šypsena,</p>

<p>5-asis žingsnis. Atpažįsta ir pavadina savo emocijas bei jausmus, įvardija situacijas, kuriose jie kilo. Emocijas ir jausmus dažniausiai išreiškia sau ir kitiems priimtinais būdais. Atpažįsta ir komentuoja kitų emocijas, jausmus ir situacijas, kuriose jie kyla, pradeda suprasti, kad kai kurie veiksmai ir žodžiai gali žėisti kitų jausmus. Pradeda įvairiais būdais (žodžiu, piešiniu ar kt.) komunikuoti apie jausmus su kitais.</p> <p>6-asis žingsnis. Apibūdina savo emocijas ir jausmus, skirtingus jų raiškos būdus, pakomentuoja emocijas ir jausmus sukėlusias situacijas bei priežastis. Gana tiksliai iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato ir pasako, kaip jaučiasi kitas; pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. Pradeda kalbėtis apie tai, kaip jaučiasi ir išreiškia jausmus, kokie emocijų ir jausmų raiškos būdai yra tinkami, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.</p>	<p>žvilgsniu, gestu). Emocijas reiškia dainuodamas, piešdamas, šokdamas. Gamina ir siunčia atvirukus draugams įvairiomis progomis. Žaidžia žaidimus, skatinančius sakyti „komplimentus“ draugams. Žaidžia vaidmenų žaidimus, įsijausdamas į kito savijautą. Mokytojui pasako, jei kitas vaikas liūdi ar reikia pagalbos. Žino keletą išėičių, ką galima daryti, kai kas nors erzina, atima žaislus, suduoda. Įsitraukia į žaidimus, įvairias veiklas, kurios padeda patirti ir suprasti: noriu – nenoriu, mėgstu – nemėgstu, įdomu – neįdomu. Atpažįsta, tyrinėja, įvardija savo poreikius, pomėgius, interesus.</p>
<p>Ugdymosi kontekstai: universalaus dizaino mokymuisi, žaismės, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, kultūrinių dialogų, kalbų įvairovės.</p> <p>Pedagogo vaidmuo: palaiko jautrius ir nuolatinus emocinius ryšius su vaiku, skatina ir padeda, siūlo rinktis veiklas ir veikimo būdus, modeliuoja įvairias situacijas bei aplinkas, skatina dialogą, bendradarbiavimą ir dalinimąsi patirtimi, stebi ir jautriai reaguoja į vaiko pastangas, kartu su vaiku aptaria, reflektuoja sprendimus bei jų pasekmes.</p> <p>Strategijos: ugdymo(si) kontekstų kūrimo, situacijų modeliavimo („čia ir dabar“), vaikų mokymo(si) skatinimo vienam iš kito, spontaniško vaikų ugdymo(si) skatinimo, žaidimo, individualizuoto bei diferencijuoto ugdymo(si).</p> <p>Metodai, būdai: stebėjimas, pokalbis, diskusija, tyrinėjimas, bandymas, eksperimentavimas, bendra kūrybinė veikla, meninė raiška, didaktiniai bei kortelių žaidimai, kūryba, individuali veikla, patirtinis mokymas(sis), vaizduotės žaidimai, Kimochi programa, projektinė veikla, išvyka, edukacija, renginys.</p>	
<p>15.6. Auginama vaiko galia – jautrus socialinei ir kultūrinei įvairovei</p>	
<p>Pasiekimų sritis – Santykiai su suaugusiaisiais ir bendraamžiais.</p> <p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais ir bendraamžiais.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiaisiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veikslių pasekmes sau ir kitiems.</p> <p>Pasiekimų srities dėmenys: gebėjimas užmegzti ir palaikyti geranoriškus, pagarbius santykius su suaugusiaisiais ir kitais vaikais; gebėjimas bendrauti, mokymasis bendradarbiauti; gebėjimas atpažinti ir pripažinti savo ir kitų panašumus bei skirtumus; gebėjimas prisidėti prie grupės gerovės kūrimo.</p>	
<p>Pasiekimų žingsniai</p>	<p>Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)</p>
<p>1–3 metai</p>	

<p>1-asis žingsnis. Atpažįsta ir džiaugiasi pamatęs juo besirūpinantį suaugusįjį, mėgsta apkabinius, įsitraukia į bendravimą, kasdienę rutiną ir žaidimus. Domisi kitais vaikais, mėgdžioja jų veido išraišką, veiksmus. Žvilgsniu, mimika, balsu, gestais inicijuoja bendravimą su suaugusiuoju ar vaiku, parodo, kuo domisi. Seka suaugusiojo žvilgsnį, veido mimiką, gestus, žodžius, aptikdamas jo rodomus aplinkos objektus bei reiškinius, dalindamasis emocijomis ir nuostaba.</p> <p>2-asis žingsnis. Akivaizdžiai parodo prierašumą juo besirūpinančiam suaugusiajam. Skiria nepažįstamus žmones nuo juo besirūpinančio suaugusiojo. Stengiasi patraukti kitų vaikų dėmesį šypsena, balsu, judesiais, geranoriškais veiksmais. Stebi ir mėgdžioja suaugusiojo veido išraišką, žodžius, veiksmus; kartoja savo veiksmus, kurie sulaukia suaugusiojo palaikymo; vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, prireikus kreipiasi į jį pagalbos; pats inicijuoja bendravimą su suaugusiuoju. Mėgsta žaisti greta kito vaiko, stebi, kaip šis mėgdžioja jo kalbėjimą, judesius, veiksmus, ir pats jį mėgdžioja.</p> <p>3-iasis žingsnis. Drąsiai išbando ką nors nauja, ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Ieško bendraamžių draugijos. Siekia veikti savarankiškai, tikisi savo iniciatyvų palaikymo, pagyrimo. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Trumpam įsitraukia į bendrą žaidimą, pakaitomis su kitu vaiku žaidžia tuo pačiu žaislu. Pradeda suprasti, kuris daiktas yra jo, kuris – kito, o kuriuo naudojama bendrai.</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Aš ir bendruomenė.</p> <p>Teigiamai reaguoja į suaugusiojo malonų elgesį, švelnumą, šypseną, gerą nuotaiką, atsako tuo pačiu. Domisi vaikais, ieško draugo žaidimui. Atkartoja suaugusiojo tinkamo elgesio pavyzdžius: sveikinas, mandagiai bendrauja su suaugusiais, bendraamžiais („labas rytas“, „viso gero“, „ačiū“). Mokosi būti ir veikti šalia kitų, bando įsitraukti į bendrus žaidimus ir veiklas grupelėje. Žaidžia, improvizuoja, bando atpažinti, ką jaučia, ko nori kitas, bando atliepti kito jausmus ar norus. Pastebi supančių žmonių išvaizdos, aprangos, amžiaus panašumus ir skirtumus. Žaidžia žaidimus, plėtojančius socialinę patirtį.</p>
4–6 metai	
<p>4-asis žingsnis. Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų, rodo pasitikėjimą mokytojais ir jų padėjėjais: klausia, tariasi, guodžiasi. Kalbasi, įsitraukia į veiklą su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia yra mokytojas. Turi vieną ar kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų ir bendrų veiklų partnerius. Įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytas bendras veiklas ir jas plėtoja, pats inicijuoja pokalbius ir bendras veiklas su suaugusiuoju. Geba žaisti, atlikti bendrą veiklą poroje, kelių vaikų grupelėje, siūlo ir priima idėjas, derina norus ir veiksmus, sprendžia nesutarimus. Padedant mokytojui palaukia savo eilės, dalinasi</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Aš ir bendruomenė.</p> <p>Pats inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisykles, padeda, paremia vienas kitą, tariasi. Išbando pačių bendraujant atrastus, iš skaitomų knygų ar suaugusiųjų sužinotus įvairius emocijų ryšių, abipusės simpatijos, draugystės užmezgimo ir palaikymo būdus, aiškinasi, koks draugas yra geras ir koks yra blogas. Mokosi suprasti, gerbti, toleruoti ir priimti kita kalba kalbantį, kitaip besielgiantį, mažiau gebantį vaiką, komunikuodamas su grupės</p>

<p>žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą. Veikdamas kartu su kitais pastebi vieną kitą akivaizdų savo ir kito (vaiko, suaugusiojo) išvaizdos, pomėgių, kalbos panašumą ar skirtumą ir skirtingais būdais tai parodo. Prisideda prie grupės taisyklių kūrimo.</p> <p>5-asis žingsnis. Drašiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje ar kieme. Turi draugą arba kelis nuolatinius žaidimų partnerius, sėkmingai įsitraukia į didesnės vaikų grupės veiklą. Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsiklausia, derasi, tariasi. Geranoriškai veikia kartu su kitais vaikais, drauge siekia to paties tikslo, priima bendrus sprendimus; skolina, keičiasi, dalinasi priemonėmis ir žaislais, ruošia ir kitiems dovanoja gimtadienio dovanas. Noriai ką nors veikia su vaikais iš kitos socialinės, kalbinės, kultūrinės aplinkos. Pats ar kartu su kitais randa nesutarimo, konflikto sprendimo būdus arba prašo suaugusiojo pagalbos. Veikdamas kartu su kitais pastebi ir pasako keletą savo ir kitų vaikų ar suaugusiųjų asmeninių savybių, interesų, gebėjimų panašumų bei skirtumų. Stengiasi atlikti mažus įsipareigojimus grupei, dėl kurių susitariama. Stengiasi elgtis vadovaudamasis įgytu supratimu apie savo ir kitų teises bei pareigas grupėje.</p> <p>6-asis žingsnis. Stengiasi geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su pažįstamais ir nepažįstamais suaugusiaisiais bei vaikais. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku. Supranta, koks elgesys yra priimtinas ar nepriimtinas kitiems ir kodėl. Rodo iniciatyvą susikalbėti ir bendradarbiauti su kitais. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo ar kito vaiko nuomonę, aiškinasi, tariasi. Pradeda tarpininkauti kitiems vaikams, jiems sprendžiant tarpusavio nesutarimus. Domisi socialiniais ir kultūriniais skirtumais tarp vaikų, jų šeimų ir natūraliai juos priima. Parodo supratimą ir pagarbą kitokiai išvaizdai, kitokiam požiūriui, kitai kultūrai. Supranta, kad gyvendamas grupėje turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Suvokia savo veiksmų akivaizdžias pasekmes sau, kitiems ir visai grupei.</p>	<p>mokytoju, sekdamas jo elgesio modeliu. Tyrinėja būdus, kurie padeda suprasti vieniems kitus, įtraukti juos į bendrus žaidimus ir veiklas. Žaidžia, atlieka grupines veiklas, mokosi išklaustyti ir suprasti skirtingas nuomones, požiūrius, juos priimti ir derinti, taikiai spręsti nesutarimus ir konfliktus. Mokosi išvengti kilusio nesutarimo esmę, išgirsti kiekvieno nesutarimo dalyvio nuomonę ir ieškoti išeičių, kurios būtų priimtinos kiekvienam. Mokosi atpažinti patyčias ir būdus, kaip jų išvengti. Tyrinėja, supranta žmonių panašumus ir įvairovę. Žaisdamas, bendraudamas, drauge veikdamas ir kurdamas, dalinasi patirtimi ir idėjomis su artimiausioje aplinkoje esančiais žmonėmis. Atranda ir išbando įvairius emocinio kontakto, pagarbaus bendravimo ir ryšių su kitais žmonėmis užmezgimo bei palaikymo būdus gyvai ir nuotoliu. Ugdomi priklausymo bendruomenei jausmą, patiria įstaigos bendruomenės narius siejantį ryšį, įsitraukia į savo bendruomenės veiklas, atranda lygiaverčio bendravimo su kitais jos nariais būdus. Šalies ir pasaulio žmonių išvaizdos, aprangos, kalbų, maisto, būstų, darbų, kelionių, tradicinių menų, švenčių panašumus ir įvairovę pažįsta per įvairias medijas ir socialinius tinklus, per muzikos kūrinius, dailės darbus, virtualius susitikimus, keliones. Įsitraukia į grupei bendrų sprendimų priėmimą, bendras diskusijas, drauge siūlo idėjas, kaip pertvarkyti grupės ar lauko aplinką, jausdamasis aktyviu grupės dalyviu. Grupelėje atlikdamas bendrą tikslą turinčią veiklą, lyderiauja paeiliui, apsvarsto kiekvieno pasiūlytas idėjas, ieško kompromisų. Žiūrinėja tvarkingos, patogios, estetiškos aplinkos nuotraukas, ieško patinkančios aplinkos vaizdų informaciniuose tinklalapiuose, diskutuoja apie savo grupės aplinką: kas – tvarkinga – netvarkinga, patogu – nepatogu, saugu – nesaugu, gražu – negražu. Įsitraukia į aplinkos pertvarkymo veiklas, ieškodamas sprendimų, kaip aplinką paversti lengvai tvarkoma, patogia, saugia, malonia akiai. Simboliniais piešiniais grupėje ženklina daiktų laikymo vietas, kuria saugaus daiktų naudojimo taisykles.</p>
---	---

15.7. Auginamos vaiko galios – jautrus socialinei ir kultūrinei įvairovei, lanksčiai mąstantis

Pasiekimų sritis – Aplinkos pažinimas.

Vertybinė nuostata. Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.

<p>Esminiai gebėjimai. Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.</p> <p>Pasiekimų srities dėmenys: gebėjimas pažinti socialinę ir kultūrinę aplinką; gebėjimas pažinti gamtinę aplinką; pagarbus santykis su gyvybe ir aplinka.</p>	
Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1–3 metai	
<p>1-asis žingsnis. Veido išraiška, mimika, gestais, garsais reaguoja į artimiausioje aplinkoje esančius žmones ir daiktus. Atkreipia dėmesį į artimiausioje aplinkoje esančius gyvosios gamtos objektus. Emocijomis reaguoja į gamtos objektus ir žmogaus sukurtus daiktus bei reiškinius (garsus, vaizdus, skonius).</p> <p>2-asis žingsnis. Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi namų ir grupės aplinkoje. Pažįsta ir pavadina kai kuriuos žmones, jų veiksmus, aplinkoje esančius daiktus, jų atvaizdus. Žino kai kurių buitinių (šukos, šaukštas) ir kultūrinių (būgnai, knyga) daiktų paskirtį ir jais naudojami. Pažįsta ir pavadina („savo kalba“, garsažodžiu ar tiksliu pavadinimu) kai kuriuos gyvūnus, augalus, jų atvaizdus ir gamtos reiškinius (lietus, vėjas). Parodo patinkantį augalą, gyvūną, kultūrinės aplinkos daiktą.</p> <p>3-iasis žingsnis. Atpažįsta ir reaguoja į netolimoje praeityje vykusius šeimos ar grupės įvykius, užfiksuotus nuotraukose, įrašuose ir kt. Natūraliai įsitraukdamas į kasdienes, rutininius įvykius ir veiklas, parodo, kad žino paros dalių seką ir jaučia veiklų trukmę (vyko ilgai ar trumpai). Pažįsta daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų, gyvūnų, pradeda vartoti tikslus jų pavadinimus. Dalyvauja prižiūrint augalus. Atpažįsta rečiau pasitaikančius gamtos reiškinius (vaivorykštė, perkūnija). Turėdamas galimybę, renkasi būti patinkančioje gamtinėje, socialinėje, kultūrinėje aplinkoje, džiaugiasi ten esančiais objektais.</p>	<p>Ugdymo(si) sritys – Aš ir bendruomenė, Tyrinėju ir pažįstu aplinką. Džiaugiasi, pamatęs savo pažįstamą aplinką (darželį, namą, kuriame gyvena), orientuojasi darželyje. Tyrinėja, išbando, pajaučia grupėje esančius įvairius daiktus, žaislus juos griebdamas, liesdamas, mesdamas, kišdamas į burną, kramtydamas. Pasirinktus daiktus pradeda rūšiuoti pagal du požymius: dydį, formą, spalvą, tekstūrą. Bando suprasti, kaip daiktai veikia, kaip tarpusavyje susiję. Daiktus pažįsta juos stebėdamas, sugretindamas, palygindamas, grupuodamas, rikiuodamas nuo mažiausio iki didžiausio, komponuodamas, konstruodamas. Domisi judančiais, garsus skleidžiančiais, ryškių spalvų daiktais, juos rūšiuoja pagal formą, spalvą, dydį. Žaisdamas ir tyrinėdamas sužino, kad daiktai (žaislai, baldai, knygos, kamuoliai ir kt.) turi požymius (forma, dydis, spalva ir tekstūra), kad medžiagos, iš kurių pagaminti daiktai, yra skirtingos (minkštos – kietos, skaidrios – neskaidrios, lengvos – sunkios). Matydamas, kaip suaugusieji ir kiti vaikai naudoja įvairius įrankius, ir stebėdami, kaip tie įrankiai veikia, juos išbando. Domisi ir pamėgdžioja gamtos, žinomų gyvūnų, paukščių balsus ir judesius. Varto knygas, žiūri paveikslėlius, skiria ir pavadina 1–2 augalus, paukščius, gyvūnus. Stebi ir tyrinėja, įvardina gamtos reiškinius (sninga, lyja, šviečia saulė, debesys). Žaidžia su smėliu ir vandeniu, susipažįsta su jų savybėmis. Domisi ir klausinėja apie nematytus daiktus, klausia, kas tai yra.</p>
4–6 metai	
<p>4-asis žingsnis. Parodo, kad supranta, kurie kultūriniai vaizdai, garsai, judesiai, skoniai, kvapai ar pasakojimai yra iš kitos nei jo paties kultūra. Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus ir vietas, pastebi jų pasikeitimus. Pasako miesto (kaimo), kuriame gyvena, pavadinimą. Įsitraukia į veiklas, puoselėjančias šeimos ir liaudies tradicijas.</p>	<p>Ugdymo(si) sritys – Aš ir bendruomenė, Tyrinėju ir pažįstu aplinką. Domisi gimtąja kalba, etnine kultūra, dalyvauja etnokultūrinuose, pilietiniuose renginiuose, tradicinėse ir valstybinėse šventėse, edukacinėse programose. Tyrinėja šalies žemėlapi, domisi vėliavos spalvų reikšmėmis, gintaru, Gedimino pilimi ir kitais simboliais bei</p>

<p>Įvardija paros dalis, sieja jas su savo gyvenimo ritmu. Atpažįsta ir pavadina kelis dažniausiai stebėtus gyvūnus, augalus, grybus, negyvosios gamtos objektus (upė, akmuo), reiškinius (pūga, saulėlydis), nusako akivaizdžius jų požymius. Pasako metų laikų pavadinimus, samprotauja, kas būdinga metų laikams. Stengiasi saugoti socialinės, kultūrinės ir gamtinės aplinkos objektus. Bando rūšiuoti atliekas, tausoti medžiagas, išteklius (išjungia šviesą). Gamtos, kultūros grožį ir įvairovę stengiasi išreikšti savo kūryboje.</p> <p>5-asis žingsnis. Vaizduoja, pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas, domisi, kuo tos tradicijos skiriasi nuo kai kurių kitų kultūrų. Pristato savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę, kelis žinomus objektus ir vietas, gatvę, kurioje gyvena, kurioje yra jo ugdymo įstaiga. Iš savo grupės gali savarankiškai nueiti į kitas ugdymo įstaigas erdves (salę, dailės studiją). Pradeda suvokti praeitį, dabartį, ateitį: pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj; sudėlioja dienos ar ilgesnio laikotarpio įvykius chronologine seka. Atpažįsta ir pavadina ne tik stebėtus vietinius, bet ir kai kuriuos tolimųjų kraštų augalus ir gyvūnus, samprotauja apie jų gyvenimo būdą ir buveines. Paaiškina, kaip daržoves, vaisius ir kitas gamtos gėrybes vartoti maistui. Stebėdamas ar prižiūrėdamas augalus ar gyvūnus, komentuoja jų pokyčius. Fiksuodamas gamtinių objektų stebinius, išvelgia kai kuriuos akivaizdžius objektams būdingus požymius. Pažįsta keletą dangaus kūnų, gamtos reiškinių, kurių negali ar kuriuos pavojinga stebėti iš arti (ugnikalnių išsiveržimas, viesulas, žvaigždės). Eilės tvarka išvardija metų laikus, pasako, kaip skirtingais metų laikais gyvena kai kurie gyvūnai, augalai. Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai, kultūros reiškiniams ir objektams, supranta, kad jo elgesys gali paveikti gamtinę ir kultūrinę aplinką, stengiasi prisiimti atsakomybę už jų išsaugojimą. Savo kūryboje vaizduoja asmeninį emocinį santykį su gamtos ir kultūros objektais.</p> <p>6-asis žingsnis. Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Papasakoja apie tradicines šventes, jas palygina su kai kuriomis kitų tautų šventėmis. Skiria ir pavadina suaugusių šeimos narių ir kitas dominančias profesijas, pasakoja, ką dirba aptariamų profesijų atstovai, kokia jų sukurtų daiktų ir paslaugų vertė, kaip vyksta jų</p>	<p>kultūros objektais. Iš pasakojimų, pokalbių grupėje, šeimoje, socialinių medijų atpažįsta iškilias savo šalies ir kitų šalių asmenybes (dainininkus, sportininkus). Domisi, pastebi Lietuvos, kitų šalių simbolius, kalbą, žmonių gyvenimo būdą. (tradicijas, maistą, aprangą). Dalyvauja, pažintinėse išvykose, akcijose, kurios siejamos su savo grupės, šeimos, miesto aplinkos saugojimu ir tvarkymu, pagalba gyvūnams, kitiems asmenims. Rūšiuoja atliekas, žino, skiria šiukšlių konteinerių spalvas. Kuria įvairius darbelius iš antrinių žaliavų. Išbando, lygina, samprotauja, komentuoja dabarties, praeities, ateities žaidimų, buities darbų, keliavimo būdų ir priemonių, gyvenamųjų namų ypatumus, atranda informacijos šaltinių: ilgaamžiai ir modernūs statiniai, senoviniai ir „ateities“ daiktai, praeityje darytos nuotraukos, iliustruotos knygos, filmai, skaitmeniniai informacijos šaltiniai. Išbando senovinius daiktus (lygina kočėlu, vaikšto su klumpėmis). Lygina, įvardina dabartinės buities technikos pranašumus. Žaidžia stalo žaidimus, dėlioja paveikslėlius, dėliones, lygina, sistemina, klasifikuoja, kas natūralu, o kas sukurta žmogaus. Domisi profesijomis (gydytojo, pardavėjo, IKT specialistais), pasakoja, kur dirba tėvai. Tyrinėja, grupuoja, atpažįsta ir pavadina augalų dalis (lapai, žiedai, vaisiai, sėklos). Diskutuoja, kam reikalingi medžiai (teikia pavėsį, jame prieglobstį randa gyvūnai, gamina deguonį), išsiaiškina, kad medžius reikia saugoti ir sodinti. Darže, šiltnamyje, ant palangės sodina, prižiūri augalus; stebi, fiksuoja kalendoriuje augalų augimo procesą; analizuoja, daro išvadas; mokosi rūpintis gamta ir aplinka, prisiimti atsakomybę, pasitikėti savo jėgomis. Stebi gyvūnus savo aplinkoje, kai kuriuos mūsų ir svetimų kraštų gyvūnus atpažįsta paveikslėlių knygoje, animaciniuose filmuose iš jų kūno formos, išskirtinių požymių, gyvenamųjų vietų. Stebi kieme sutiktus gyvūnus (sraigės, vabzdžius, vorus, varles, paukščius). Svarsto ir aiškina, kaip gyvūnai prisitaikę prie aplinkos (išvaizda, elgesys), kokie žmogaus ir gyvūnų santykiai (teikia džiaugsmą, ramina, skatina norą rūpintis, teikia naudą), pajunta pagarbą gyvajai gamtai. Tyrinėja, aiškinasi, kas ir kaip vyksta gamtoje, pastebi gyvosios ir negyvosios gamtos vienovę: augalui reikia dirvožemio, vandens, saulės šviesos, gyvūnui – maisto, vandens, būsto. Aiškinasi, stebi, tyrinėja organizmų poreikius, kam</p>
--	--

<p>mainai. Samprotauja apie tai, kaip žmonės gyveno, ką dirbo seniau, kokie daiktai buvo naudojami, kaip jie pasikeitė, kaip atrodo dabar. Vartoja savaitės dienų pavadinimus, žodžius praeičiai, dabarčiai, ateičiai apibūdinti. Įžvelgia gyvūnų ir augalų kai kuriuos panašumus ir skirtumus, pagal kuriuos juos grupuoja. Dalinasi savo žiniomis apie tai, kur gyvena ir kuo minta gyvūnai, kur kokie augalai, grybai auga, kokių sąlygų jiems reikia. Pradeda suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. Įžvelgia, kaip keičiasi kai kurių gyvūnų ir augalų gyvenimas skirtingais metų laikais. Jaučiasi atsakingas už socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką bei jos ateitį: apmąsto ir siūlo būdus, kaip ja rūpintis, prižiūrėti, puošti. Paaiškina, kodėl išteklius reikia tausoti. Tyrinėdamas savo šalies ir nutolusių vietovių gyvenamąsias sąlygas, samprotauja apie žmogus ir gamtos ryšį. Pradeda jausti prierašumą artimiausiai socialinei, kultūrinei ir gamtinei aplinkai, išreikšdamas ją veikloje ir kūryboje.</p>	<p>naudojamas vanduo, kodėl jis toks svarbus ir reikalingas organizmams. Seka paros, metų ciklą: kaip gyvena augalai ir gyvūnai dieną ir naktį, skirtingais metų laikais, kokie pasikeitimai vyksta jų gyvenime. Stebi ir fiksuoja (piešia, fotografuoja, matuoja) vienmečių augalų gyvenimo ciklą (pavasari išdygsta, vasarą žydi, subrandina vaisius, rudenį nunyksta). Medžių metų ciklą (pavasari sužaliuoja, žydi ir sėklas išbarsto kasmet, žiemą išgyvena, numetę lapus). Stebi, skiria dienos orus, metų laikų kaitą ir gamtos pokyčius, pastebi jų skirtumus pagal gamtoje vykstančius reiškinius (žiemą sninga, vasarą žydi gėlės). Pildo metų gamtos kalendorių: sutartiniais ženklais žymi oro temperatūrą, saulėtas ir apniukusias dienas, kritulių kiekį, pastebi jų pokyčius skirtingais metų laikais, susieja juos su augalų ir gyvūnų gyvenimu. Diskutuoja, aiškinasi, kuo naudingi žmogui augalai, gyvūnai. Skiria daržoves, vaisius, uogas, grybus; nusako, kaip naudoti maistui. Gamina nesudėtingas daržovių, vaisių salotas. Varto enciklopedijas, atpažįsta kelis nuodingus augalus, plėšrius gyvūnus. Domisi nepasiekiamais, plika akimi nematomais objektais ir reiškiniais, klausinėja, diskutuoja apie mums neįprastus gamtos reiškinius, katastrofas, dangaus kūnus, ieško informacijos apie juos knygoje, socialinėse medijose. Tyrinėja, kuo tos pačios rūšies daiktai skiriasi vieni nuo kitų ir nuo kitos rūšies daiktų. Veikdamas su daiktais, mokosi sutelkti dėmesį, mąstyti, prisiminti, tausoti daiktus. Gretina realius daiktus ir jų atvaizdus iš skirtingos perspektyvos, supranta jų vaizdavimą plokštumoje. Daiktų dydį tyrinėja, bando apimti delnais, apglėbti, gretina su savo ūgiu. Susipažįsta su medžiagomis, išsiaiškina, kad jos būna kietos, skystos ir dujinės, tyrinėja jų savybes.</p>
<p>Ugdymosi kontekstai: tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, universalus dizaino mokymuisi, žaismės, kultūrinių dialogų, kalbų įvairovės, realių ir virtualių aplinkų.</p> <p>Pedagogo vaidmuo: moderuoja ugdymosi situacijas, inicijuoja diskusijas, bendrauja ir bendradarbiauja, rodo pavyzdį, pasidalina informacija, kuria drauge, drąsina, kalbina, skatina, skaito tekstus, motyvuoja dalintis patirtimi, palaiko idėjas, parenka užduotis, siūlo veiklas, kurios skatina vaikų susidomėjimą ir kelia jiems naujų iššūkių, žadina kūrybingumą, tyrinėjimą, eksperimentavimą, padeda savarankiškai ieškoti atsakymų, spręsti problemas.</p> <p>Strategijos: lauko pedagogikos, universalus dizaino, STEAM, ugdymosi kontekstų, žaidimo, įtraukiojo ugdymo, spontaniško ugdymo(si) skatinimo, patirtinio mokymo(si), socialinio mokymo(si).</p>	

<p>Metodai, būdai: kūrybinės dirbtuvės, tyrinėjimų laboratorija, pažinimo sala, projektas, virtuali kelionė, atradimų stotelės, istorijų kūrimo stotelės, žaidimas. stebėjimas, eksperimentas, bandymas, pokalbis, diskusija, STEAM veikla, „mąstymo žemėlapių“ kūrimas, ekologinė bei pažintinė išvyka, ekskursija, edukaciniai, sportiniai, kultūriniai bei tautiniai renginiai su šeima, meninė raiška, situacijų inscenizacija, foto paroda, kūrybiškumo ugdymo metodai („minčių lietus“, „smegenų šturmas“, interviu, „žinau, noriu žinoti, sužinojau“), kūrybinė-praktinė užduotis, imitaciniai bei vaizduotės žaidimai, projektinė veikla, edukacinė veikla muziejuje, ugdymasis, naudojant IKT.</p>	
<p>15.8. Auginama vaiko galia – lanksčiai mąstantis</p>	
<p>Pasiekimų sritis – matematinis mąstymas: Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais. Esminiai gebėjimai. Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį. Pasiekimų srities dėmenys: skaičiaus pajauta, samprotavimai apie kiekį ir duomenis; mato pajauta ir išmatuojamų dydžių palyginimas; geometrinių modelių pažinimas; vietos ir krypties apibūdinimas, sekų tyrinėjimas.</p>	
<p>Pasiekimų žingsniai</p>	<p>Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)</p>
<p>1–3 metai</p>	
<p>1-asis žingsnis. Sugriebia daiktą, jį meta (paleidžia), siekia kito daikto, naudoja kūno kalbą (gestus, mimiką) parodydamas, kad supranta, ką reiškia „yra“ („nėra“), „dar“, „taip“ („ne“). Stebi įvairius objektus, deda vieną daiktą ant kito. Susidomi, matydamas forma, dydžiu ar spalva išsiskiriantį daiktą. Emocingai reaguoja į pasikartojančius garsus, judesius.</p> <p>2-asis žingsnis. Supranta, kad žodžiai „vienas“, „du“, „trys“ siejami su atitinkamu daiktų kiekiu. Į klausimą „Kiek..?“ atsako „vienas“, „du“ arba „mažai“, didesnį nei dviejų daiktų kiekį įvardija žodžiu „daug“. Mažesnius objektus įdeda į didesnius, surikiuoja du tris daiktus pagal ilgumą ar stambumą į vieną eilę. Daugeliu atvejų suranda tokios pačios formos, dydžio ar spalvos objektą, supranta, ką reiškia „toks pat“, „kitoks“. Supranta bent keturis žodžius, kuriais mokytojas apibūdina paties vaiko ar objekto judėjimą erdvėje (pvz., įeiti (išeiti), pažiūrėti į viršų (žemyn), įdėti (išimti) ir pan.).</p> <p>3-iasis žingsnis. Nuosekliai įvardija skaičius 1, 2, 3, atpažįsta ir susieja įvairias „matomų skaičių“ išraiškas (rankos pirštai, taškai, brūkšneliai), paduoda tiek daiktų, kiek prašoma. Supranta, ką reiškia būti pirmam, antram. Palygina du daiktus, besiskiriančius tik ilgiu, mase ar tūriu, veikdamas (suartindamas, pakilnodamas, pilstydamas vandenį ar smėlį). Parodo, kuris iš dviejų daiktų yra ilgas – trumpas,</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Tyrinėju ir pažįstu aplinką. Stebi ir įsitraukia į situacijas, kuriose minimi skaičiai ar yra skaičiuojama (eilėraščiai, dainelės, judrieji žaidimai, išvykos, stalo žaidimai). Manipuliuoja daiktais bei atranda, kad „vienetą“ galima susieti su vienu daiktu, kad skaičiuojant naudojama ta pati žodžių seka, o paskutinis suskaičiuotos sekos skaičius reiškia suskaičiuotų daiktų objektų kiekį. natūraliai įgunda įvertinti daiktų rinkinio kiekį iki 5-ių, neskaičiuodami daiktų („matomi“ skaičiai). Žaidžia, improvizuoja, atlieka dviejų nesudėtingų jiems suprantamų veiksmų seką (linguoja, ploja, dėlioja kaladėles). Skirtingose situacijose vartoja sąvokas vienas, dar vienas, du, daug, mažai, pirmas, antras, didelis, mažas, ilgas, trumpas, toks pat, kitoks; suranda tokios pat spalvos, dydžio daiktus, jais manipuliuoja. Natūraliai įsitraukia į žaismingas veiklas su daiktais, į kuriuos galima ką nors įpilti, įdėti. Įsitraukia į įvairias eksperimentines ir kasdienėje veikloje pasitaikančias ilgio, pločio, aukščio, tūrio, masės palyginimo veiklas. Džiaugiasi drauge su mokytoju ir kitais vaikais, atrasdami vis daugiau būdų daiktų atitinkamiems dydžiams palyginti. Daiktų ilgį (plotį, aukštį) palygina netiesiogiai, daiktus sugretindami. Daiktų mases palygina, daiktus kilnodami. Spėja, kuriame inde telpa daugiau vandens, o spėjimą patikrina, vandenį perpildami iš vieno indo į kitą.</p>

<p>sunkus – lengvas, pilnas – tuščias ir pan. Surikiuoja kelių objektų rinkinį pagal ilgumą ar stambumą į vieną eilę. Tapatina, atrenka kelis daiktus (jų vaizdus) pagal spalvą, formą, dydį. Kopijuoja dviejų elementų sekas.</p>	<p>Eksperimentuoja ir atranda, ką reiškia „pilnas“ ir „tuščias“. Žaisdamas su medžiagomis ar objektais, kurie susiję su priežastimi ir pasekmėmis, pradeda nuspėjamai reaguoti į įprastus įvykius, kurių baigtį galima iš anksto numatyti: klijuoja numatomų įvykių paveikslėlius, atrenka reikalingus ingredientus maistui ruošti.</p>
4–6 metai	
<p>4-asis žingsnis. Nuosekliai įvardija skaičius 1, 2, 3, 4, 5, atpažįsta atitinkamus skaitmenis. Skaičiuoja daiktus, jų kiekį susieja su skaičiumi. Žymi, skaičiuoja stebimus objektus, padedamas mokytojo radinius pateikia grafine išraiška (lentele, piktograma). Palygindamas kiekius, taiko atitikimo arba nuoseklaus skaičiavimo strategijas, supranta, ką reiškia „vienu daugiau“ („mažiau“), „tiek pat“ („lygu“). Atrenka vienodo ilgio, aukščio, pločio, tūrio daiktus. Dažniausiai taiko tiesioginį palyginimą. Dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti aukštesniojo laipsnio būdvardžius (ilgesnis, trumpesnis ir pan.). Parodo, kurie artimoje aplinkoje esantys daiktai savo forma primena skritulį, kvadratą, rutulį ar kubą. Pagal vieną savybę (požymį) klasifikuoja ir rūšiuoja dviem požymiais besiskiriančių objektų rinkinius. Kasdienėse veiklose pradeda vartoti žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn. Nupiešia paprastą planą, kuriame atvaizduoja 2–3 matomus daiktus. Atpažįsta dviejų pasikartojančių elementų seką, ją nukopijuoja, pratęsia 1–2 elementais iš bet kurios pusės.</p> <p>5-asis žingsnis. Nuosekliai įvardija skaičius nuo 0 iki 9, juos parašo skaitmenimis, susieja su daiktų skaičiumi. Palygina rinkinių iki 5 daiktų kiekviename kiekius, atlieka sudėties ir atimties veiksmus 5-ių ribose, 4 ar 5 daiktų rinkinį išskaido į dvi grupes daugiau nei vienu būdu (0 ir 4, 1 ir 3 ar 2 ir 2). Kai dydžių negalima palyginti tiesiogiai, pasitelkia trečią daiktą (sutartinį matą). Kelių dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti aukštesniojo ir aukščiausiojo laipsnio būdvardžius (ilgesnis, ilgiausias ir pan.). Nematodamas gali pasakyti, kuris iš dviejų pažįstamų objektų sunkesnis, aukštesnis. Atpažįsta skritulį, kvadratą, trikampį, kubą, rutulį, bando šias figūras apibūdinti, palyginti. Susieja trimatę figūrą su jos atvaizdu plokštumoje. Popieriaus lape atvaizduoja kelių matomų daiktų</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Tyrinėju ir pažįstu aplinką.</p> <p>Įsitraukia į skaičiavimo veiklas, kuriose skaičiuojama, pridėdant po vieną pasitelkus daiktus, piešinius, rankų pirštus. Naudodamas fizines ir skaitmenines priemones, laiku gaudamas mokytojo grįžtamąjį ryšį ir palaikymą, mokosi atpažinti ir paaiškinti kiekybinę informaciją perteikiančius vaizdus (skaitmenis, piešinius, schemas). Skaičiavimo užduotis atlieka, jas suvaidindamas, nupiešdamas, parodydamas gestais, manipuliudamas daiktais. Įsitraukia į mokytojo inicijuotus žaidimus, kuriuose skaičiuojama į priekį ir atgal, pradėdama skaičiuoti nuo bet kurio skaičiaus. Pradeda suprasti, ką reiškia skaičius sudėti ir atimti, naudodamasis objektais, piešiniais, kurdamas istorijas. Mokosi sujungti ir išskaidyti kiekį 5-ių objektų grupėje, 10-ies ir 12-os ribose. Įsitraukia į suaugusiųjų inicijuotas veiklas, skatinančias tyrinėti, kaip galima palyginti daiktų ilgį arba tūrį. Dalyvaudamas žaismingose neformaliose, kūrybinėse veiklose, mokosi objektų kiekį grupėje (-ėse) apibūdinti kaip pakankamą / per didelį / per mažą tikslui pasiekti ar užduočiai atlikti (dalintis sausainiais, sudaryti komandas). Įsitraukia į skaičiavimo uždavinių sprendimą (kiek yra iš viso, kiek trūksta). Veikdamas mokytojo tikslingai sukurtuose kontekstuose, mokosi samprotauti, kūrybiškai taiko įgytą skaičiavimo patirtį, sprendžiant problemas, pradeda vartoti žodžius, kuriais nusakomi matematiniai procesai („Manau, kad...“, „Tai tiesa (netiesa), nes...“, „Tai man primena...“; „Galėčiau padaryti dar ir taip...“). Noriai įsitraukia į suaugusiųjų inicijuotas veiklas, skatinančias tyrinėti, kaip galima palyginti daiktų ilgį (plotį, aukštį) arba tūrį, kai daiktų sugretinti neįmanoma. Džiaugiasi, atradęs naujus dydžių palyginimo būdus: naudoti smulkesnius daiktus kaip matavimo priemonę didesniems daiktų dydžiams įvertinti, naudoti trečią daiktą kaip tarpininką dydžiams palyginti. Aiškinasi,</p>

išdėstymą, apibūdina jų vietą, padėtį vienas kito atžvilgiu. Juda žodžiu nusakyta ar rodyklėmis pažymėta kryptimi. Atranda dviejų pasikartojančių elementų grupę sekoje, sukuria tokio paties modelio seką iš kitų elementų.

6-asis žingsnis. Nuosekliai įvardija skaičius nuo 0 iki 10, juos parašo skaitmenimis. Paduoda tikslų daiktų skaičių, kai jų yra daugiau nei 5; pasako, kiek jų yra daugiau už 5 ir kelių trūksta iki 10. Atlieka sudėties ir atimties veiksmus 7-ių ribose. Žymi, skaičiuoja, vaizduoja duomenis, naudojami grafiniais jų vaizdais sprendamas problemas. Kalbėdamas apie ateities įvykius, pradeda vartoti žodžius: būtinai, tikrai įvyks; gali būti, įmanoma, kad įvyks; taip negali būti, niekada neįvyks. Palygina du tris mažai besiskiriančius išmatuojamus dydžius, randa žodžių nedideliame jų skirtumui apibūdinti (šiek tiek didesnis, truputį ilgesnis, beveik vienodi, panašaus aukščio ir pan.). Apibūdindamas aplinkos objektus, vartoja bent penkis dvimačių ir trimačių figūrų pavadinimus (skritulys, kvadratas, trikampis, kubas, rutulys). Žinomas figūras pavadina taisyklingai, nepriklausomai nuo jų padėties ar dydžio. Atrenka figūrai sukompnuoti reikalingas detales ir jas tinkamai sudėlioja. Apibūdina, kaip vienas kito atžvilgiu yra išsidėstę matomi daiktai. Išgirdęs ar pamatęs judėjimo su krypties pakeitimu planą, jį iš atminties įvykdo, atkuria, geba pasakyti ir bando pavaizduoti, kaip reikėtų sugrįžti (judėti atbuline tvarka). Nukopijuoja, pratęsia, sukuria seką iš dviejų pasikartojančių elementų.

diskutuoja, bando spręsti problemines situacijas, kuriose reikia įvertinti atstumą tarp savęs ir kitų, tarp dviejų artimos aplinkos objektų, sugalvoti ir paaiškinti, kaip įvairiose situacijose galima palyginti dviejų trijų pažįstamų objektų atitinkamą dydį. Diskutuoja, dalinasi savo pastebėjimais ir kartu sparčiai plečia su ilgio, masės, tūrio (talpos) matavimu susijusį žodyną (ilgesnis – trumpesnis, aukštesnis – žemesnis, storesnis – plonesnis, toliausiai – arčiausiai, lengvesnis – sunkesnis, talpesnis – mažiau talpus). Tyrinėdamas aplinką, atranda, kiek daug erdvinės informacijos yra aplink: panašumo, elementų išdėstymo, atsikartojimo, formos bendrumo. Stebėdamas, pažindamas spontaniškai ar tikslingai tyrinėdamas realioje ar virtualioje aplinkoje pateiktus, atrastus ar pastebėtus matematinius objektus, atpažįsta dvimates figūras (skritulį, kvadratą, stačiakampį, trikampį), trimates figūras (kubą, rutulį), mokosi apibūdinti ir palyginti jų pagrindinius elementus, grupuoti (pagal vieną požymį), komponuoti, konstruoti skirtingų dydžių figūrų (objektų) sekas. Eksperimentuoja su veidrodiniais paviršiais, taškiniais šviesos šaltiniais, stebi ir tyrinėja dvimačių ir trimačių geometrinių objektų atvaizdus. Eksperimentuodamas su figūromis (jas jungdamas, skaidydamas, dėliodamas, vartydamas, apšviesdamas), atranda, kad sudėtingesni objektai gali būti gaunami ir vaizduojami kaip paprastesnių, gerai pažįstamų objektų junginys. Savo pastebėjimus išreiškia piešiniuose, lipdiniuose, mąstymo žemėlapiuose. Žaisdamas ir eksperimentuodamas vidaus ir lauko aplinkose, įgyja vis daugiau patirties pasirinktu būdu (gestais, kalba ar piešiniais, vadovaudamasis instrukcijomis) duoti nurodymus apie objekto judėjimo kryptį (į kairę, į dešinę, į priekį, atgal) ir buvimo vietą (viduje, išorėje ir kt.) arba sekti kitų atitinkamus nurodymus. Modeliavimo idėją atranda palaipsniui, susipažindamas su sekų AB, BA, ABC, AAB, ABB, ABA modeliais (raidėmis pažymima grupė elementų, kurie nuosekliai pasikartoja sekoje). Piešdamas, dėliodamas įvairius objektus, ritmiškai dainuodamas ar judėdamas, nagrinėdamas raštus ar kurdamas ornamentus, pastebi ir mokosi atpažinti sekos modelį, nukopijuoti, pratęsti seką, rasti jos trūkstamą narį, sukurti kitą to paties modelio sekos pavyzdį.

15.9. Auginama vaiko galia – lanksčiai mąstantis	
<p>Pasiekimų sritis – skaitmeninis sumanumas: Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. Esminiai gebėjimai. Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas. Pasiekimų srities dėmenys: gebėjimas tikslingai naudoti skaitmenines priemones; elementaraus skaitmeninio turinio kūrimas; veiksmų sekų naudojimas problemoms spręsti; saugus naudojimas išmaniaisiais įrenginiais.</p>	
Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1–3 metai	
<p>1-asis žingsnis. Stebi išmaniųjų žaislų judėjimą, siekia jų rankomis, klausosi jų skleidžiamų garsų (pvz., kūdikių karuselė). 2-asis žingsnis. Susidomi grupėje esančiais išmaniaisiais žaislais be ekranų, spaudo, liečia, purto ir kt. siekdamas efekto. Žaisdamas pradeda paeiliui atlikti dviejų vaikui suprantamų veiksmų sekas (pvz., trepsėti ir ploti). 3-iasis žingsnis. Žaidžia mokyklos aplinkoje esančiais įvairiais išmaniaisiais žaislais be ekranų (pvz., robotukais), naudodamas pagrindines jų paleidimo ir veikimo funkcijas. Žodžiais, garsažodžiais, veiksmais parodo kasdienių darbų ir veiklų atlikimo žingsnių eiliškumą, atlieka mokytojo ar kitų vaikų sakomas komandas. Pradeda laikytis išmaniųjų žaislų, daiktų paprasčiausių saugaus naudojimo taisyklių.</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Tyrinėju ir pažįstu aplinką. Stebi, tyrinėja aplinką; domisi grupėje ir Įstaigoje esančiais įvairiais amžių atitinkančiais išmaniaisiais daiktais be ekranų (žaislai, robotukai, garsinės knygos rašikliai, išmaniosios grindys); manipuliuoja, aiškinasi jų veikimo būdą, išbando, ieško, kaip galima panaudoti kitaip. Atlieka dviejų nesudėtingų suprantamų veiksmų seką (spaudžia, įjungia, išjungia, paleidžia iš naujo).</p>
4–6 metai	
<p>4-asis žingsnis. Atliepia, komentuoja įvairiomis formomis (vaizdo, garso įrašai, animacijos) pateikiamą informaciją. Vartoja kai kuriuos su technologijų naudojimu susijusius žodžius, pasakoja apie interaktyvią knygelę, programėlę, žaidimą. Mokytojo padedamas naudoja skaitmeninį fotoaparata savo patirčiai ir aplinkiniam pasauliui fiksuoti, pradeda naudoti paprastas programėles piešimui, garsui, vaizdai įrašyti ir paleisti. Supranta ir atlieka grafiniais simboliais ir objektais žymimas komandas. Mokytojui prižiūrint ir padedant bando su kitais bendrauti skaitmeninėmis technologijomis. 5-asis žingsnis. Mokytojo padedamas ir prižiūrimas naudojami įvairių išmaniųjų įrenginių valdymo priemonėmis (pele, jutikliniu ekranu, klaviatūra), informacinėmis svetainėmis tyrinėjimams ir kt.</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Tyrinėju ir pažįstu aplinką. Prie ekranų praleidžia ribotą laiką. Žaisdamas ir pažindamas aplinką, naudojami amžių atitinkančiomis prasmingomis, ugdymą(si) papildančiomis skaitmeninėmis technologijomis ir skaitmeniniu turiniu (vaizdo įrašais, žaidimais, garsinėmis knygelėmis, ugdomosiomis programėlėmis). Su žaidybinėmis programavimo aplinkomis susipažįsta programuodamas paprasčiausias animacijas, žaidimus, dėliodamas komandų blokų sekas ir jas vykdydamas. Programuodamas nesudėtingas animacijas programavimo aplinkose, nuosekliai atlieka veiksmus, atpažįsta kartojamus veiksmus, išbando užrašytas veiksmų sekas ir, jei nepavyko pasiekti norimą rezultatą, pakoreguoja veiksmų seką ir bando iš naujo. Įsitraukdamas į įvairias</p>

<p>ugdomajai veiklai. Naudoja įvairias technologijas (fotografavimą, skaitmeninį piešimą, garso įrašų darymą) skaitmeniniam turiniui kurti. Dėlioja vaizdiniais simboliais ar objektais pateiktas komandas, sudarydamas rišlią veiksmų seką. Nusako, kaip nuosekliai, žingsnis po žingsnio pavyko pasiekti rezultatą. Išbando užrašytas veiksmų sekas žaidybinėje programavimo aplinkoje. Paaiškina ir suaugusiojo padedamas laikosi pagrindinių bendravimo ir saugaus naudojimosi skaitmeniniais įrenginiais taisyklių.</p> <p>6-asis žingsnis. Mokytojo prižiūrimas pasirenka ir naudoja pagal amžių tinkamas interneto svetaines, programėles, kad galėtų atlikti projektines veiklas, kūrybines užduotis. Įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, derina bent dvi mokytojo pasiūlytas vaiko gebėjimus atitinkančias skaitmenines priemones (fotografavimo, piešimo, nuotraukų apdorojimo, garso įrašymo), skirtingus turinio tipus (vaizdą, judantį vaizdą, garsą, tekstą). Domisi kitų ir dalinasi savo sukurtu skaitmeniniu turiniu. Programavimo aplinkose kuria ir vykdo paprastas komandų sekas. Pradeda suprasti, kaip valdomi robotai, išbandydamas sudarytą paprastą programą atpažįsta klaidas ir koreguoja veiksmų seką. Supranta pagrindines skaitmeninio turinio (pvz., nuotraukų, piešinių, vaizdo įrašų) saugaus dalinimosi taisykles.</p>	<p>kūrybines, tyrinėjimo ir judrias veiklas, vykstančias realios ir virtualios aplinkos kontekstuose, atranda nesudėtingo skaitmeninio turinio kūrimo galimybes (piešimas, fotografavimas, garso ir vaizdo įrašymas). Bando ieškoti informacijos apie objektus ir reiškinius, kurių neįmanoma tiesiogiai matyti, paliesti, išgirsti, naudodamasis išmaniaisiais įrenginiais, realiu laiku jungdamasis prie nuotolinių įrenginių (paukščio lizde ar gėlyne esančios stebėjimo kameros) ir informacinių svetainių (susirasti gyvūnų, augalų vaizdus, išbandyti virtualius turus). Mokosi bendrauti virtualiai elektroninėse mokymuisi tinkamose aplinkose, tikslingai bendrauja tarpusavyje, su kitų mokyklų vaikais, kūrėjais, žaidimo pasaulio personažais. Diskutuoja, aiškinasi ir aptaria skaitmeninių priemonių saugaus ir atsakingo naudojimo, virtualaus bendravimo taisykles ir jų laikosi. Veiksmų sekas (algoritmus) problemoms spręsti suvokia ir elementariai taiko stebėdamas, žaisdamas, nagrinėdamas ir įvardydamas įvairių procesų, kasdienių darbų ir veiklų atlikimą žingsniais, veiksmų eiliškumą, susitarimus-taisykles. Užrašo komandų sekas simbolių sekomis ir mokosi jas „perskaityti“ bei atlikti. Siekdamas rezultato, naudojami realiais objektais kaip simboliais (kaladėlėmis, akmenukais, piešiniiais, kortelėmis), dėlioja ir atlieka veiksmų seką. Žaisdamas, konstruodamas, bando sudėlioti veiksmų sekas, kurias atlieka skaitmeniniai objektai (robotukai, valdikliai ir pan.). Nurodo, kuo skiriasi rezultatai, kai komandas atlieka žmogus ir robotas. Stebėdamas ir nagrinėdamas įvairių veiklų atlikimo veiksmus, pastebi jų pasikartojimą.</p>
<p>Ugdymosi kontekstai: tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, universalus dizaino mokymuisi, žaismės, realių ir virtualių aplinkų, kūrybinių dialogų. Pedagogo vaidmuo: inicijuoja diskusijas, dalinasi informacija, kuria drauge, drąsina, skatina, motyvuoja dalintis patirtimi, palaiko idėjas, parenka užduotis, siūlo veiklas, kurios skatina vaikų susidomėjimą ir kelia jiems naujų iššūkių, žadina kūrybingumą, tyrinėjimą, eksperimentavimą, padeda savarankiškai ieškoti atsakymų, spręsti problemas.</p> <p>Strategijos: universalus dizaino, ugdymosi kontekstų, žaidimo, įtraukiojo ugdymo, vaiko ir mokytojo kūrybinės sąveikos, spontaniško ugdymo(si), ugdymo(si) priemonių tikslingo naudojimo(si), patirtinio mokymo(si), vizualinio struktūravimo, papildomo vizualinio struktūravimo.</p> <p>Metodai, būdai: stebėjimas, pokalbis, diskusija, klausymasis, demonstravimas, stebėjimas, tyrinėjimas, bandymas, eksperimentavimas, modeliavimas, projektavimas, patirtinis mokymasis, situacijos analizė ir sprendimas, informacijos paieška, kritinio mąstymo bei kūrybinės užduotys, veiklos pristatymas, STEAM, ugdymasis, naudojant IKT, projektinė veikla, „mąstymo žemėlapiai“ ir kiti metodai.</p>	

15.10. Auginama vaiko galia – komunikabilus

Pasiekimų sritis – kalbų supratimas.

Vertybinių nuostata. Domisi žodiniiais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklaudyti ir suprasti kitą.

Esminiai gebėjimai. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.

Pasiekimų srities dėmenys: gebėjimas klausytis ir suprasti kitų kalbėjimą, reaguoti į nežodinę raišką; gebėjimas suprasti įvairiomis formomis (simboline, garsine, grafine, vaizdine, žodine) perteikiamas prasmės; domėjimasis tekstu, raidėmis ir simboliais; gebėjimas suprasti amžių atitinkančius meninius ir informacinius tekstus.

Pasiekimų žingsniai

Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)

1–3 metai

1-asis žingsnis. Reaguoja į žodinį ir nežodinį bendravimą, dalyvauja abipusėje sąveikoje: palaiko akių kontaktą, akimis ieško garsų šaltinio, trumpam sutelkia dėmesį, šypsosi, keičiasi veido išraiškomis ir garsais, emocijomis reaguoja į skirtingas intonacijas. Atpažįsta ir reaguoja į aplinkoje pasikartojančius garsus, ritmus, judesius, vaizdus. Palankiai reaguoja į knygelių skaitymą (vartymą), jas liečia, deda į burną, vartinėja, žiūrinėja, emociškai reaguoja į pažįstamus žmonių, gyvūnų ar daiktų paveikslėlius. Reaguoja į pasikartojantį muzikinių kūrinių ritmą, žaidinimus.

2-asis žingsnis. Klausosi ir mimika, gestais, kalba reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą, supranta ir reaguoja į artimiausios aplinkos daiktų pavadinimus, paprašytas atlieka jam žinomą veiksmą; supranta 2–3 žodžių vientisinius sakinius ir klausimus; po kelių pakartojimų įsidėmi paprastus naujus žodžius. Reaguoja į žodžių skambesį ir pasikartojamumą, kontrastingus garsus, spalvas, formas, dydžius, judesius. Pradedą atpažinti mėgstamas knygeles, nori, kad jas paskaitytų; pats varto ir žiūrinėja knygeles, parodo suaugusiojo įvardytus objektus paveikslėliuose; stebi rašančiuosius, bando palikti ženklus popieriuje, smėlyje. Supranta girdimus nesudėtingus trumpus tekstus: įsitraukia į žaidinimus, kartoja dainelių, skanduočių skiemenis, žodžius, emocijomis ir judesiais atliepia eilėraščio tekstą ir pasakojimą.

3-iasis žingsnis. Trumpam susikaupia klausydamas suaugusiojo ar kitų vaikų; supranta ir reaguoja į dažnai vartojamus veiksmų ir ypatybių pavadinimus, 3–4 žodžių sakinius, klausimus, kurie

Ugdymo(si) sritis – Aš kalbų pasaulyje.

Žodinės kalbos supratimą išreiškia, reaguodamas į suaugusiojo kalbą gestais, mimika, veiksmais ir pirmaisiais žodžiais. Plečia pasyvų ir aktyvų žodyną, girdėdamas suaugusiojo kalbą, pasižyminti aukštesniu balso tonu, ryškia emociinga intonacija. Mėgdžioja suaugusiųjų, draugų veiksmus, kalbą. Žodžiu nusako savo norus. Mokosi sutelkti dėmesį ir klausytis, žaisdamas garsų žaidimus, klausydamasis įvairių aplinkos garsų, ritmų, eilėraščių, dainelių gimtąja ir kitomis kalbomis, atlikdamas įdomias, aktualias, bet neilgai trunkančias veiklas. Klausosi mokytojo ir kitų vaikų, būdamas grupėje ir vienas, tylioje aplinkoje ir triukšmingame fone, įvairiose komunikacinėse situacijose. Mokosi išklaudyti, kalbėti paeiliui, dalyvauti dialoge ar poliloge, supranta kito kalbą. Vartoja dažniausiai girdimus žodžius, savaip juos taria, interpretuoja, kuria. Skiria ir pavadina savo ir artimųjų vardus, atsako į paprastus klausimus ir prašymus, artimiausios aplinkos daiktų, reiškinių ir veiksmų pavadinimus. Klausosi ir emociškai reaguoja į skaitomus, pasakojamus, deklamuojamus tautosakas, grožinės literatūros kūrinius, klausimų pagalba bando atkartoti jų turinį. Atpažįsta daiktus paveikslėlyje, parodo juos piršteliu. Varto paveikslėlių knygeles, tyrinėja, aiškinasi iliustracijose pavaizduotus daiktus, situacijas. Vaidina, kad „skaito“ lėlėms, savo draugui, mamai (piršteliu vedžioja iš kairės į dešinę, iš apačios į viršų). Žaidžia, manipuliuoja daiktais ir nusako savo veiksmus, pavadina žaislus, daiktus. Pasitelkdamas įvairius ženklus ir gestus, simboline forma išreiškia mintį, parodo

<p>prasideda žodžiais: „kas“, „ką“, „kur“, „kiek“, du vienas paskui kitą sekančius prašymus; greitai mokosi naujų žodžių. Reaguoja į išgirstus ritmo darinius, intonavimą, supranta kūno kalbą, mimiką, dažnai naudojamų gestų, simbolių paveikslėlių, ženklų prasmę. Varto knygeles, skiria paveikslėlius nuo teksto, klausia, kas parašyta arba prašo paskaityti, geba sieti paveikslėliuose vaizduojamus objektus su konkrečiais aplinkos daiktais. Stengiasi išklaudyti trumpus skaitomus, pasakojamus ar dainuojamus tekstus, girdėto kūrinio prasmę atskleidžia vaidindamas, žaisdamas ar pasakydamas keletą žodžių.</p>	<p>mąstymo būdą. Suvokia tekstinę informaciją, dalyvaudamas suaugusiojo siūlomose veiklose, kuriose naudojamos skirtingų formų, spalvų, dydžio priemonės, simboliniai ženklai, vartomos bežodės paveikslėlių knygelės ir knygos su atskirais žodžiais bei tekstais. Paskatintas mokytojo, kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius, stebi rašančiuosius, domisi įvairiomis rašymo, vaizdinės informacijos pateikimo priemonėmis, galimybe palikti ženklus popieriuje, kitose priemonėse, varto knygeles, rodo į paveikslėlius, tyrinėja kitą vaizdinę informaciją. Vaizdinės informacijos suvokimą papildoma kiti jutiminiai pojūčiai.</p>
4–6 metai	
<p>4-asis žingsnis. Išklauso, supranta ir reaguoja į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas įvairiose komunikacinėse situacijose; supranta ir reaguoja į klausimus, kurie prasideda žodžiais: „kodėl“, „kaip“, „koks“, kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus; atpažįsta, kai kalbama ne gimtąja kalba. Supranta tą pačią mintį, idėją, jausmą, išreikštą skirtingais būdais: vaizdiniu arba garso kūrinium, kūno kalba, žodine ir simboliškai raiška. Domisi rašytinės kalbos elementais ir atkreipia dėmesį į juos savo aplinkoje; atpažįsta vieną kitą raidę ar skaitmenį, pirmąją savo vardo raidę; vaizduoja, kad skaito knygą, iš paveikslėlių supranta arba prisimena knygos turinį. Klausosi tiesiogiai atliekamų ir įrašytų, skaitomų, pasakojamų, deklamuojamų ir dainuojamų kūrinių, įvairaus stiliaus ir turinio tekstų (meninių, informacinių) apie aplinką, įvykius, reiškinius, atsimeina kai kuriuos juose minimus įvykius ir juos perteikia skirtingais raiškos būdais.</p> <p>5-asis žingsnis. Supranta sudėtinius kelių dėmenų sakinius, ilgesnių dialogų ar monologų turinį; stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. Atpažįsta, kokie atskiri raiškos būdai ir priemonės buvo panaudoti perteikiant jausmą, idėją ar mintį. Supranta, kad kalbos garsai žymimi raidėmis; atpažįsta savo vardo ir kitas asmeniškai aktualias raides, skaitmenis, supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę; iš klausos atskiria du žodžius, prasidedančius tuo pačiu garsu, supranta knygos viršelio funkciją, parodo, kur rašomas knygos autorius, pavadinimas, geba</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Aš kalbų pasaulyje.</p> <p>Atpažįsta gestus, mimikas ir į jas reaguoja žodine arba nežodine raiška, demonstruodamas augantį kritinį mąstymą apie tai, ką mato ir girdi. Įsitraukia į alternatyviąją komunikaciją, kūrybiškai naudojami gestais, reikšdamas emocijas ir poreikius, bendradarbiaudamas. Žaidžia kalbos garsų žaidimus, klausosi dainelių, eilėraščių, aplinkos garsų gimtąja bei kitomis kalbomis. Domisi ir „atranda“ žodžių prasmes, ugdomi trumpalaikę ir ilgalaikę atmintį, kalbinę vaizduotę, skatinančią mintis išreikšti žodžiais. Klausosi skaitomų tekstų ne tik literatūrine kalba, bet ir tarmiškai, suvokia įvairaus turinio tekstų apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius. Klausosi gyvai pasakojamų ir įrašytų (televizijos, radijo, kompaktinėse plokštelėse, internete) įvairaus stiliaus ir turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių) apie aplinką, įvykius, reiškinius, taip pat savo ir kitų vaikų kalbos įrašų. Domisi kitų tautų kalbomis, jas išgirsta, pamėgdžioja, atkartoja keletą žodžių. Kalba, diskutuoja apie praeitį, dabartį ir ateitį, vartoja laiko sąvokas. Domisi tautosaka, klausosi įvairaus žanro kūrinių. Įsitraukia į alternatyviąją komunikaciją (bendravimo paveikslėliai, emocijų kortelės, sutartiniai ženklai), kūrybiškai naudojami gestais, reikšdamas emocijas ir poreikius, bendradarbiaudamas. Žaisdamas, dalyvaudamas problemų sprendime, mokosi nepertraukiamai klausytis draugų ir suaugusiųjų kalbos, reaguoti į kalbančiųjų intencijas, suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. Kalbos supratimą plėtoja, gaudamas</p>

<p>nuspėti turinį pagal knygos pavadinimą, viršelį, iliustracijas. Atidžiai klausosi įvairaus turinio ir stiliaus tekstų literatūrine kalba, tarmiškai; suvokia skirtingų žanrų leidinių skirtumus (kalendorius, knyga, žurnalas, tinklalapis).</p> <p>6-asis žingsnis. Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų; supranta pajuokavimus, dviprasmybes, erzinimus, dažnai girdimus frazeologizmus, humoro elementus, pradeda suprasti kai kurių žodžių ar frazių perkeltinę reikšmę; supranta keletą artimiausioje aplinkoje vartojamų kitos kalbos žodžių. Atpažįsta, kokie integruoti raiškos būdai ir priemonės buvo panaudoti perteikiant jausmą, idėją ar mintį. Supranta, kad raštas yra sistema, turinti taisykles; suaugusiojo skaitomą tekstą knygoje seka akimis ar pirštu iš kairės į dešinę, iš viršaus į apačią; supranta, kad garsai ir raidės sudaro žodį, atpažįsta nuo kelių iki keliolikos abėcėlės raidžių; pradeda skirti paprastos garsinės sandaros žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Domisi įvairiais rašytiniais tekštais, iš iliustracijų ir vieno kito atpažįstamo žodžio supranta jų siužetą; supranta jam skaitomų sudėtingesnių tekstų turinį, įvykių eigą, numato, kas tekste galėtų įvykti toliau.</p>	<p>informaciją ir kitais pojūčiais: vaizdu, lytėjimu, uosle, ragaudamas, dalyvaudamas grupinėse veiklose, kuriose aktyviai bendrauja. Žodinės kalbos supratimą ugdo žaisdamas žaidimus, kuriuose plėtojami kasdienio gyvenimo arba netikėti fantazijos pasaulio siužetai. Girdėdamas kitų kalbų (ne gimtosios) garso įrašus, tarmes, svečių iš kitų šalių kalbą, matydamas bendravimą ar pats bendraudamas gestų kalba, susipažįsta su kalbų pasaulio įvairove, supranta kalbą kaip simbolių, žyminčių daiktus, reiškinius, veiksmus prasmę. Kuria ir pasakoja įvairius tekstus, mįsles, humoristines istorijas, deklamuoja savo sukurtus kūrinėlius, žaidžia prasmingais ir beprasmybiškais žodžiais, bando juokauti, kalba „ateivių“, „užsienio“ kalbomis. Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonacijas. Kalba apie įdomius daiktus, poelgius, reiškinius, nutikimus, vartodamas mažiau girdimus, sudėtingesnės sandaros žodžius. Dalyvaudamas bendrose ir individualiose veiklose, rodo augantį domėjimąsi ženklais, simboliais, rašytiniais ženklais, suaugusiojo skaitomu tekstu. Įsitraukia į veiklas, susijusias su simboliu ir rašytine raiška, kopijuoja ženklus, nesudėtingus paveikslėlius pagal pavyzdį ar iš atminties. Vartydamas knygeles, žaisdamas kortelių žaidimus, plečia vaizdinės informacijos ir rašytinių simbolių suvokimą. Pradeda suprasti perkeltines prasmes, stebėdamas ir tyrinėdamas artimiausioje aplinkoje pateikiamą jiems aktualią rašytinę ir vizualinę informaciją, pavyzdžiui, kalbėdamas apie skaitomo teksto prasmes, spaudinių iliustracijas, nuotraukas, lauko erdvėje pastebimus ženklus, užrašus, skelbimus. Domisi ir supranta knygos ar kito informacijos šaltinio dalių pavadinimus, jų funkcijas (viršelis, titulinis lapas, autorius, pavadinimas), suvokia skirtingų žanrų leidinių skirtumus (laikraštis, kalendorius, knyga, žurnalas). Imituoja skaitymą, domisi abėcėlės raidėmis, pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide, supranta, kad garsas siejamas su raide, ir kad raidės turi savo pavadinimą bei specifinę grafinę raišką.</p>
---	---

15.11. Auginama vaiko galia – komunikabilus

Pasiekimų sritis – kalbinė raiška.

Vertybė nuostata. Nusiteikęs kalbą ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas.

<p>Esminiai gebėjimai. Naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą.</p> <p>Pasiekimų srities dėmenys: gebėjimas išreikšti patirtį, jausmus ir mintis, įsitraukti ir plėtoti pokalbį; gebėjimas pasakoti, atpasakoti, apibūdinti, kurti, aiškinti, taikant nežodines ir žodines raiškos priemones; gebėjimas komunikuoti paprastomis rašytinės raiškos formomis.</p>	
Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1–3 metai	
<p>1-asis žingsnis. Aktyviai bendrauja garsais, gestais, mimika išreišdamas savo emocijas ir poreikius; čiauška, kartoja, bando mėgdžioti kalbančiųjų lūpų mimiką, tariamus garsus ir skiemenis, taria priebalsių ir balsių junginius.</p> <p>2-asis žingsnis. Aktyviai kartoja naujus garsus, žodžius, ženklus, gestus, žaidžia garsais ir žodžiais; vartoja garsažodžius, pavadina kai kuriuos objektus ar veiksmus, vartoja trumpus žodžius norams išsakyti; pokalbiuose ir paprastuose žodiniuose žaidimuose dalyvauja komunikuodamas garsais, žodžiais, veiksmais, mimika ir pantomimika. Žodžio ir gesto sakiniams, vienažodžiams ar dvižodžiams sakiniams kalba apie tai, ką mato ir girdi. Domisi rašymo priemonėmis, spontaniškai brauko lape.</p> <p>3-iasis žingsnis. 2–3 žodžių vientisiniais sakiniams kalba ir klausinėja apie tai, ką mato ir girdi, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius; inicijuoja pokalbius, kreipdamasis į suaugusįjį ar vaiką, atsako į paprastus klausimus; vartoja kelias dažniausias mandagumo frazes; taisyklingai vartoja kai kurias gramatines formas. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, skatinamas kalba apie juos; suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus eiliuotų tekstų ar dainų fragmentus; išskiria didžiausią įspūdį palikusius pasakojimo epizodus, labiausiai patikusius veikėjus, jų veiklas. Stebi ir mėgdžioja rašančius suaugusiuosius: imituoja, brauko, keverzoja, piešinėja, palikdamas ženklus.</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Aš kalbų pasaulyje.</p> <p>Mėgdžioja, čiauška, reaguoja, atkartoja žodžius, veiksmais, mimika ir pantomimika, dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. Kalba dviejų trijų žodžių sakiniams, bando kartoti dainelių, eilėraščių, žaidimų, pasakėlių tekstų garsus, žodžius, frazes, juos papildydamas kūno kalba. Komunikuoja įvairiose situacijose (kasdienė rutina, įvykiai, veiklos) ir aplinkose (grupėje ir lauke). Kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius, dalyvauja pokalbiuose, kelių žodžių vientisiniais sakiniams kalba apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus, pasakoja apie tai, ką mato ir girdi, vartoja paprastas mandagumo frazes. Žaidžia pirštukų žaidimus, pajuokavimus, pasikalbėjimus, greitakalbes, skaičiuotes. Žaisliniu telefonu šnekučiuojasi su kitu asmeniu (mama, tėčiu, draugu). Dainingai atkartoja žinomas frazes. Domisi knygomis, iliustracijomis: varto knygeles ir išreiškia savo emocijas, bando pasakyti, ką mato paveikslėlyje. Klausosi ir emociškai reaguoja į skaitomus, pasakojamus, deklamuojamus tautosakos, grožinės literatūros kūrinis, klausimų pagalba bando atkartoti jų turinį. Varto paveikslėlių ir istorijų knygas, tyrinėja, aiškinasi iliustracijose pavaizduotus daiktus, situacijas. Vaidina, kad „skaito“ lėlėms, savo draugui, mamai (piršteliu vedžioja iš kairės į dešinę, iš apačios į viršų). Išmėgina rašymo priemones: eksperimentuoja, imituoja, brauko, keverzoja, piešia, palieka ženklus smėlyje, popieriuje, vandenyje.</p>
4–6 metai	
<p>4-asis žingsnis. 3–5 žodžių vientisiniais sakiniams kalba pats sau ir kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, kreipiasi, tariasi, laikydamasis elementarių kalbinio bendravimo normų; kalba ir pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė; taisyklingai taria daugumą</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Aš kalbų pasaulyje.</p> <p>Tyrinėja kalbinės raiškos būdus, keisdamas balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonaciją, eksperimentuodamas garsais ir žodžiais, kurdamas naujadarus. Žaisdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai</p>

<p>gimtosios kalbos garsų; dažniausiai taisyklingai vartoja gramatinės žodžių formas, prielinksnius, žodžius derina. Deklamuoja trumpus eilėraščius arba eilėraščių fragmentus, padedamas pasakoja trumpas pasakas, istorijas, žinomų knygų turinį, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika; klausia ir atsako į klausimus apie pagrindinius istorijos veikėjus ar įvykius, apie tai, kas patinka ar nepatinka knygoje ar pasakojime; aktyviai dalyvauja vaidmeniniuose žaidimuose pereidamas nuo vieno kalbėjimo būdo prie kito. Domisi galimybe rašyti (ranka, kompiuteriu, planšetiniu kompiuteriu), bando kopijuoti matomus simbolius, raides, skaičius; raides ir simbolius pradeda naudoti įvairioje veikloje.</p> <p>5-asis žingsnis. Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, veikė ar veiks, kas vyksta, vyko ar vyks, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja; laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis įvaldytų kalbos taisyklių; pateikia atsakymus į konkrečius klausimus nurodydamas detales kas, ką, kada ar kur; bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, žaistus žaidimus, skaitytas knygas; papasakoja 2–3 pagrindinius įvykius iš gerai žinomos istorijos, išlaikydamas jų eiliškumą; geba atsakyti į klausimus apie jam skaitytą tekstą. Supranta rašymo tikslus, bando perteikti informaciją piešiniu, kopijuodamas arba užrašydamas raides, simbolius ar žodžius; kuria savo ženklus ir simbolius; braižo ir aiškina paprastus planus, schemas.</p> <p>6-asis žingsnis. Atsižvelgdamas į bendravimo tikslą ir situaciją, išsako savo patirtį, norus, svajones, pasiūlymus, svarstymus, aiškinasi, diskutuoja; vartoja mandagumo ir vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.); klausinėja apie tai, ką išgirdo, matė, pajautė, sužinojo, sprendžia problemas; tinkamai pradeda, plėtoja, keičia ir baigia pokalbį; bando komunikuoti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. Kuria, pasakoja istorijas pagal paveikslėlių seką, nuosekliai paminėdamas pagrindinius įvykius, atpasakoja girdėtas istorijas, pritaiko girdėtų siužetų fragmentus žaidimų scenarijuose, meninėje veikloje; keliais būdvardžiais apibūdina istorijų veikėjus; perpasakoja informaciją iš įvairaus žanro knygų. Kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, spausdintinėmis raidėmis rašo savo vardą, kelis</p>	<p>taisyklingus sakinius, taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos garsų, atpažįsta garsus žodyje, skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių. Kalba apie tai, ką jaučia, mato, girdi, nuolat plečia žodyną, susijusį su kasdieniu gyvenimu, artimiausia aplinka, gamta, technika, objektų savybėmis, būsenomis. Dalyvaudamas ilgesniuose, įvairesnės tematikos mokytojo ir bendraamžių inicijuojamuose pokalbiuose, vartoja vis sudėtingesnės sandaros žodžius ir retesnes gramatinės struktūras. Aktyviau kalba, ieško būdų, kaip aiškiau išreikšti mintį. Vartoja įvairias kalbos dalis, kalba taisyklingais vientisiniais ir sudėtiniais sakiniais, formuluoja klausiamuosius sakinius, kuria naujus žodžius pagal įsisavintas žodžių darybos taisykles. Dalyvaudamas veiklose, padedančiose pažinti pasaulį, mokosi kelti klausimus, bando vartoti naujai sužinotas sąvokas, vaizdingus žodžius, argumentuoti, plėtoti diskusijas, reflektuoti savo patirtį, žodinę raišką papildydamas išradingais gestais, judesiais, mimika, iliustruodamas aplinkos objektais, schemomis, piešiniais. Žaidžia išplėtotus siužetinius vaidmenų žaidimus, įsitraukia į dialogą, polilogą, išbando skirtingas kalbėjimo manieras, mokosi žodinėmis derybomis ir kompromiso paieškomis spręsti kylančius nesutarimus ir problemas, laikydamasis savo kultūrinei aplinkai priimtinių bendravimo taisyklių. Kartu su suaugusiuoju ir bendraamžiais skaito knygas, kalbasi apie skaitomas ar pasakojamas istorijas, diskutuoja apie atliktą veiklą, patirtą nuotyki, žiūrėtą filmą, girdėtą pasaką. Pasakoja įvairias istorijas, kalbasi apie tai, ką norėtų patirti ir veikti. Įsitraukęs į žaismės situacijas, bando juokauti, kalba „ateivių“ kalbomis, „užsienio“ kalbomis. Dalyvauja įvairiose veiklose, susijusiose su galimybe piešti ir rašyti: „rašo“ žinutę ar laišką piešiniu, kopijuoja matomus simbolius, raides, žodžius, kuria savo ženklus ir simbolius, puošia ir apipavidalina užrašytas raides ar ženklus, siedamas juos su realiais objektais. Iš akmenėlių, gilių, kaštonų dėlioja simbolius ir raides, pagaliuku rašo ant smėlio, kreidelėmis – ant asfalto, kuria knygeles, kūno kalba vaizduoja raides, žodžius, kuria istorijas apie raides ar garsus, stato ir konstruoja simbolius, raides. Piešiniais, rašinėjimais, raidėmis pavaizduoja savo patirtį, išgyvenimus, norus. Piešiniuose, po darbeliais rašo atskiras raides, savo vardą, paprastus žodelius.</p>
--	---

žodžius.	Iliustruoja pasakas, pasakojimus, filmukus, iliustracijose parašydamas nukopijuotas raides, žodžius. Atranda raides skaitmeniniuose įrenginiuose, siedamas jas su ranka užrašytais bei spausdintomis raidėmis, rašydamas spausdintines raides ar skaitmenis ranka ir kompiuteriu. Tyrinėja ir supranta, kad skirtingos kalbos turi skirtingas raides.
15.12. Auginamos vaiko galios – komunikabilus, kūrybingas	
<p>Pasiekimų sritis – estetinis suvokimas. Vertybinė nuostata. Domisi, gėrįsi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka. Esminiai gebėjimai. Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba. Pasiekimų srities dėmenys: nusiteikimas estetiškai patirti ir džiaugtis aplinkos, žmonių santykių, meno, savo ir kitų kūrybos grožio pajauta bei jautrumas kūrybos įvairovei; jutiminių ir emocinių grožio išgyvenimų prisiminimas, apmąstymas ir dalinimasis su kitais.</p>	
Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1–3 metai	
<p>1-asis žingsnis. Ramiai jaučiasi pažįstamoje, kūdikiams įrengtoje darnioje aplinkoje. Reaguoja ir trumpam sutelkia dėmesį, kai yra emocingai kalbinamas, kai mato įvairias mimikas, judesius, įvairių spalvų ir formų daiktus, kai girdi muzikos garsus. Judesiais, kryžstavimu parodo, kad girdi pažįstamą melodiją, mato pažįstamą žmogų, žaislą, paveikslą.</p> <p>2-asis žingsnis. Atviras naujiems potyriams, džiaugiasi išitraukęs į naujas raiškos formas. Skirtingai reaguoja į gamtos ir žmogaus sukurtus objektus bei reiškinius, intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka. Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytą judesio raišką, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius, gamtos objektus ir reiškinius, jais stebisi.</p> <p>3-iasis žingsnis. Emocingai reaguoja girdėdamas garsų, intonacijų sąskambį, stebėdamas savo ir kitų piešinius, paveikslus, šokių judesius, gamtos objektus bei reiškinius. Skirtingai reaguoja į estetinio patyrimo kontrastus (gražu – bjauru; šviesu – tamsu; tylu – garsu). Turi savo nuomonę apie savo ir kitų kūrybą bei aplinką. Džiaugiasi, rodo, ką nors sako kitiems apie savo kūrybą.</p>	<p>Ugdymo(si) sritys – Aš kalbų pasaulyje, Kuriu ir išreiškiu. Domisi aplinka, stebi ir tyrinėja gamtos ir kultūros elementus, reaguoja į spalvas, formas ir garsus. Reaguoja, smalsauja, džiaugiasi estetiniu aplinkos grožiu – žydinčiais augalais, piešiniais ar muzikos garsais. Stebi, tyrinėja, grožisi, atranda spalvas, formas ir daiktus aplinkoje, reaguoja į paveikslėlius knygelėse, žiūri į paveikslus ar simbolius. Domisi įvairiomis tekstūromis (liečia žaislus, audinius) ir reaguoja į įvairius vaizdus bei garsus. Atranda emocinį ryšį su grožiu gamtoje, išgyvena pirmus grožio potyrius (šypsosi, kryžstauja, ploja rankomis, šūkčioja). Emocingai reaguoja į girdimus garsus, intonacijas, žodžių sąskambį, į savo ir kitų piešinius, spalvotas iliustracijas.</p>
4–6 metai	
4-asis žingsnis. Džiaugiasi, gėrįsi menine veikla, noriai dainuoja,	Ugdymo(si) sritys – Aš kalbų pasaulyje, Kuriu ir išreiškiu.

<p>šoka, vaidina, piešia, su nuostaba stebi gamtos ir aplinkos grožį. Skirtingai reaguoja klausydamas ir stebėdamas įvairaus pobūdžio meno kūrinius, natūraliai priima stilių ir žanrų įvairovę. Atkreipia dėmesį į kūrinių ypatumus: spalvų, judesių, garsų įvairovę, muzikos, šokio nuotaiką. Pasako savo įspūdžius, nuomonę apie išklaustyta muziką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinius, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius; pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomonę.</p> <p>5-asis žingsnis. Noriai įsitraukia ir mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Grožisi žmogaus sukurtos aplinkos ir gamtos spalvomis, formomis, garsais. Atpažįsta meno kūrinių išskirtinumą ir ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). Demonstruoja savitą estetinį skonį. Pasako, kas patiko – nepatiko, gerai – blogai, gražu – bjauru; ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrisi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais.</p> <p>6-asis žingsnis. Įgyvendindamas naujas kūrybines idėjas nebijo eksperimentuoti, laužyti taisykles ir normas, žaismingai stulbinti. Atpažįsta meno paskirtis ir kontekstus, patirtus meno kūrinius susieja su savo asmenine raiška. Pasakoja apie matytus dailės kūrinius, patirtą muziką, vaidinimą, šokį, jų siužetus, veikėjus, nuotaiką; gamtoje ir žmogaus sukurtoje aplinkoje kilusius vaizdinius. Siūlo, kaip savo aplinkoje ir už mokyklos ribų panaudoti tai, kas jam patinka ir priimtina. Vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasakydamas vieną kitą argumentą.</p>	<p>Skirtingai reaguoja į skirtingo pobūdžio, kontrastingus muzikinius, meno kūrinius, aplinką. Plėtoja estetinį jautrumą, matydamas aplinkoje estetiškai ir saikingai naudojamas spalvas, apšvietimą, medžiagiškumą, turėdamas galimybę aplinkos daiktus ir objektus ne tik stebėti, bet ir liesti, matyti iš skirtingų perspektyvų. Individualiai ir drauge su kitais džiaugsmingai tyrinėja spalvinės ir grafinės raiškos galimybes, eksperimentuodamas su dažais, juos maišydamas, žaisdamas linijomis, dėmėmis. Gėrisi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. Grožisi gamta, sutelkia dėmesį, pastebi spalvų, formų, garsų įvairovę. Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius, pasako, kas gražu. Reiškia nuomonę apie grupės aplinką, švarą, tvarką, pats tvarko, puošia. Džiaugiasi savo, kitų vaikų ir profesionalių menininkų sukurtais kūrniais (grafikos ir tapybos darbai, fotografijos). Vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, reiškia savo nuomonę, argumentuoja, kodėl gražu, pastebi nepavykusį kūrinių atlikimą. Dalinasi įspūdžiais, potyriais, lankydamasis meno galerijoje, parodose, muziejuose, kino teatre, koncertų salėje. Supranta ir vertina įvairius vaizduojamojo meno stilius, žanrus, formas.</p>
<p>Ugdymosi kontekstai: universalus dizaino mokymusi, žaismė, kultūrinių dialogų, kalbų įvairovė, tyrinėjimo ir gilus mokymasis, kūrybinių dialogų.</p> <p>Pedagogo vaidmuo: lanksčiai keičia savo vaidmenis, tapdamas vaiko padėjėju, kūrėju, besimokančiuoju ekspertu, inicijuoja diskusijas, rodo pavyzdį, drąsina, skatina domėtis raidėmis, simboliais, moko klausytis ir suprasti, ką kalba kitas, siūlo veiklas, kurios moko suprasti ir pajusti aplinkos, meno, kūrybos grožį ir įvairovę, žadina kūrybingumą.</p> <p>Strategijos: žaidimo, dialogo, organizuoto ugdymo, ugdymo(si) kontekstų kūrimo, ugdymo(si) situacijų moderavimo, ugdymo(si) priemonių tikslingo naudojimo(si).</p> <p>Metodai, būdai: bendravimo sala, virtuali kelionė, atradimų stotelė, istorijų kūrimo stotelė, stebėjimas, pokalbis, diskusija, tyrinėjimas, kalbiniai žaidimai, vaizduotės bei stalo žaidimai kalbai ugdyti, pasakų inscenizacija, projektinė veikla, išvyka, foto paroda ir kiti metodai.</p>	
<p>15.13. Auginama vaiko galia – kūrybingas</p>	

<p>Pasiekimų sritis – meninė raiška.</p> <p>Vertybinių nuostata. Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, išpūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.</p> <p>Pasiekimų srities dėmenys: tyrinėjimas ir eksperimentavimas, pasitelkiant įvairias menines priemones ir formas; raiška skirtingomis meninėmis priemonėmis ir būdais; menų kalbų vertingumo supratimas, jų aptarimas ir pasirinkimas.</p>	
15.13.1. Vaiko pasiekimų ūgtis dailės posrityje	
Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1–3 metai	
<p>1-asis žingsnis. Emocingai reaguoja, ima, apžiūrinėja ir kitaip tyrinėja jam patrauklius kontrastingus, ryškius objektus, skirtingos faktūros paviršius.</p> <p>2-asis žingsnis. Noriai čiumpa įvairias vizualinės raiškos priemones: rašiklius, tešlą, dažus ir pan. Atkreipia dėmesį į pėdsakus, kuriuos palieka spontaniškai veikdamas su priemonėmis ir medžiagomis. Žaidžia grafinės raiškos priemonėmis, išgaudamas skirtingus pėdsakus: taškus, įvairių kryptių brūkšnius, linijas.</p> <p>3-iasis žingsnis. Žaisdamas su erdvinėmis ir grafinėmis priemonėmis bei medžiagomis, tyrinėja ant skirtingų paviršių paliktus pėdsakus ar išgautus vaizdus, mėgaujasi skirtingais potyriais. Kuria statinius, lipdinius, keverzones ar „galvokojus“. Grafinius ir erdvinius kūrinius palydi garsais, veiksmis, sava kalba. Pradeda rinktis jam patrauklias raiškos priemones, medžiagas.</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Kuriu ir išreiškiu.</p> <p>Spontaniškai tyrinėja vizualinės raiškos priemones: jas liečia, judina, brauko, spaudo, teplioja dažais, pirštukais, pastebi pėdsaką, spalvą, liniją, dėmę, pajaučia tekstūrą, skirtingų faktūrų medžiagiškumo paviršius. Pradeda suprasti rankos judesių ir piešimo priemonės paliekamo pėdsako ryšį. Spontaniškai piešia ilgus ir trumpas linijas, linijų raizginius, taškučius, brūkšnelius, mažus ir didelius apskritimus, jų derinius, jungia apskritimus tiesiomis, lenktomis linijomis. Tyrinėdamas savo keverzones ir terliones, apie jas pasakoja, fantazuoja. Skiria pagrindines spalvas, pasirenka, kurios yra gražiausios. Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veikimo būdus: minko, maigo, volioja, spaudžia, ploja, tempia. Veikia savo tempu, pagal savo norus ir galias. Žaisdamas įvairiomis figūromis, čiupinėdamas, minkydamas, stebėdamas jas realioje ir virtualioje erdvėje, atranda erdvinį pasaulį ir erdvinės raiškos galimybes.</p>
4–6 metai	
<p>4-asis žingsnis. Noriai, drąsiai išbando naujas vizualinės raiškos priemones, medžiagas, jas tyrinėja. Grafiškai pavaizduoja skirtingas linijas (storas, plonas, vingiuotas ir pan.), skirtingo dydžio dėmes, formas. Pradeda kurti objektų vaizdus. Komentuoja savo ar kitų sukurtus grafinius ir erdvinius kūrinius, tai, ką sukūrė, papildo pasakojimu. Turi savo mėgstamas priemones, spalvas, kurioms teikia pirmenybę.</p> <p>5-asis žingsnis. Tyrinėja skirtingų technikų naudojimo vienas</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Kuriu ir išreiškiu.</p> <p>Tyrinėja, piešia ir kuria su įvairiomis priemonėmis ir piešimo įrankiais, plėtoja savo grafinę ir spalvinę raišką, išbando įvairias grafikos technikas (monotipija, lino raižinys, grotazas, koliazas), eksperimentuoja su mišriomis technikomis. Individualiai ir drauge su kitais džiaugsmingai tyrinėja spalvinės ir grafinės raiškos galimybes, eksperimentuodamas su dažais, juos maišydamas, žaisdamas linijomis, dėmėmis. Įgyvendina savo kūrybines mintis ir idėjas,</p>

<p>kūrybiniam darbui sukurti galimybes: tapo, piešia, aplikuoja, lipdo, konstruoja ar pan. Pradeda planuoti kūrybinį procesą: pasirenka norimas priemones, medžiagas, numato proceso eigą, kurią veikdamas gali keisti. Piešia, tapo, modeliuoja, lipdo erdvinius kūrinius, jungia skirtingas formas į bendrą objektą. Išbando skaitmenines programėles kaip kūrybos įrankį (piešti, fotografuoti). Pastebi ir komentuoja kitų kūrybą, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas dailės sąvokas. Grožisi savo ir kitų kūrinių, savaip perkelia matytas vizualias idėjas į savo kūrybą.</p> <p>6-asis žingsnis. Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis (gratažas, monotipija), skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis. Kuria darbus, pasižyminčius fantastinėmis detalėmis, grafiniais ženklais (skaitmenimis, žodžiais, raidėmis, rodyklėmis). Turi išankstinį kūrybinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti; įgyvendindamas įvairias idėjas dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus. Komentuoja ir kitaip reiškia nuomonę apie savo, kitų vaikų, menininkų darbus naudodamas žinomas dailės sąvokas. Gali išvardyti keletą technikų (piešta, fotografuota, tapyta). Samprotauja apie dailės kūrinių paskirtį. Supranta, kad yra skirtingos dailės rūšys.</p>	<p>renkasi priemones, įrankius bei technikas grafinei ir spalvinei raiškai, siekia savitai ir detaliam išbaigti savo kūrybinius darbus. Modeliuoja ir komponuoja dvimates ir trimates figūras, veikdamas su įvairiomis medžiagomis: lipdo skirtingų formų objektus, konstruoja erdvinius objektus iš skirtingų medžiagų. Bando atkartoti ar sukurti sudėtingesnius erdvinius objektus. Kuria įvairias dvimates ir trimates figūras, objektus ir kompozicijas iš įvairaus dydžio įprastų ir netikėtų priemonių bei medžiagų: kaladėlių, gamtinės medžiagos, buitės rakandų, karštų klijų, antrinių žaliavų, naudodami 3D pieštukus. Domisi, vertina meno kūrinius, džiaugiasi savo ir draugų darbais.</p>
15.13.2. Vaiko pasiekimų ūgtis muzikos posirtyje	
Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1–3 metai	
<p>1-asis žingsnis. Intuityviai domisi, tyrinėja garsų pasaulį balsu, aplinkoje esančiais daiktais, instrumentais. Dairosi, ieškodamas garso šaltinio, reaguoja į garso aukščio skirtumus, trumpam sutelkia dėmesį į aplinkoje skambančią muziką. Gestais ir čiauskėjimu reaguoja į lopšines, žaidimus su judesiais, ritminius ir melodinius darinius. Imituoja suaugusiųjų vokalizavimą, ypač ilgus garsus. Ritmiškai linguoja, supasi, ploja, krato barškučius ir skambaliukus.</p> <p>2-asis žingsnis. Čiauska nereguliariais ritmo dariniais, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, sutelkia dėmesį į muzikos ir aplinkos garsus, juos mėgdžioja. Imituoja kai kuriuos pažįstamus melodinius ir ritminius darinius. Atkartoja dainų fragmentus, ypač pasikartojančius</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Kuriu ir išreiškiu.</p> <p>Intuityviai domisi aplinka, garsais, bando suprasti aplinkos ir savo muzikinio čiauskėjimo, cypavimo, krykštavimo, gugavimo ir kitų garsų sąsajas. Eksperimentuoja garsais: barškina barškutį, maigo cypukus, judina varpelį. Išreiškia muzikos kūrinių nuotaiką mimika, veiksmu, judesiu, žodžiu. Ritmiškai ploja, stuksena kaladėlėmis, barškina, muša būgnelį, skambina varpeliu. Skiria muzikinių instrumentų, žaislų tembrą, aukštį. Klausosi ir kartu su mokytoju dainuoja lopšines. Girdėdamas įvairias dermes ir intonacinius bei ritminius darinius aplinkoje, bando vis tiksliau suvokti, imituoti ir atskirti muzikos kalbos pradmenis, plečia muzikinį žodyną.</p>

<p>žodžius ar frazių pabaigas; praktikuoja savos kūrybos spontanišką „arioso“ dainavimą, kuriame yra reguliaraus ritmo pulso požymių. Dėmesingai klauso trumpų muzikos kūrinių ir reaguoja judesiu, ritmiškai ploja, trepsi, pagroja mušamaisiais instrumentais.</p> <p>3-iasis žingsnis. Apžiūrinėja, tyrinėja muzikos instrumentus, aplinkos daiktus, jais išgauna garsus. Eksperimentuoja balsu: kuria ir rečituoja savitus žodžius; paskatintas kūnu išgauna garsus, išbando naujus judesius, tinkančius dainuojant ar klausant muzikos. Vienas ir kartu su kitais dainuoja nesudėtingas daineles, jų tekstą interpretuoja kūno judesiais. Imituoja ritmo ir melodinius darinius, vis tiksliau išlaiko ritminį pulsą. Spontaniškai dainuoja „arioso“ dainas, kuriose platesnis diapazonas, juntamas metras ir reguliariai pasikartojantys ritmo dariniai, panaudojamos frazės iš išminktų dainų. Groja lengvai įvaldomais melodiniais ir mušamaisiais instrumentais. Juda (su priemonėmis ir be jų) klausydamas ir kurdamas. Išlaiko dėmesį klausydamasis muzikos kūrinių, atpažįsta kai kurias anksčiau girdėtas melodijas ir klausytus kūrinius. Įvardija arba parodo, kad supranta kai kuriuos muzikos kontrastus (garsiai – tyliai; greitai – lėtai, linksmi – liūdnai). Muzikinę raišką naudoja kitoje veikloje. Noriai muzikuoja individualiai ir grupėje.</p>	<p>Žaisdamas muzikinius žaidimus, geriau susitelkia, įsitraukia į muzikinę veiklą, išlaiko ir plėtoja įgimtą domėjimąsi muzika. Emocingai atliepia klausomus kūrinius – šypsosi, džiaugiasi, ploja, trepsi. Skiria garso savybes: aukštas, žemas, garsus, tylus. Savais žodžiais nusako kūrinių nuotaiką. Dainuoja kartu su suaugusiuoju ir kitais vaikais 2–4 garsų daineles, lopšines, žaidimus su judesiais, katutes, mylavimus, kykavimus, gyvūnijų apdainavimus, erzinimus ir skaičiuotes, imituodamas jas judesiais. Išmoka trumpų, nesudėtingų dainelių tekstą, judesius.</p>
4–6 metai	
<p>4-asis žingsnis. Aiškiai skiria kalbėjimą nuo dainavimo, tyrinėja savo balso galimybes. Tyrinėja įvairesnius garso išgavimo būdus pasitelkdamas kūno perkusiją, gamtos medžiagas, muzikos instrumentus ir kitus daiktus; skanduoja, ploja, išbando sudėtingesnius judesius. Individualiai ir su kitais dainuoja autorines ir liaudies dainas dažniausiai tiksliai intonuodamas. Improvizuoja vokales melodijas, įgaunančias struktūrinių muzikos savybių. Instrumentais ar kūno perkusija groja nustatytu pulsu ir pakartoja trumpus ritminius bei melodinius darinius. Judesį derina su dainavimu, ritmišku skandavimu, judesiais atliepia muzikos nuotaiką, tempą ir stilių. Dėmesingai klausosi platesnio muzikinio repertuaro. Padedamas fiksuoja savo muzikines kūrybines idėjas grafiniiais piešiniais. Keliais žodžiais aiškina muzikos reiškinius (melodija, pritarimas, tempas, nuotaika ir pan.), atskiria, ar garsai, dariniai ir</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Kuriu ir išreiškiu.</p> <p>Mėgdžiodamas aplinkos garsus, sutelkia dėmesį į aplinką, pradeda suvokti struktūrą, atkartoja toninius ir ritminius darinius, pradeda suprasti dainavimo ir kvėpavimo svarbą, skandavimą derina su judėjimu. Turtinančioje muzikinėje aplinkoje mokosi vis tiksliau suvokti, imituoti ir atskirti ritminius bei melodinius darinius, įgydamas muzikos kalbos pradmenis. Patiria ir įvardina muzikos sąvokas (aukštai – žemai; garsiai – tyliai; ilgas – trumpas; tas pats – skirtingas; linksmas – liūdnas), bando muzikuoti, mėgautis muzika. Judesiu rodo muzikinę frazę, vis geriau imituoja pažįstamą medžiagą, gerina kvėpavimo įgūdžius, plečia vokalinį diapazoną, spontaniškai dainuoja dainas, kuriose juntamas metras, pasikartojantys ritmo dariniai ir tonacija. Muzikuodamas kūno perkusija ir instrumentais, lavina motoriką ir raumenų kontrolę, kai reikia sugriebti, kratyti,</p>

melodijos yra tokios pačios, ar skirtingos, atpažįsta anksčiau girdėtą muziką. Teikia pirmenybę kai kuriems muzikos kūriniais, mėgaujasi muzikavimu, pradeda laikytis muzikos klausymo, dalyvavimo koncertuose, projektuose taisyklių.

5-asis žingsnis. Žaisdamas, tyrinėdamas skiria ir palygina vokalinėje bei instrumentinėje muzikoje naudojamus kontrastus (aukštai – žemai, garsiai – tyliai, ilgas – trumpas, linksmas – liūdnas). Tyrinėja tembrus, kuriuos išgauna įvairesniais muzikos instrumentais ir kūno perkusija. Atlieka įvairių dainų repertuarą. Dažniausiai taisyklingai intonuoja garso aukštį, taisyklingiau artikuluoja, pradeda valdyti kvėpavimą. Atsako dainuodamas aidu. Judesiu parodo ritmo ir melodijos ypatumus (garso trukmę, garsumą, aukštį, melodijos slinktį ir kontūrą, ritmo pulsą). Veiklos metu spontaniškai improvizuoja balsu. Instrumentais ar kitomis garsą skleidžiančiomis priemonėmis išreiškia idėjas ar nuotaikas, kuria ir atlieka pritarimus eilėms, smulkiajai tautosakai, muzikos įrašui ar gyvai skambančiai muzikai. Fiksuoja savo kūrybines idėjas grafiniais simboliais. Vartoja kai kurias dažnai girdimas ir jam suprantamas muzikines sąvokas, pagal kriterijus atranda akivaizdžius muzikos kūrinių panašumus ir skirtumus. Pavadina keletą muzikos instrumentų, atpažįsta kai kuriuos tembrus. Muzikuodamas su kitais vaikais klausosi, kaip jo indėlis dera su kitais. Savais žodžiais išsako kilusius išpūdžius apie klausomus kūrinius ar atlikimą. Pasiūlo, kaip savo mokykloje ar už jos ribų panaudoti patirtas ar sukurtas muzikines idėjas.

6-asis žingsnis. Tyrinėdamas ir išbandydamas garsų pasaulį balsu, instrumentais ir aplinkoje esančiais daiktais, lygina, apibūdina, grupuoja garsus. Išbando grojimą smulkesnės motorikos įgūdžių reikalaujančiais muzikos instrumentais. Dainuoja (vienas, poroje ar grupėje) sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą. Kuria ritminius ir melodinius darinius, improvizuoja ir komponuoja jungdamas kelis atskirus muzikos elementus (melodiją, ritmą, harmoniją, tembrą, tempą ir dinamiką). Pateikia savo muzikinę kūrybą grafiniais ženklais arba naudodamas skaitmenines programas. Kuria garsinius fonus ir perkusinius akompanimentus. Vartoja vis daugiau muzikos sąvokų, sugeba atlikti

mušti, trinti. Groja nustatytu pulsu, instrumentais pakartoja trumpus ritmo darinius. Muzikuodamas su kitais vaikais, tinkamai elgiasi ir klausosi, kaip jo indėlis dera su kitais. Klausosi muzikos mokytojui taikant įvairius aktyvaus dalyvavimo metodus: piešdamas, judėdamas su priemonėmis ir be jų, pritardamas instrumentais ar kūno perkusija. Klausosi įvairių stilių, epochų ir kultūrų muzikos, kad būtų kuriama turtinga muzikinė aplinka ir dedamas pagrindas platesniems muzikiniams pasirinkimams, formuojamas estetikos pojūtis. Pasitelkia muziką atsipalaidavimui, aktyvinimui, nusiramimui ir kitokioms nuotaikoms reguliuoti. Klausosi muzikos įrašų ir gyvos muzikos tiek mokykloje, tiek už jos ribų, susipažįsta su muzikos klausymo ir dalyvavimo socialinėmis elgesio normomis.

<p>ir supaprastintu būdu pavaizduoti ketvirtines, aštuntines ir pusines natas bei pauzes. Išklauses muzikos kūrinį trumpai nusako, kodėl kūrinys patiko ir kuo jis įdomus, aptaria, kur ir kada girdi muziką savo aplinkoje, nusako muzikinio kūrinio paskirtį ir kontekstą. Dalinasi įspūdžiais, užduoda klausimus apie matytus koncertus, aptaria atlikėjų ir klausytojų vaidmenis gyvai atliekant muziką.</p>	
15.13.3. Vaiko pasiekimų ūgtis šokio posrityje	
Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1–3 metai	
<p>1-asis žingsnis. Drąsiai tyrinėja erdvę, juda natūraliai ir spontaniškai, reaguoja į suaugusiojo judesius ir bando juos imituoti. Išgirdęs muziką instinktyviai laisvai juda: siūbuoja, tūpčioja, judesiu išreiškia savo emocijas.</p> <p>2-asis žingsnis. Tyrinėja judėjimo kryptis, atlieka keletą skirtingų judesių stovėdamas vietoje, persikeldamas erdvėje; šoka naudodamas priemones. Atliepdamas muzikos ritmą ar tempą, spontaniškai improvizuoja rankų, kojų ir kitų kūno dalių judesiais. Mėgdžioja matytus ir patirtus žaidinimų judesius, atlieka ritmiškus, į šoki panašius judesius, derina dviejų natūralių judesių seką (bėga, sustoja; linguoja, mojuoja). Pasirenka patinkančius judėjimo būdus; judesiu pradeda vaizduoti gyvūnus; stebi kitus ir pradeda šokti kartu su jais.</p> <p>3-iasis žingsnis. Tyrinėja ir atranda naujų judesių bei jų derinimo būdų. Judėdamas tyrinėja savo ir kitų vaikų asmenines erdves. Atlieka paprastus ratelius ir dainuojamuosius žaidimus, bandydamas nustatyti kryptimi koordinuotai judėti su kitais. Vienu metu judina kelias kūno dalis. Improvizuoja judesiais atliepdamas muzikos nuotaiką ir savybes, kurį laiką prisimena ir kartoja įvairias dviejų trijų judesių kombinacijas. Natūraliai ir džiaugsmingai šoka ir individualiai, ir drauge su kitais.</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Kuriu ir išreiškiau.</p> <p>Juda natūraliai, džiaugsmingai, spontaniškai. Judesio kalba išreiškia savo mintis ir emocijas, pažįsta pasaulį per fizinę ir jutiminę patirtį. Palankioje erdvėje judėdamas, pradeda jausti laiką – suvokia laiko trukmę, supranta judėjimo tempą, juda greitai arba lėtai, jaučia ritmą, instinktyviai šokinėja pagal tolygų ritmą. Drauge su suaugusiuoju žaidžia muzikinius žaidimus, tekstą imituoja kūno judesiais: eina, trepsi, apsisuka, siūbuoja, žygiuoja, trepsi, šokinėja kaip kiškutis. Charakteriniais judesiais parodo aukšto ir žemo registro muziką, imituodamas gyvūnų, paukščių elgesio savybes. Keičia judesį pagal kontrastinę muziką. Pastebi gamtos reiškinius ir pademonstruoja judesiu: šviečia saulė, pučia vėjas, lyja lietūs, sniega sniegas. Eina būreliu paskui mokytoją, ratu susikibus rankomis, sukasi po du. Kartu su suaugusiuoju šoka 3–4 nesudėtingus ratelius-žaidimus.</p>
4–6 metai	
<p>4-asis žingsnis. Tyrinėja šokio tempą, ritmą, judesių derinius, susieja spontaniškus judesius su šokio elementais. Bando išreikšti judėjimui būdingas savybes: tėkmę (tęstinė, pulsuojanti), erdvę (asmeninė ir bendra), svorį (sunkiai, lengvai), laiką (greitai, lėtai). Išbando naujus šokio judesius: šokinėja abiem kojomis, šuoliuoja pristatomuoju</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Kuriu ir išreiškiau.</p> <p>Judėdamas mėgaujasi įvairiais judesiais, padedamas mokytojų, tyrinėja tempą, ritmą, dinamiką ir erdvę, susipažįsta su judėjimo įvairove, patiria judesio elementus ir jų derinius, susieja spontaniškus judesius su šokio elementais. Pradeda judėti erdvėje įsivaizduojama</p>

<p>žingsniu (galopu), šokuoja keisdamas kojas. Juda rateliu dešinėn ar kairėn, pirmyn, atgal, įsivaizduojama linija. Šoka ritmiškai, reaguoja į muzikos pasikeitimus, šokdamas valdo savo kūną. Improvizuodamas panaudoja atrastus naujus judėjimo būdus; kuria ir prisimena savo sukurtą trijų keturių natūralių judesių sekos šokį. Laikosi sutartų šokio kultūros taisyklių. Kalba apie savo ir kitų vaikų pasirodymą. Derina šokio kalbą su kitais raiškos būdais.</p> <p>5-asis žingsnis. Tyrinėja ir atranda naujus judesių derinius, padedančius išreikšti judėjimui būdingas savybes; generuoja idėjas tolesniam kūrybos etapui, atranda naujas savo kūno judėjimo galimybes. 22 Šoka sukamuosius ratelius poroje. Šokdamas išlaiko pusiausvyrą, reguliarų ir gilų kvėpavimą. Kuria šokio kompozicijas iš penkių šešių skambančiai muzikai tinkamų judesių, derindamas judesius stovint vietoje ir keičiant padėtį erdvėje. Atpažįsta ir įvardija pagrindinius judėjimo būdus. Paaškina sutartas šokio kultūros taisykles, reiškia nuomonę apie savo ir kitų vaikų pasirodymą.</p> <p>6-asis žingsnis. Siūlo naujus šokio raiškos būdus, eksperimentuoja, kaip judesiais galima pavaizduoti įvairias emocijas ir nuotaikas, charakteringus veikėjų judesius. Šoka sudėtingesnius autorinius ir liaudies šokius bei ratelius (tiltelius, grandinėles). Improvizuodamas ir kurdamas kompozicijas perteikia temą, siužetą ar pasirinktą nuotaiką, įtraukdamas šokio judesiui būdingas ypatybes. Padedamas mokytojo grafiškai fiksuoja savo sukurtą šokio eigą. Apibūdina savo atlikto, sukurtą ar stebėto šokio tempą, nuotaiką, charakteringus judesius, temą. Aiškina, kodėl kitų sukurti šokiai patiko ir kuo jie įdomūs; nusako, kur ir kada mato šokį savo aplinkoje, mokykloje ir už jos ribų.</p>	<p>vingiuota linija, mokosi koordinuoti savo kūną. Naudoja laisvus tekamuosius judesius, kurie padeda kontroliuoti kūno energiją ir įtampą. Mokosi valdyti savo kūną: judėti ta pačia puse, išlaikyti pusiausvyrą, demonstruoti lankstumą, reguliarų ir gilų kvėpavimą. Atpažįsta ir įvardija pagrindinius judėjimo būdus vietoje ir persikeliant erdvėje (pavyzdžiui, šuoliukai, pritūpimai, sukiniiai, paprasti žingsneliai). Spontaniškus judesius keičia į sąmoningai struktūruotą judesių seką ir judesys tampa šokiu. Dalyvaudamas kūrybiniuose šokio žaidimuose, projektuose, perpranta etiketo ir scenos kultūros taisykles. Šokdamas šokius, susipažįsta su įvairiomis kultūromis, jas patiria, taip pat atranda skirtingus mokymosi būdus (šokti vienam, šokti poroje, šokti ratelyje). Šokdamas tyrinėja, fantazuoja, eksperimentuoja su garsais, balsais, judesiais, fizinėmis medžiagomis ir siužetais, generuoja idėjas tolesniam kūrybos etapui. Mokydamasis šokių, supranta jų kompoziciją (šokio žingsnius, sekas, stilių, judėjimo kryptį, erdvę), stebi kitus, derina šokio meną su kitais menais ir kalba, nusako šokio tempą, nuotaiką.</p>
15.13.4. Vaiko pasiekimų ūgtis teatro posrityje	
Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1–3 metai	
<p>2-asis žingsnis. Žaisdamas reiškia poreikius ir skirtingas nuotaikas, tyrinėja savo kūno ir balso galimybes.</p> <p>3-iasis žingsnis. Išbando balso, kūno ir mimikos raiškas ir priemones, siekdamas emocinio poveikio aplinkiniams pasirenka pritarimo sulaukusias raiškas. Režisūrinių ir vaidmenų žaidimų metu</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Kuriu ir išreiškiu.</p> <p>Mėgdžioja suaugusiojo balso intonacijas, parodytus veiksmus, žaidimų judesius. Veiksmiais parodo jausmus ir norus: mojuoja, apkabina, stumia. Pasirinkdamas žaislus, daiktus, atlieka matytus veiksmus: supa lėlę, nešioja meškutį, mojuoja kaspinėliais,</p>

<p>atlikdamas pasirinktą vaidmenį pasitelkia kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas ir priemones.</p>	<p>skarelėmis. Kalba apie tai, ką daro. Mėgdžioja suaugusiųjų kalbą, veiksmus. Supranta nesudėtingų pasakų turinį, bando jas inscenizuoti, improvizuoti. „Kalbasi“ su savo atvaizdu veidrodyje, daro grimasas. Džiaugiasi savo kūryba ir darbais, laukia pagyrimo, pritarimo iš suaugusiojo.</p>
4–6 metai	
<p>4-asis žingsnis. Vaidmenų žaidimų metu tyrinėja pažįstamas socialines situacijas, girdėtų pasakų epizodus, sąmoningai pasirenka patrauklius vaidmenis. Kurdamas vaidmenį naudoja išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, pradeda kurti dialogą tarp veikėjų, siūlo idėjas, naudoja grupėje esančias priemones: lėles, kaukes, kostiumų detales.</p> <p>5-asis žingsnis. Tyrinėja pasirinkto personažo savybes, pasiūlo jų raiškos galimybes. Režisūriniuose ir siužetiniuose vaidmenų žaidimuose pradeda tikslingai kurti „dramatiškas situacijas“ per personažų susidūrimus, neįtikėtinus įvykius, improvizuotus dialogus; kurdamas vaidmenį pasitelkia įvairių rekvizitą, grimą, muzikavimą, šokį.</p> <p>6-asis žingsnis. Tyrinėja simbolinio personažo esmines savybes, emocijas ir jausmus, juos perteikia charakteringais kūno judesiais, veido išraiškomis, balso intonacijomis. Kuria lėlių, šokio, dramos, operos „spektaklius“ kartu su kitais vaikais, drąsiai improvizuoja „bendraudamas“ su jų kuriamais veikėjais; drauge su mokytojais ir vaikais dalyvauja improvizacinio pobūdžio teatralizuotuose renginiuose ir juose prisiima skirtingus vaidmenis. Dalinasi savo teatine patirtimi su kitais, apibūdina įsimintinus spektaklio epizodus, teatro formomis perteikiamas idėjas susieja su konkrečiomis gyvenimiškomis situacijomis ir išgyvenimais.</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Kuriu ir išreiškiu.</p> <p>Atlikdamas simbolinius vaidmenis, naudoja išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, giliai išgyvena kuriamas situacijas ir kartu mokosi tiksliau, aiškiau, autentiškai, kūrybiškai perteikti savo išgyvenimus kitiems vaikams ir artimiems suaugusiesiems. Per improvizacinio pobūdžio vaidybą kartu su bendraamžiais ir suaugusiais tyrinėja temas, kylančias iš jų patirčių, vaizduotės, įkvėptas skaitomų literatūros, muzikos, teatro ar dailės kūrinių. Pažįsta ir patiria teatro meno reiškinius mokykloje ir už jos ribų, stebėdamas ir dalyvaudamas teatro pastatymuose ikimokyklinio amžiaus vaikams: šokio, lėlių, dramos, operos. Dalinasi ir reflektuoja savo patirtis. Kartu su suaugusiais dalyvauja improvizacinio pobūdžio teatralizuotuose renginiuose (tradicinėse šventėse, pasakų vaidinimuose su lėlėmis). Vaidina, perteikia socialinę patirtį, išpūdžius. Įsivaizduoja veikėją ir imituoja jam būdingus judesius ar garsus. Improvizuoja ir inscenizuoja girdėtas pasakas, žinomus eilėraščius. Kuria dekoracijas iš žaislų ir įvairių daiktų. Perteikia veikėjo, personažo kalbos intonaciją. Žaidžia socialinius-vaidmeninius žaidimus, žaidimus-inscenizacijas. Gamina ir vaidina su teatro lėlėmis (pirštukinėmis, pirštiniųėmis, lazdelinėmis, marionetėmis). Diskutuoja, kalba, domisi tuo, ką teatre veikia dramaturgas, artistas, režisierius, apšvietėjas, dailininkas, išbando šiuos vaidmenis vaidinimuose. Reiškia savo nuotaiką, mintis, idėjas, veikėjų charakterius, pasitelkdamas įdomius, išraiškingus, plastiškus judesius, gestus, mimiką. Kuria individualiai ar drauge su suaugusiais, bendraamžiais trumpus epizodus, siužetus su pradžia, vyksmu ir pabaiga.</p>
15.14. Auginama vaiko galia – kūrybingas	
Pasiekimų sritis – gebėjimas žaisti.	

<p>Vertybė nuostata. Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.</p> <p>Pasiekimų srities dėmenys: gebėjimas koordinuoti žaidimo veiksmus su kitais žaidėjais; gebėjimas įvaldyti ir organizuoti žaidimo erdvę; gebėjimas kurti žaidimo siužetą; gebėjimas žaidime laikytis prisiimto vaidmens.</p>	
Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1–3 metai	
<p>1-asis žingsnis. Atsiliepia į artimų suaugusiųjų prisilietimus ir žaidimus, kartoja labiausiai pasisekusius ir pritarimo sulaukusius judesius ir garsus, ima jais žaisti, manipuliuoti, turi savo mėgstamų pasikartojančių judesių ir garsų „repertuarą“, siekia socialinio atsako.</p> <p>2-asis žingsnis. Pamėgdžioja suaugusįjį, siekia jo dėmesio ir palaikymo, džiaugiasi bendrais žaidimais, juos nuolat kartoja. Inicijuoja ir palaiko žaismingas socialines sąveikas, turi savo bendravimo „kalbą“. Drąsiai juda erdvėje, tyrinėja supančią aplinką, eksperimentuoja su įvairiais žaislais ir daiktais.</p> <p>3-iasis žingsnis. Žaidžia su suaugusiuoju ar kitu vaiku, pradeda derinti savo veiksmus su kito žaidėjo veiksmais. Tikslingai renkasi žaislus, pasirenka arba pats susikuria erdvę žaidimui. Kartodamas veiksmus žaidžia vieną įsiminusį įvykių, jungia du tris žaidybinius veiksmus į paprastą kasdienį siužetą. Individualiai ar dviese žaidžia paprastą režisūrinį ar vaidmenų žaidimą, laikosi žaidimo vaidmens taisyklių.</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Kuriu ir išreiškiu.</p> <p>Spontaniškai juda ir sąveikauja su aplinka, mokosi pažinti savo kūno galimybes. Instinktyvūs, spontaniški judesiai darosi vis tikslingesni ir pasikartojantys. Labiausiai pasisekusius judesius ir garsus vis tikslingiau kartoja, ima jais žaisti, manipuliuoti, siekdamas socialinio atsako. „Atranda“ savo ir kitų kūno dalis, jas ličiodamas ir pajausdamas prisilietimą. Žaidžia su tikslingai atrinktais žaislais (lėlėmis, mašinomis, indeliais), mokosi pasirinkti arba ir pats kuria erdves savo žaidimams. Žaisdamas nusako savo veiksmus, pavadina žaislus, daiktus. Žaidžia pirštukų žaidimus, pajuokavimus, skaičiuotes. Modeliuodamas, žaisdamas režisūrinius žaidimus, pamažu pereina prie siužetinių vaidmenų žaidimų: kuria pažįstamas kasdienės socialines situacijas, siekdamas tiksliai atlikti pasirinkto vaidmens funkcijas: rengia, maitina, prausia, migdo lėlę, verda valgyti, vairuoja. Konstruoja su statybinėmis detalėmis (kubeliu, plytele, trinkele), LEGO ir kitais konstruktoriais. Žaidžia socialinius žaidimus individualiai bei grupelėmis: „Šeima“, „Parduotuvė“, „Virtuvė“. Dėlioja nesudėtingas dėliones, naudoja daiktus pakaitalus (dėžė – namas, garažas, kaladė – automobilis, kėdė). Siekia veiklos rezultato, jeigu neišeina, bando dar kartą.</p>
4–6 metai	
<p>4-asis žingsnis. Žaisdamas su kitais stengiasi derinti žaidybinius veiksmus, vartoja kalbą vaidmeniui atlikti, žaidimo eigai aptarti ir nesutarimams spręsti. Drauge su kitais tikslingai kuria žaidimo erdvę, pritaiko vietą, atsirenka žaidimui reikalingas priemones, žaislus. Individualiai, dviese, trise žaidžia nesudėtingus režisūrinius ir vaidmenų žaidimus. Kuria išplėtotas pažįstamas kasdienės socialines situacijas siedamas kelis ar daugiau įvykių. Geba laikytis žaidime</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Kuriu ir išreiškiu.</p> <p>Žaidžia su įvairiais objektais bei daiktais, drąsiai tyrinėja juos supančią aplinką, vis plačiau ir tikslingiau juda erdvėje. Pažįsta savo kūno ribas ir galimybes, veido, balso išraiškumą ir išmoksta inicijuoti bei palaikyti žaismingas socialines sąveikas, susikurdamas artimumo ir saugumo jausmą. Žaidžia režisūrinius žaidimus individualiai ir dviese, grupelėmis; pasiskirsto vaidmenimis, derina</p>

<p>prisiimto vaidmens, siekia tiksliai atlikti pasirinkto vaidmens funkcijas, turi mėgstamą vaidmenį.</p> <p>5-asis žingsnis. Sėkmingai sąveikauja su kitais, buriasi į didesnes 3–5 vaikų grupes. Susitaria dėl bendros žaidimo temos, idėjos, eigos, vaidmenų pasidalinimo ir erdvės. Vartoja kalbą tardamiesi, planuodami žaidimą, plėtodami vaidmenis ir spręsdami konfliktus. Tikslingai pasirenka arba susikuria žaidimo erdvę, žaidžia menamoje erdvėje arba apsibrėžia erdvę simboliniais veiksmais. Drauge su kitais vaikais plėtoja tęstinius siužetinius vaidmenų žaidimus. Žaisdamas improvizuoja, kuria vis sudėtingesnius siužetus, kuriuose susipina realios patirtys su fantastiniais elementais ir personažais. Nesunkiai geba laikytis siužetinio vaidmenų žaidimo taisyklių ir vaidmens funkcijų. Padedamas labiau įgudusių vaikų ar suaugusiųjų laikosi judriųjų, stalo ir kitų žaidimų taisyklių.</p> <p>6-asis žingsnis. Mokytojo paskatintas nesunkiai įsitraukia į kolektyvinius režisūrinius žaidimus, kuria naratyvinius žaidimų pasaulius. Žaidime vartoja išplėstinę kalbą, pradeda žaisti vaizduotės žaidimus vien kalbėdamasis. Mėgsta žaisti netradicinėse erdvėse (kieme, gamtoje), išradingai jas pritaikydamas žaidimui. Tvarko žaidimo erdves prieš žaidimą ir jį baigus. Kuria išplėtotus ilgalaikių naratyvinių žaidimų siužetus mėgstamų knygų, filmų ir vaizdo žaidimų pagrindu. Žaisdamas su kitais lanksčiai kaitalioja vaidmenis, kontroliuoja savo ir kitų veiksmus, konstruktyviai sprendžia kylančius nesutarimus. Laikosi taisyklių dalyvaudamas kolektyviniuose sportiniuose, judriuosiuose ir didaktiniuose žaidimuose.</p>	<p>veiksmus, pamažu pereina prie siužetinių vaidmenų žaidimų. Kuria jiems pažįstamas kasdienės socialines situacijas, siekdamas tiksliai atlikti pasirinkto vaidmens funkcijas. Žaidžia didesnėse grupelėse, tikslingai kuria žaidimo erdves ir konstruoja sudėtingesnius žaidimo siužetus, pasitelkdamas vaizduotę ir įtraukdamas fantastinių elementų. Žaidžia stalo žaidimus, dėlioja paveikslėlius, dėliones, mozaikas, didaktinius ugdomojo pobūdžio žaidimus ir pats pradeda juos kurti. Žaidžia ilgalaikius žaidimus, mėgstamų knygų, pasakų ir kino filmų pagrindu, lengvai įtraukia kitus grupės vaikus, mielai kviečia ir suaugusiuosius, juos atnaujina, plėtoja. Aptaria žaidimo temą, planuoja siužetą, lanksčiai kaitalioja vaidmenis, pats kontroliuoja vienas kito veiksmus ir geba spręsti kylančius nesutarimus. Savarankiškai žaisdamas ir kurdamas vis naujus žaidimus, sutelkia visus savo gebėjimus, atskleidžia savo pomėgius ir stiprybes. Žaidžia ir organizuoja judriuosius bei žaidimus su taisyklėmis. Savarankiškai žaidžia muzikinius žaidimus, ratelius. Kuria žaidimo taisykles ir jų laikosi. Savarankiškai pasirenka ir susitvarko veiklai skirtas priemones. Pats randa išeitį iš įvairių žaidybinių situacijų.</p>
<p>15.15. Auginamos vaiko galios – kūrybingas, sėkmingai besimokantis</p>	
<p>Pasiekimų sritis – kūrybiškumas.</p> <p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą, įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.</p> <p>Pasiekimų srities dėmenys: kūrybinių idėjų tyrinėjimas, fantazavimas, spontaniškas išbandymas, atkartojimas; kūrybinių idėjų plėtojimas ir įgyvendinimas (improvizavimas, komponavimas ir interpretavimas); savo ir kitų kūrybos reflektavimas, kūrybinių sprendimų pasirinkimas ir pritaikymas.</p>	
<p>Pasiekimų žingsniai</p>	<p>Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)</p>

1–3 metai	
<p>1-asis žingsnis. Pastebi ir smalsiai, gyvai reaguoja į aplinkoje esančius pažįstamus ir naujus vizualius ir garsinius stimulus. Džiaugsmingai reaguoja į savo paties veikimą ir žaismingai atkartoja tai, kas jam patiko.</p> <p>2-asis žingsnis. Žaismingai, neįprastais būdais tyrinėja daiktus, garsus, judesius, kvapus, skonius. Išgauna, komponuoja patikusius garsus, judesius, veiksmus, objektus, atrasdamas naujus veikimo būdus. Teikia pirmenybę tam tikrai kūrybinei veiklai, ilgiau įsitraukdamas į tai, ką mėgsta.</p> <p>3-iasis žingsnis. Pakartotinai sugrįžta prie dominančių raiškos būdų tyrinėjimo. Perkuria patikusius garsus, judesius, veiksmus, vaizdus, atrasdamas naujus derinius. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus menamus veikėjo veiksmus. Rodo susidomėjimą kitų kūryba ir norą veikti kartu su kitais.</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Kuriu ir išreiškiu.</p> <p>Spontaniškais judesiais, veido išraiška, mimika reaguoja į naujus vaizdus, garsus, objektus, išreiškia savo mintis ir emocijas. Tyrinėja daiktų savybes: liečia paviršius, ridena, mėto, ragauja, stebi, ardo, domisi, kas jų viduje. Bando naujais būdais naudoti žaislus ir aplinkoje esančius daiktus. Eksperimentuoja su skirtingais veiksmais. Tyrinėja naujų objektų savybes, dydžius, formas, veikia bandymų ir klaidų keliu. Domisi nematytais daiktais, reiškiniais, aptinka neįprastas daiktų savybes. Kuria iš grupėje esamų priemonių. Atranda naujas namų reikmenų, maisto produktų, gamtos dovanų naudojimo galimybes. Išbando naujus potyrius: braidžioja, taškosi balutėje, vartosi sniege, mėgaujasi garsais, šiurendamas lapus, pučia muilo burbulus, eksperimentuoja su vandeniu, ledu.</p>
4–6 metai	
<p>4-asis žingsnis. Veikdamas pasitelkia vaizduotę. Pastebi, išbando, kaip įvairios medžiagos, priemonės ir daiktai gali būti naudojami skirtingais būdais siekiant kūrybinio rezultato. Įprastus veikimo būdus papildo naujais netikėtais judesiais, garsais, pasakojimu, grafiniiais vaizdais, keičia objektų konstrukcijas, paskirtį. Žaisdamas prisiima menamus vaidmenis, kuria siužetus, spontaniškai keičia žaidimo taisykles. Pasako, kodėl jam patinka tam tikras kūrinys. Pasirenka kurti vienokiu ar kitokiu būdu, renkasi mėgstamas veiklas ir veikimo būdus. Domisi tuo, ką veikia, kuria kiti vaikai.</p> <p>5-asis žingsnis. Generuoja naujas idėjas, fantazuoja apie tai, ką nori sukurti. Neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones ir kūrybos būdus įvairiose kasdienio gyvenimo ir veiklos srityse. Autentišką pasaulio matymą išreiškia įvairiais būdais, keičia, pertvarko savo kūrybines idėjas, siūlo kelis jų variantus. Supranta ir nusako konkretaus savo kūrinio paskirtį. Pasakoja apie tai, ką sukūrė, apie pasirinktus kūrybos būdus, medžiagas, priemones.</p> <p>6-asis žingsnis. Domisi, fantazuoja, užduoda klausimus apie kūrybinę veiklą, išbando įvairias naujas kūrybos priemones, būdus, sritis. Savo kūryboje atkartoja pastebėtus kitų kūrybos elementus. Numato, kaip</p>	<p>Ugdymo(si) sritis – Kuriu ir išreiškiu.</p> <p>Tyrinėja, fantazuoja, spontaniškai išbando, atkartoja, naudodamas įprastus daiktus pagal kitą paskirtį. Sukuria naujus objektus, derindamas įvairias medžiagas, buitines daiktus, baldus, išbando ir jungia įvairią veiklą. Persikūnija į įvairius veikėjus, sugalvoja nebūtus personažus. Pasakoja, fantazuoja apie save, šeimą, prikurdamas nebūtų įvykių. Pasitelkia vaizduotę žaisdamas, pasakodamas, judėdamas. Atlieka įvairius eksperimentus su jau žinoma medžiaga: maišo spalvas, kurių dar nemaišė, ir žiūri, kas išeis, improvizuoja, kuria fantastines istorijas. Džiaugiasi naujais atradimais gamtoje: mėto lapus, plukdo įvairius daiktus, maudosi sniege, ridena sniego gniūžtes, piešia ant sniego, smėlio, žaidžia vėjo malūnėliais, leidžia aitvarus. Išbando šaukštų, kočelių, puodų ir kitų apyvokos daiktų naujas panaudojimo galimybes bei muzikinį skambesį. Aiškinasi, klausinėja apie jam rūpimus, nežinomus dalykus, kuria mąstymo, vaizduotės žemėlapius. Diskutuoja, aiškina kitiems tai, kas pačiam buvo neaišku. Originaliai atsako į klausimus apie save, keliones, kosmosą. Tyrinėja, eksperimentuoja įvairiomis išraiškos priemonėmis ir medžiagomis, siūlo idėjas, neįprastus</p>

<p>ir kokiomis priemonėmis sieks kūrybinio rezultato, padedamas sprendžia kūrybinius iššūkius, pagal savo įsivaizdavimą siekia pabaigti kūrybinį darbą, paskatintas jį tobulina. Dalinasi savo kūryba artimoje aplinkoje, pasakoja apie kūrybos procesą, paaiškina, kas jam svarbu ir įdomu, pasako, kam skirti jo paties ir kitų žmonių kūrybos rezultatai.</p>	<p>sprendimų būdus, įvairius variantus. Inicijuoja naują veiklą aplinkai tyrinėti. Realybę verčia nauja tikrove, atkartoja ir interpretuoja savo veikloje, vaidindamas, piešdamas, fantazuodamas, kurdamas istorijas. Kuria naujus žodžių, garsų, spalvų, judesių, istorijų derinius. Vaidmenų žaidimuose pasirenka įvairių jam žinomų profesijų atstovų vaidmenis. Improvizuoja, vaidina, trumpus kūrinėlius, pasakas, išgalvotas istorijas. Džiaugiasi savitu veikimo procesu ir rezultatu. Lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato.</p>
<p>Ugdymosi kontekstai: universalus dizaino mokymuisi, žaismės, universalus dizaino, kultūrinių dialogų, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, realių ir virtualių aplinkų, kūrybinių dialogų. Pedagogo vaidmuo: modeliuoja įvairias situacijas, rodo pavyzdį, stebi, padeda, inicijuoja diskusijas, palaiko ir paskatina kūrybišką vaiko raišką, pastebėdamas, įsitraukdamas ir pats ją modeliuodamas, palaiko idėjas, sumanymus, plėtoja žaidimą, meninę raišką. Metodai, būdai: tyrinėjimas ir eksperimentavimas, pasitelkiant įvairias meninės raiškos priemones, žaidimas, imitavimas, spontaniškas išbandymas, atkartojimas, improvizavimas, komponavimas ir interpretavimas, kūrybinių sprendimų pasirinkimas ir pritaikymas.</p>	
<p>15.16. Auginama vaiko galia – sėkmingai besimokantis</p>	
<p>Pasiekimų sritis – tyrinėjimas. Vertybinė nuostata. Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. Esminiai gebėjimai. Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė. Pasiekimų srities dėmenys: gebėjimas kelti klausimus, spėlioti, numatyti; gebėjimas taikyti įvairius tyrinėjimo būdus ir priemones; gebėjimas apmąstyti, aptarti tyrinėjimo procesą ir atradimus.</p>	
<p>Pasiekimų žingsniai</p>	<p>Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)</p>
<p>1–3 metai</p>	
<p>1-asis žingsnis. Reaguoja į tai, kas vyksta aplinkui; siekia, ropoja, eina link sudominusių daiktų ar reiškinių. Deda į burną, uodžia, stengiasi pamatyti, išgirsti, paliesti, paimti žaislus ir kitus daiktus; guguoja ir tyrinėja savo balsą; eksperimentuoja judesiu. Emocijomis, veido išraiška, judesiais, garsu parodo tyrinėjimo džiaugsmą. 2-asis žingsnis. Prašo ar parodo, koks daiktas domina, ką norėtų paliesti, tyrinėti, žaisti, ką klausyti. Išbando naujus tyrinėjimo būdus; tyrinėdamas pasitelkia visus pojūčius: stebi, liečia, uosto, ragauja, klausosi; tyrinėja savo kūną ir jo galimybes, skirtingas medžiagų faktūras, išbando žaislus ir daiktus. Naujus tyrinėjimo būdus ir patirtis spontaniškai pradeda naudoti kituose kontekstuose. 3-iasis žingsnis. Smalsauja, stebisi; atsargiai elgiasi su nepažįstamais</p>	<p>Ugdymo(si) sritys: Mūsų sveikata ir gerovė, Aš ir bendruomenė, Tyrinėju ir pažįstu aplinką, Aš kalbų pasaulyje, Kuriu ir išreiškiu. Reaguoja į įprastus įvykius, kurių baigtį galima iš anksto numatyti (įjungus jungiklį, žaislas pradeda judėti). Natūraliai įsitraukia į aplinkoje esančių daiktų ir objektų tyrinėjimą: judina, ima, liečia, stebi, klauso, bando sudėti ar išardyti, didžiuojasi, kai pavyksta. Patikusį veiksmą prašo pakartoti daug kartų. Kalbinamas suaugusiojo, ima reaguoti į tokią daiktų savybę kaip forma, spalva, vis geriau suprasdamas, kai apie daiktą sakoma: „toks pat“, „panašus“, „skiriasi“, „kitoks“. Atranda, kad figūromis ir objektais erdvėje galima manipuliuoti: apversti, pasukti, pastumti. Mokosi pavadinti vis daugiau linijų, dvimačių (plokštumos) ir trimačių (erdvės) figūrų, džiaugiasi,</p>

<p>daiktais ir medžiagomis; stebi ir bando aiškintis, kas tai yra, kaip tai veikia, vyksta. Fantazuoja ir eksperimentuoja su gamtine medžiaga, formomis, dydžiais, kiekiais, spalvomis, judesiu, mimika, garsais ir intonacija; tyrinédamas atranda naujus veikimo būdus. Pamégdžiodamas suaugusijį ilgesnį laiką ištraukia į tyrinėjimo veiklas; džiaugiasi tyrinėjimo atradimu, rezultatą rodo kitiems.</p>	<p>jas atpažindamas paveikslėlyje, aplinkoje, surasdamas jų analogų. Žaisdamas ir eksperimentuodamas vidaus ir lauko aplinkose, įgyja vis daugiau patirties pasirinktu būdu (gestais, kalba, piešiniais ar vadovaudamasis instrukcijomis) duoti nurodymus dėl objekto judėjimo krypties (į kairę, į dešinę, į priekį, atgal) ir buvimo vietos (viduje, išorėje) arba sekti kitų atitinkamus nurodymus. Spontaniškai tyrinėja mokytojo pasiūlytas vizualines raiškos priemones: jas liečia, brauko, spaudo, teploja pirštukais, pastebi pėdsaką, spalvą, liniją, dėmę, pajaučia tekstūrą. Eksperimentuoja su formomis ir kiekiais, komponuoja, keičia, derina, dėlioja tam tikra tvarka daiktus.</p>
4–6 metai	
<p>4-asis žingsnis. Kelia klausimus, spėlioja, padedamas numato tiriamosios veiklos eigą, rezultatus. Tyrinédamas aplinkos objektus ir reiškinius, savo ir kitų veiklos elementus, temas ir siužetus, remiasi patirtimi ir vaizduote. Padedamas pasirenka eksperimentavimui reikalingas priemones ir medžiagas. Pasako, ką veikė, ką atrado; įvardija, kokias priemones ar medžiagas pasirinko tyrinėjimui.</p> <p>5-asis žingsnis. Atskleidžia savo interesus, tikslingai keldamas klausimus apie gyvosios ir negyvosios gamtos bei žmogaus sukurtus objektus, reiškinius, jų požymius. Domisi nedaiktinių reiškinių (pvz., garsų, judesių) paskirtimi ir estetika. Stebédamas, eksperimentuodamas išsiaiškina objektų požymius, medžiagų savybes, skaidydamas ir jungdamas aiškinasi objektų sandarą, išbandydamas atranda objektų paskirtį, lygindamas ir gretindamas ieško panašumų ar skirtumų tarp objektų ir reiškinių, išvelgia ryšį tarp objekto sandaros ir paskirties. Paaškina, kad tyrinėjant su daiktais, medžiagomis, augalais, gyvūnais reikia elgtis atsargiai; kalbédamas apie tyrinėjimą remiasi jo rezultatais; apibūdina tyrinėjamų objektų požymius, panašumus ir skirtumus; savo stebinius palygina su kitų stebiniais, kartais susieja skirtingus pastebėjimus.</p> <p>6-asis žingsnis. Domisi daiktų ir reiškinių savybėmis, tyrinėja, kaip auga augalai ir gyvūnai, kaip auga ir keičiasi jis pats; kaip žmonės gyvena seniau ir kaip gyvena dabar; kaip jie gyvena kitose šalyse, kuo jie panašūs ir kuo skiriasi. Lygina daiktus, medžiagas, augalus, gyvūnus, žmones, atsižvelgdamas į jų požymius, savybes; objektus ir</p>	<p>Ugdymo(si) sritys: Mūsų sveikata ir gerovė, Aš ir bendruomenė, Tyrinėju ir pažįstu aplinką, Aš kalbų pasaulyje, Kuriu ir išreiškiu. Žaidžia, tyrinėja, išbando ir atranda fizikinius reiškinius: jėgas (tamprumo – guma, spyruoklė, trinties – vieni batai slysta, kiti – ne), energiją (elektros, šilumos), paprastuosius mechanizmus (dvivietės sūpuoklės, nuožulnioji plokštuma), magnetizmą. Tyrinėja tamprumo reiškinių – daiktus spaudžia, tempia, stebédamas, kaip keičiasi, deformuojasi jų forma, tačiau atleidus jie vėl grįžta į pradinę padėtį. Trintį patiria, kai paleidžia mašinytę nuožulniaja plokštuma, ir stebi, kiek toli ji nuvažiuoja skirtinga „kelio danga“ (lygiomis grindimis, kilimu). Energiją tyrinėja, eksperimentuodamas su žaislų judėjimu: naudoja žaislus, varomus elektros (baterijos) energija, patys pastumia ar traukia žaislą, suprasedamas, kad jį išjudino žmogaus energija. Eksperimentuoja, kokius daiktus magnetas traukia (turinčius geležies), atkreipia dėmesį, kad magnetas turi du polius, pastebi, kad kartais poliai ne traukia vienas kitą, o stumia. Tyrinėja ir eksperimentuoja su vandeniu: vandenį užšaldo į ledą, tirpina ledo kubelius, stebi, kaip šiltą dieną vanduo išgaruoja nuo šaligatvio plytelių, samprotauja apie vandens būvius ir ko reikia, kad jie keistųsi. Spėlioja ir eksperimentuoja, kurie daiktai, sumesti į vandenį, nuskęs, pastebi, kad vieni daiktai skęsta, kiti plūduriuoja, vieni grimzta greičiau, kiti – iš lėto, aiškinasi, nuo ko tai priklauso. Išsiaiškina, ar kietos medžiagos tirpsta vandenyje (cukrus ištirpsta, o smėlis – ne), ar galima gauti mišinius (pienas su vandeniu susimaišo, o aliejus – ne). Naudodamas</p>

<p>reiškinius tikslingai grupuoja; iš pasiūlytų įrankių, priemonių, medžiagų pasirenka reikiamas tyrinėjimui. Samprotauja apie tai, ką pajuto, patyrė, atrado, sužinojo; remdamasis tyrinėjimo rezultatais kelia klausimus; siūlo idėjas, ką dar būtų galima tyrinėti.</p>	<p>„oro gaudykles“, pūsdamas per šiaudelį į vandenį, aptinka oro buvimo ženklus. Aiškinasi, kodėl laivai neskęsta. Žaidžia prizmėmis, spalvų spektru, išsiaiškina, kad vaivorykštei susidaryti reikia lietaus ir saulės, nes šviesos spinduliai pereina skaidrią terpę (vandens lašelius) ir suskaidomi į septynias spalvas. Saulėtą dieną tyrinėja gamtos objektų šešėlius, kuria juos pasitelkdamas įvairius daiktus ir žaislus, išgauna trumpus ir ilgus šešėlius. Išbando įvairias veiklas su atspindžiais, kuria ir gaudo „saulės zuikučius“. Susipažįsta su medžiagomis, išsiaiškina, kad jos būna kietos (mediena, popierius, stiklas, plastikas), skystos (vanduo) ir dujinės (oras), tyrinėja jų savybes. Tyrinédamas aplinką, drauge su mokytoju ir kitais vaikais atranda, kiek daug erdvinės informacijos yra aplink: panašumo, elementų išdėstymo, atsikartojimo, formos bendrumo. Stebédamas, pažindamas, spontaniškai ar tikslingai tyrinédamas realioje ar virtualioje aplinkoje pateiktus, atrastus ar pastebétus matematinius objektus, atpažįsta dvimates figūras (skritulį, kvadratą, stačiakampį, trikampį), trimates figūras (kubą, rutulį), mokosi apibūdinti ir palyginti jų pagrindinius elementus, grupuoti (pagal vieną požymį), komponuoti, konstruoti skirtingų dydžių figūrų (objektų) sekas. Eksperimentuoja su veidrodiniais paviršiais, taškiniais šviesos šaltiniais, stebi ir tyrinėja dvimačių ir trimačių geometrinių objektų atvaizdus.</p>
<p>15.17. Auginama vaiko galia – sėkmingai besimokantis</p>	
<p>Pasiekimų sritis – problemų sprendimas.</p>	
<p>Vertybinių nuostatų. Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas.</p>	
<p>Esminiai gebėjimai. Geba atpažinti ir įvardyti iššūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir drauge su kitais ieško iššūkio įveikos, problemos sprendimo būdų, apsversto ir pasirenka tinkamus konkrečiai situacijai, įvertina priimtų sprendimų pasekmes.</p>	
<p>Pasiekimų srities dėmenys: gebėjimas atpažinti ir įvardinti problemą; gebėjimas ieškoti problemos sprendimo būdų ir juos įgyvendinti; gebėjimas stebėti ir atsižvelgti į priimto sprendimo pasekmes.</p>	
<p>Pasiekimų žingsniai</p>	<p>Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)</p>
<p>1–3 metai</p>	
<p>1-asis žingsnis. Balsu, mimika, gestais parodo, jei kažkas vyksta ne taip, kaip vaikui buvo įprasta. Pakartoja nepasisekusį veiksma, jį keičia, kad pasiektų laukiamą rezultatą. Ieško suaugusiojo ar vyresnio vaiko pagalbos. Emocine reakcija, mimika, kūno judesiais parodo, kad jam pavyko (nepavyko).</p>	<p>Ugdymo(si) sritys: Mūsų sveikata ir gerovė, Aš ir bendruomenė, Tyrinėju ir pažįstu aplinką, Aš kalbų pasaulyje, Kuriu ir išreiškiu. Ieško tinkamų sprendimų, ką nors išbandydamas, tyrinédamas, bendradarbiaudamas, aiškindamasis. Stebi suaugusiojo veiksmus, po to kartuoja pats. Žaisdamas atlieka dviejų nesudėtingų, suprantamų</p>

<p>2-asis žingsnis. Susidūręs su nauja, neįprasta situacija padedamas suaugusiojo sutelkia dėmesį į problemą. Pritaiko jau žinomus veikimo būdus. Nebijo bandyti, pasirenka iš kelių suaugusiojo pasiūlytų sprendimo būdų. Stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi suaugusieji ar kiti vaikai ir išbando jų taikomus būdus. Stebi savo taikomų veiksmų pasekmes ir pasirenka tinkamus veiksmus problemai išspręsti.</p> <p>3-asis žingsnis. Susidūręs su kliūtimi, žodžiais, mimika ir kūno kalba parodo suaugusiajam, su kokia problema susidūrė. Bando savarankiškai spręsti kasdienes problemas. Nepavykus stebi, kaip tai daro kiti ir išbando jų taikomus problemų sprendimo būdus arba kreipiasi pagalbos į suaugusįjį. Atsižvelgia į ankstesnę patirtį ir taiso, tobulina sprendimą.</p>	<p>veiksmų sekas. Emocine reakcija, mimika, kūno judesiais parodo, kad pavyko ar nepavyko. Įsitraukia į veiklas, kūrybiškai naudojami gestais, reiškia emocijas ir poreikius, atlieka tą patį veiksmą kelis kartus problemai išspręsti. Kai pavyksta, džiaugsmą išreiškia emocijomis. Domisi savimi ir aplinkiniu pasauliu, pats ieško sprendimų, kaip išspręsti nedideles problemas. Iškilusius sunkumus, problemas sprendžia, aiškinasi, naudodamas skirtingas bendravimo formas (žodines, nežodines, simbolines), kreipiasi pagalbos į suaugusįjį. Pradedama numatyti priimtų sprendimų pasekmes. Laikosi nusistovėjusios tvarkos grupėje.</p>
4–6 metai	
<p>4-asis žingsnis. Pasako, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. Bando apibūdinti problemą. Nori problemą įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus, pradeda atsitiktinį eksperimentavimą, bandymus. Orientuodamasis į įsivaizduojamą problemos sprendimo rezultata, renkasi veikimo būdus ir priemones. Dalinasi mintimis apie problemos sprendimą. Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisėkus veiklos nemeta, o pradeda veikti iš naujo arba ją keičia.</p> <p>5-asis žingsnis. Dažnai atpažįsta kasdienes ir mažiau įprastas problemas. Retsykiais pats ieško iššūkių, aktyviai bando įveikti pasitaikančius sunkumus. 26 Pasitikrina, kaip suprato problemą apie ją kalbėdamas ir užduodamas klausimus. Ieško priimtinių bendrų sprendimų kartu su kitais, siūlo sprendimo būdus kitiems, sugeba atpažinti išorinius trikdžius ir atsiriboti nuo jų veikdamas, išbando sprendimo būdų alternatyvas. Spręsdamas problemą samprotauja, kas pavyko (nepavyko), ką galima daryti toliau ar kitaip.</p> <p>6-asis žingsnis. Atpažįsta ir natūraliai priima sudėtingą veiklą, kliūtis, sunkumus ar problemas, yra nusiteikęs jas savarankiškai ar drauge su kitais įveikti. Susidūręs su nauja problema, taiko turimas žinias ir patirtį, pradeda problemą vertinti iš skirtingų perspektyvų. Pasirenka</p>	<p>Ugdymo(si) sritys: Mūsų sveikata ir gerovė, Aš ir bendruomenė, Tyrinėju ir pažįstu aplinką, Aš kalbų pasaulyje, Kuriu ir išreiškiu. Mokosi atpažinti ir natūraliai priimti sudėtingas veiklas, kliūtis, sunkumus ar problemas, ir yra pasiruošęs jas savarankiškai ar su kitų pagalba įveikti. Svarsto, kas pavyko ar nepavyko, ir ką galima daryti toliau ar kitaip. Susidūręs su nauja problema, taiko turimas žinias ir patirtį, pradeda vertinti problemą iš skirtingų perspektyvų. Pasirenka tinkamiausią sprendimą iš kelių galimų, tariasi su kitais, siūlo ir priima pagalbą. Stebi, aptaria ir atsižvelgia į priimtų sprendimų pasekmes. Kuria problemines žaidybines situacijas, kurių metu ieško įvairių problemos sprendimo būdų, inscenizuodamas tam tikrą įvykį, panaudodamas naratyvinį žaidimą. Žaisdamas, dalyvaudamas problemų sprendime, įtraukiančiose vidaus ir lauko veiklose, kelių vaikų grupelių ir didesnių grupių veiklose, mokosi nepertraukiamai klausytis draugų ir suaugusiųjų kalbos, reaguoti į kalbančiųjų intencijas, suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus.</p>

tinkamiausią sprendimą iš kelių galimų, tariasi su kitais, siūlo ir priima pagalbą. Stebi, aptaria ir atsižvelgia į priimtų sprendimų pasekmes.	
15.18. Auginama vaiko galia – sėkmingai besimokantis	
<p>Pasiekimų sritis – mokėjimas mokytis. Vertybinių nuostata. Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko. Esminiai gebėjimai. Geba mokytis ir pradeda valdyti savo mokymosi veiklą, smalsauja, įsitraukia į savo sumanytas ir kitų pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir koreguoja savo veiklos procesą bei rezultatus. Pasiekimų srities dėmenys: gebėjimas įsitraukti į dominančią veiklą; pastangos kryptingai veikti, įgyvendinant ketinimą ar tikslą; gebėjimas stebėti savo ir bendro veikimo pažangą, koreguoti procesą; gebėjimas reflektuoti savo veiklos procesą ir rezultatus.</p>	
Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
1–3 metai	
<p>1-asis žingsnis. Parodo susidomėjimą aplinka, nukreipdamas žvilgsnį, suklysdamas, lytėdamas. Veikia reaguodamas į aplinkinių reakcijas. Kartuoja spontaniškai pasiektą rezultatą. Emocijomis reaguoja į atliekamus veiksmus, veiklas. 2-asis žingsnis. Ieško naujų išpūdžių, aktyviai domisi aplinkos objektais. Stebi, klauso, liečia, juda, mėgdžioja, vokalizuoja, siekdamas įgyvendinti norą ar ketinimą (pvz., pasiekti daiktą, sudėlioti formų rūšiuklį). Siekia išgauti norimą rezultatą. Džiaugiasi veiklos, į kurią yra įsitraukęs, procesu. 3-iasis žingsnis. Trumpam įsitraukia į sudominusią ar savo sumanytą veiklą. Pasirenka mėgstamą žaislą, meno kūrinį, stengiasi atlikti patinkančią pasirinktą veiklą. Atidžiai stebi, bando, aiškinasi, klausinėja, kaip kažkas veikia, vyksta. Džiaugiasi tuo, ką atliko ir ko išmoko veikdamas.</p>	<p>Ugdymo(si) sritys: Mūsų sveikata ir gerovė, Aš ir bendruomenė, Tyrinėju ir pažįstu aplinką, Aš kalbų pasaulyje, Kuriu ir išreiškiu. Stebi, domisi įvairiais aplinkos daiktais, žaislais, raidžių, skaičių simboliais, vaizdinėmis priemonėmis, reaguodamas kūno judesiais, mimika, garsais, šypsena. Palieka ženklus popieriuje, smėlyje, kitose priemonėse. Varto knygeles, rodo į paveikslėlius, tyrinėja kitą vaizdinę informaciją. Daug kartų kartuoja veiksmą. Veikia spontaniškai, turėdamas tikslą ką nors pasiekti, pajudinti, pabandyti. Klausia, kaip ir kodėl kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, išbando. Pasitelkdamas įvairius ženklus, gestus, kalbą reiškia savo mintis, parodo mąstymo būdą, džiaugiasi savo pasiekimais. Sugalvoja ir žaidžia siužetus su žaislais, kviečia aplinkinius pažaisti kartu parduotuvę ar daktarą, mėgdžioja suaugusiojo kalbą, veiksmus, žaidimą kartuoja keletą kartų, sugalvoja naujų veikėjų, veiksmų.</p>
4–6 metai	
<p>4-asis žingsnis. Paklaustas pasako, parodo, ką nori veikti, išmolti. Susidomėjęs stebi, įsitraukia į bendras veiklas su kitais vaikais, dalinasi tuo, kas sudomino. Imasi iniciatyvos ir atkakliai siekia savo tikslo. Pradeda numatyti ir pasirinkti priemones bei medžiagas, reikalingas veiklai įgyvendinti. Komentuoja atliekamą veiklą, pasako, ką jau atliko, ką darys toliau. Pasako, parodo, ką veikė ir ką padarė. 5-asis žingsnis. Kai domina tema, ieško galimybių sužinoti daugiau ir</p>	<p>Ugdymo(si) sritys: Mūsų sveikata ir gerovė, Aš ir bendruomenė, Tyrinėju ir pažįstu aplinką, Aš kalbų pasaulyje, Kuriu ir išreiškiu. Diskutuoja, domisi, kaip ir kodėl kas nors vyksta, kaip veikia, užduoda klausimus ir ieško atsakymų. Žaidžia ir stengiasi įtraukti kitus vaikus į vis sudėtingesnio siužeto žaidimus. Improvizuoja, eksperimentuoja su daiktais, konstruoja ir išardo, sugriauna ir stebi, kas atsitiko, paaiškina, ką norėjo padaryti, ką padarė, ką darys toliau. Kalba apie tai, kas gali</p>

<p>patenkinti savo smalsumą. Numato kelis žingsnius tikslui pasiekti ir juos įgyvendina. Išlieka pozityviai nusiteikęs siekti numatyto tikslo nepaisant iškylančių sunkumų, lanksčiai prisitaiko prie situacijos arba keičia sprendimus. Aptaria atliktą veiklą čia ir dabar ar po tam tikro laiko. Pasako, parodo, kaip veikė, mokėsi, kaip įveikė iššūkius, planuoja, ką darys toliau.</p> <p>6-asis žingsnis. Įsitraukia į naują, iššūkio reikalaujančią veiklą, drąsiai kalba apie tai, ką jau moka, ką norėtų sužinoti, ko išmolti. Numato veiksmų ir priemonių planą tikslui pasiekti. Priimdamas sprendimus ieško informacijos ir ją tikslingai atsirenka. Stebi savo veiklos procesą, jį koreguoja, išbandydamas įvairius veikimo būdus ir kylančias idėjas, kol pasiekia tikslą. Noriai dalinasi patirtimi apie veiklos procesą ir rezultata, pasako, ko ir kaip mokėsi, kas pavyko (nepavyko), ką dar norėtų išbandyti, ko išmolti.</p>	<p>atsitikti, jeigu pasirinkt vienokią ar kitokią veiklą (jeigu iš didesnio indo pils vandenį į mažesnę, jeigu gatvę pereis ne per perėją). Pasako, ko nori išmolti (rašyti, skaityti, skaičiuoti, tyrinėti, naudotis kompiuteriu). Klausinėja suaugusiųjų, kas, kaip, kodėl vyksta, pats savarankiškai bando ieškoti atsakymų įvairiuose šaltiniuose: enciklopedijose, spaudoje, televizijos laidose, bibliotekoje, padedant suaugusiajam, interneto svetainėse. Savarankiškai ieško sprendimų, pagalbos į suaugusiuosius kreipiasi tik tada, kai patys negali išspręsti.</p>
<p>Ugdymosi kontekstai: universalus dizaino mokymuisi, žaismės, judraus patirtinio ugdymosi, kultūrinių dialogų, kalbų įvairovės, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, realių ir virtualių aplinkų, kūrybinių dialogų kontekstas.</p> <p>Pedagogo vaidmuo: inicijuoja, demonstruoja, stebi, skatina, drąsina, padeda, kalbina, rodo pavyzdį, skaito tekstus, eksperimentuoja, dalinasi informacija, ieško naujų veiklos metodų ir būdų, moderuoja ugdymosi situacijas, palaiko idėjas, iššūkius.</p> <p>Strategijos: ugdymo(si) kontekstų kūrimo, spontaniško vaikų ugdymosi skatinimo, žaidimo, kūrybinės sąveikos, organizuoto ugdymo, vizualinio struktūravimo, lauko pedagogikos, įtraukiojo ugdymo, patirtinio mokymo(si).</p> <p>Metodai, būdai: stebėjimas, eksperimentas, bandymas, pokalbis, diskusija, žaidimas, kūrybinės dirbtuvės, tyrinėjimų laboratorija, virtuali kelionė, STEAM veikla, „mąstymo žemėlapių“ kūrimas, ekologinė bei pažintinė išvyka, ekskursija, akcija, paroda, kūrybinė-praktinė užduotis, imitaciniai bei vaizduotės žaidimai, projektinė veikla, ugdymasis, naudojant IKT, ir kiti metodai.</p>	

16. Įstaigoje kuriami vaikų emocinį ir fizinį saugumą užtikrinantys ugdymo(si) kontekstai, kurių bendrakūrėjai yra vaikai. Ugdymo aplinka – atvira vaikų iniciatyvoms, skatinanti veikti, estetiškai patraukli, modeliuojama, atsižvelgiant į vaikų gebėjimų ūgtį. Ugdymo(si) kontekstuose, būdami vaikų elgesio ir veiklos modeliu, mokytojai pagal situaciją lanksčiai keičia savo vaidmenis, tapdami pavyzdžiu vaikui, padėjėjais, tyrinėtojais, kūrėjais, besimokančiais.

17. Ugdymo(si) kontekstai, aktualūs Įstaigos ugdymo aplinkai:

17.1. universalus dizaino mokymuisi kontekstas – lanksti, visiems vaikams prieinama mokymosi aplinka ir veiksmingas procesas, skatinantis vaikus žaisti, patirti ir mokytis nepriklausomai nuo amžiaus, socialinių, kultūrinių, lingvistinių ar sveikatos skirtumų. Ugdymo aplinka žadina vaikų emocijas, pagauna dėmesį, panardina į prasmingą vyksmą. Vaikai gali rinktis alternatyvius tyrinėjimo, pažinimo ir dalyvavimo būdus, veikti savo tempu, atsižvelgdami į individualias galias, bei mokytis vieni iš kitų. Vaikai jaučiasi lygiaverčiais dalyviais, visi kartu mokosi vieni kitus pažinti ir veikti žmonių įvairovėje;

17.2. judraus patirtinio ugdymosi kontekstas skatina vaikų judėjimo džiaugsmą ir kasdienį aktyvumą, didina judraus mokymosi galimybes. Prasmingos ir įtraukiančios ugdymo(si) situacijos kuriamos per dialogišką vidaus ir lauko aplinkų sąveiką, mobilią įrangą bei

judesio tyrinėjimo metodus, leidžiančius vaikams aktyviai dalyvauti visose ugdymo(si) srityse. Naudojama natūrali ir dirbtinai sukurta gamtinė aplinka, papildyta įvairiomis priemonėmis, skatinančiomis vaikų judėjimą. Modeliuojamos edukacinės erdvės, kuriose derinami iššūkiai ir saugi rizika, sudarant palankias sąlygas subalansuotam ugdymui(si) tiek viduje, tiek lauke;

17.3. tyrinėjimo ir gilaus mokymosi kontekstas skirtas atliepti prigimtinių vaikų smalsumą, įtraukti juos į aplinkos tyrinėjimą, skatinantį giliau suprasti aplinkos objektus, reiškinius ir jų ryšius, atrasti įvairius pažinimo ir mokymosi būdus. Ugdymo(si) procesas organizuojamas taip, kad skatintų žaismę, atvirumą iššūkiams ir laisvę vaikų spėliojimams, atsakymų į savo keliamus klausimus paieškoms bei tyrinėjimu grindžiamiems sprendimams. Įstaigoje sukurtos vidaus ir lauko edukacinės erdvės, aprūpintos tyrinėjimo objektais, priemonėmis ir medžiagomis, leidžiančiomis vaikams gilinti pažinimą, skatinančios aktyvų tyrinėjimą, eksperimentavimą ir praktinį mokymąsi per STEAM veiklas, padedančios vaikams įsitraukti į ilgalaikius stebėjimus, patirti aplinkos objektų ir reiškinių įvairovę;

17.4. realių ir virtualių aplinkų kontekstas skirtas papildyti ir praplėsti vaikų mokymosi patirtis, pasitelkiant skaitmenines technologijas, kurios padeda pažinti ir tyrinėti aplinką. Šis kontekstas ugdo vaikų skaitmeninį sumanumą, kritinį mąstymą, kūrybiškumą, technologinį raštingumą ir gebėjimą derinti realias bei virtualias patirtis. Ugdymo(si)procese skaitmeninės priemonės ir įranga naudojamos saikingai bei saugiai. Prioritetas teikiamas patirtiniam realių objektų ir reiškinių tyrinėjimui, kūrybiškumui ir socialinėms sąveikoms;

17.5. kultūrinių dialogų kontekstas sudaro sąlygas vaikams dalyvauti įvairiuose kultūriniuose procesuose, padedančiuose formuoti jų individualų tapatumą. Vaikai aktyviai įsitraukia į subkultūros, artimiausios aplinkos ir platesnių kultūrinių bendruomenių kūrimą, išbando skirtingas kultūrinės raiškos formas, ugdydami pozityvų požiūrį į įvairovę ir kitoniškumą. Įstaigos aplinka tampa erdve nuolatinėms socialinėms ir kultūrinėms sąveikoms, kuriose vaikai pažįsta šeimas, Įstaigos grupės, kaimynystės, regiono, etninės grupės, šalies ir pasaulio kultūrinius ypatumus bei vertybes. Skatinamas aktyvus dalyvavimas kultūriniuose procesuose, stiprinant bendruomeniškumą ir tarpusavio supratimą;

17.6. kalbų įvairovės kontekstas apima aplinkos kūrimą ir palaikymą, sudarant sąlygas vaikams plėtoti įvairius komunikavimo būdus, lavinti žodinę ir nežodinę raišką, pažinti skirtingas kalbas bei ugdyti teigiamas nuostatas kalbų ir jų formų įvairovės atžvilgiu. Kalbų mokymas(is) vyksta per natūralias kasdienes situacijas. Skatinamas vaikų dalyvavimas komunikaciniuose procesuose, nepriklausomai nuo jų kalbinės patirties. Kasdienės komunikacinės situacijos, kylančios tiek vidaus, tiek lauko aplinkose, padeda vaikams natūraliai įsitraukti į kalbinę sąveiką, ugdant jų gebėjimą suprasti ir naudoti įvairias kalbines formas. Naudojamos skaitmeninės priemonės, padedančios pažinti ir praktikuoti skirtingas kalbas. Šis kontekstas padeda vaikams ugdyti kalbinį sąmoningumą, skatindamas jų gebėjimą veikti daugiakalbėje aplinkoje ir vertinti kalbų įvairovę kaip svarbią kultūrinės tapatybės dalį;

17.7. kūrybinių dialogų kontekstas – modeliuojant kūrybinių dialogų kontekstą, kuriama vaizduotė, smalsumą, nuostabą kelianti aplinka, akcentuojanti patį kūrybos procesą. Vaikai patiria kūrybos laisvę, išgyvena netikėtumą, kūrybos džiaugsmą ir pasididžiavimą įveikę kūrybinius iššūkius. Ugdymo(si) erdvių estetika ir įvairovė („Mažoji laboratorija“, muzikos salė, sporto salė, stacionarios ir mobilios lauko erdvės ir kt.) sudaro sąlygas vaikams tyrinėti kūrybinės raiškos galimybes, išbandyti skirtingus būdus, įgyvendinant kūrybinę idėją ar sprendžiant problemas, pasirinkti alternatyvias raiškos priemones, improvizuoti, kurti ir perkurti, spontaniškai veikti.

17.8. žaismės kontekstas – vaikai tyrinėja pasaulį per džiaugsmą, nuostabą, eksperimentavimą. Atliepia vaiko žaismingą savęs ir pasaulio pajautimą, skatina žaisti judesiais, pojūčiais, emocijomis, kalba, vaizduote, mintimis, Palaikomi netikėti vaikų būdai suprasti, tyrinėti, improvizuoti, priimamos „neteisingos“ jų teorijos apie pasaulį, įkvepiančios pratęsti „tiesos“ paieškas. Mokytojas jautriai pastebi žaismę, ją praturtina, įtraukia kitus vaikus, kuria bendrą žaidimo erdvę.

V SKYRIUS

VAIKŲ UGDYMO SI PAŽANGA, UGDYMO SI TĖSTINUMAS

18. Vaiko ugdymosi pasiekimų ir pažangos stebėseną – tai neatsiejama kokybiško ugdymo(si) proceso dalis, ilgalaikis informacijos apie vaiką, jo ugdymo(si) ypatumus bei daromą pažangą atskirais amžiaus tarpsniais kaupimas, analizavimas, apmąstymas ir apibendrinimas.

19. Vaikų pasiekimų ir pažangos stebėjimas, dokumentavimas, ugdymo(si) planavimas, įgyvendinimas ir reflektavimas yra nenutrūkstamas procesas, padedantis:

19.1. geriau pažinti kiekvieną vaiką ir numatyti jo ugdymo(si) perspektyvą, stebint, ką vaikas jau geba, ko ir kaip mokosi, kokia jo pažanga atskirose pasiekimų srityse, atskleidžiant potencialias jo galias ir švietimo pagalbos poreikį;

19.2. kryptingai planuoti ir veiksmingai įgyvendinti lankstų bendrą vaikų grupės ugdymo(si) procesą, skatinantį kiekvieno vaiko ugdymosi pažangą;

19.3. nuosekliai vertinti mokytojo ir kitų ugdytojų sąveikų su vaikais, taikomų pedagoginių strategijų ir metodų, sukurtos aplinkos, paramos ir pagalbos vaikams poveikį kiekvieno vaiko pažangai;

19.4. derinti vaiko, tėvų (globėjų, rūpintojų), mokytojų, švietimo pagalbos specialistų lūkesčius dėl vaiko tolesnio ugdymo(si), siekiant visų ugdymo(si) proceso dalyvių kryptingo įsitraukimo į ugdymo(si) procesą.

20. Ugdymosi pasiekimų stebėsenos metodai: stebėjimas, pokalbis, vaiko veiklos ir kūrybos darbų analizė, vaiko elgesio faktų analizė, situacijų aprašymas, garso, vaizdo dienoraščiai, pedagogo užrašai, vaiko ugdymosi pasiekimų įsivertinimas ir kt.

21. Vaiko ugdymosi pasiekimų ir pažangos stebėsenos etapai:

21.1. stebėjimas – mokytojai nuolat stebi, dokumentuoja ir analizuoja vaiko poreikius, mokymosi būdus, pasiekimus bei sunkumus, siekdami efektyviai pritaikyti ugdymo metodus;

21.2. planavimas – remiantis stebėjimo rezultatais, formuluojamos ugdymo situacijos ir planuojamos veiklos, atliepančios individualius vaikų poreikius bei skatinančios jų asmeninį tobulėjimą;

21.3. įgyvendinimas – vykdomos suplanuotos ugdymo(si) veiklos, stebimas ir dokumentuojamas vaiko įsitraukimas, mokymasis ir savarankiškumas;

21.4. reflektavimas – analizuojama ugdymo aplinka ir taikomi metodai, siekiant įvertinti jų efektyvumą vaiko pasiekimų plėtrai bei individualiai pažangai.

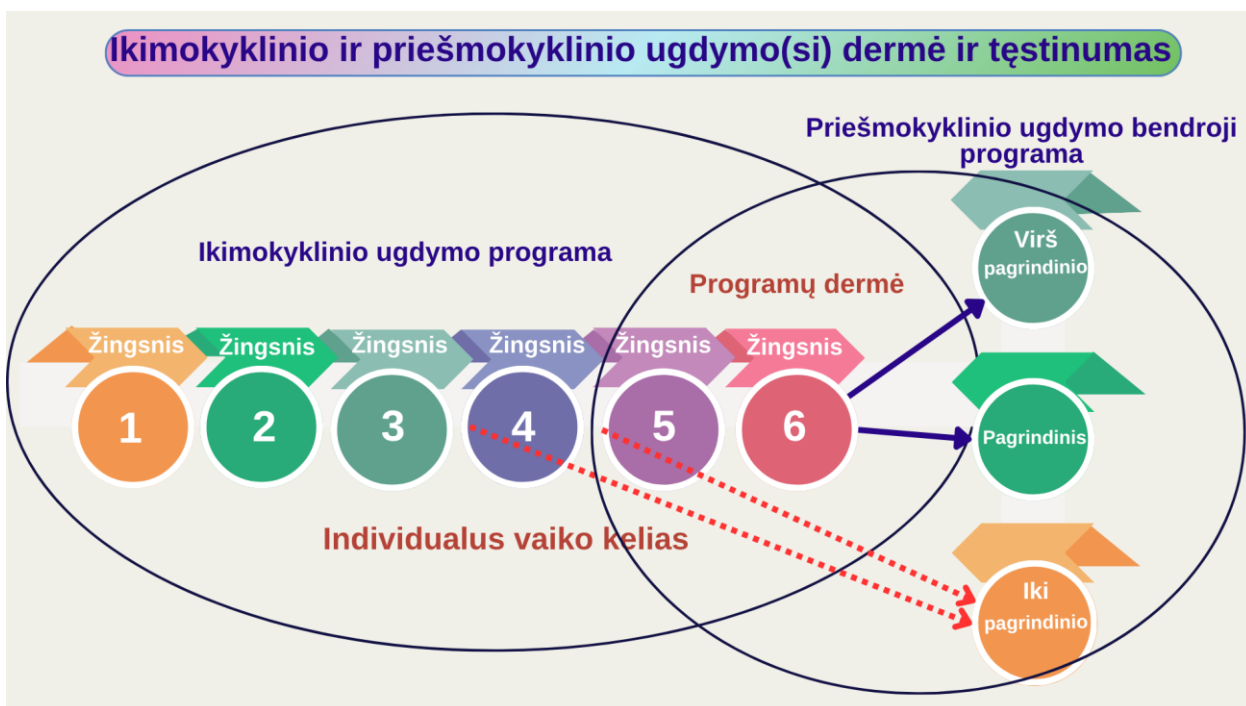
21.4. apibendrinimas – sisteminga vaiko ugdymo(si) pasiekimų ir pažangos apžvalga leidžia įvertinti kiekvieno vaiko ūgtį bendrame ugdytinių kontekste, priimti sprendimus dėl mokymo(si) etapo pokyčių ir peržiūrėti ugdymo sistemos efektyvumą.

22. Informacija apie vaikų pasiekimus kaupiama vaiko pasiekimų aplanke (vaiko stebėjimo medžiaga, kūrybiniai darbai, vaiko mintys, samprotavimai, klausimai ir atsakymai į klausimus, žodinė kūryba, nuotraukos, vaiko pomėgių aprašymai, pedagogo refleksija apie vaiko pasiekimų lygį, daromą pažangą ir ugdymosi perspektyvą, tėvų (globėjų) mintys apie vaiką, draugų vertinimai ir kt.) bei elektroniniame dienyne www.musudarzelis.lt.

23. Tėvų (globėjų, rūpintojų) informavimo formos – individualūs susitikimai, elektroninis dienynas, elektroninis paštas ir žinutės, tėvų susirinkimai, atvirų durų dienos, konsultacijos su specialistais, informaciniai leidiniai ir internetinės platformos.

24. Vaikų ugdymosi pasiekimų dokumentavimo, stebėsenos ir surinktos informacijos naudojimo procesai vykdomi, laikantis visų etikos reikalavimų.

25. Modeliuojant ugdymo(si) turinį atsižvelgiama į ikimokyklinio ugdymo(si) pasiekimų sričių ir priešmokyklinio ugdymo(si) kompetencijų dermę ir tęstinumą bei perėjimą iš vienos programos į kitą (žr. 3 pav.).

3 pav. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) dermė ir tęstinumas

26. Ikimokykliniame ugdyme įgytų pasiekimų visuma sukuria prielaidas vaikui sėkmingai ugdytis kompetencijas, numatytas Priešmokyklinio ugdymo bendrojoje programoje. Priešmokyklinis ugdymas nuosekliai tęsiamas, atsižvelgiant į tai, kelinto žingsnio pasiekimus vaikas jau yra įgijęs.

SUDERINTA

Klaipėdos lopšelio-darželio „Želmenėlis“
mokytojų tarybos 2025 m. balandžio 29 d. posėdžio
protoliniu nutarimu
(protokolas Nr. V1-5)